

dröja kvar. *H. samman, tillsammans*, se *H. ihop*. — *H. ut*, hänga så, att det faller ut. — *H. ute*, hänga utanför, i fria luften. — *H. vid*, se *Vidhänga*. — (Fam.) *H. öfver någon*, allteftest besvåra, ligga på halsen; se *H. efter*. — 2) Falla allt för långt ned. *Kinderna, bröstet h. på henne. Klädningen h-ger* (ell. *h-ger ned*) *på ena sidan*. — 3) (Fam.) *Stå och h.*, stå stilla på ett ställe, utan att någonting förbehålla. — *H. sig*, v. r. 1) Fästa sig upptill vid ett föremål, utan stöd, hvilopunkt för fötterna. *Han h-gde sig med armarna på dörrn. H. sig fast vid (fig.)*, se *Fästa sig vid*. *H. sig på en*, lägga hand, händer eller armar på ens axlar, så att tyngden af ens kropp i mer eller mindre mån hvilat på honom; (fig. fam.) truga sig på någon; älv. söka sitt uppehälle genom annans försorg. — 2) Taga lifvet af sig genom att hänga sig med ett rep eller något dylikt om halsen vid ett föremål, så att andedräkten quävas. *H. sig i ett träd, på ett spjäll*.

HÄNGANDE, s. n. 1) (för aktiv) Handlingen, då man hänger. — 2) (för neutr.) Förhållandet, omständigheten, att någon eller något hänger. — Adj. 1. (egentl. part. pres.) 1) Som hänger ned. *En h. tågända*. — 2) Som faller allt för långt ned. *H. kinder, bröst, läppar, öron*. — 3) (geol.) *H.* kallas den öfver en gång varande bergart.

HÄNGARE, m. 3. Se *Krok*.

HÄNGBJÖRK, f. 2. Ett slags björk med slaka, hängande grenar, och nästan glatta, släta löf. Betula pendula.

HÄNGBLOMMIG, a. 2. (bot.) Som har hängande blommor. — Substantivt kallas en klass af växterna: *de H-e*.

HÄNGBRO, f. 2. Bro, som uppbäres af hängverk, t. ex. hängande järnkedjor.

HÄNGBRÖSTAD, a. 2. Som har hängande bröst.

HÄNGBUK, m. 2. Hängande buk.

HÄNGBUKIGHET, f. 3. Egenskapen att hafva hängande buk.

HÄNGBÄR, f. 2. Bär, som hänger på remmar o. d.

HÄNGDY, m. sing. Se *Gungfly*.

HÄNGE, n. 4. 1) Något, som hänger. Brukas nästan endast i sammansättningen Örhänge. — 2) (bot.) Blomningssätt, då på ett förlängd, merendels trådmalt, och med blomman eller frukten aftallande fäste, sitta ofullständiga blommor, som, innan de utslå, äro täckta af tegellagda, fjällrika blomskärmar.

HÄNGFLY, n. 4. Se *Gungfly*.

HÄNGFÄRDIG, a. 2. (fam.) Färdig att hänga sig af sorg, harm, förtvillan.

HÄNGGRAN, f. 2. En afart af vanlig Gran, med hängande grenar. Abies viminalis.

HÄNGGIFVEN, a. 2. neutr. — *et*. I hög grad tillgifven. Sages både om person och sak. *En h. vän, beundrare. H. kärlek, vänskap, beundran*.

HÄNGGIFVENHET, f. 3. Ganska stor tillgifvenhet.

HÄNGGIFVET, adv. Med hänggifvenhet. *H. älska någon*.

HÄNGKOJ, hängkål, m. 3. Se *Hängmatta*.

HÄNGLA, v. n. 1. (fam.; af *Hänga*) Ej hafva sin hälsa, sina fulla krafter. *Gå och h.*, ej vara rätt frisk. *H. med*, dragas med en sjuklig kropp. *H. med en sjukdom*, dragas med, lida af en sjukdom. *H. sig fram*, se *Slåpa sig fram*. — *Hänglande*, n. 4.

HÄNGKOMPASS, hängkompass, m. 3. (skepp.) Kompass, som hänger under takfönstret i kajutan. [-compass.]

HÄNGLIG, a. 2. (fam.) Ej rätt frisk.

HÄNGLÅS, n. 3. Ett slags rörligt lås, som medelst en upptill varande ring fästes hängande i öglan på en regel eller i en merla på det föremål, som skall stängas, för öfrigt på mångfaldigt olika sätt inrättadt.

HÄNGLÄPP, m. 2. (fam.) 1) Hängande läpp. — 2) Person med sådan läpp.

HÄNGLÄPPIG, a. 2. (fam.) Som har hängläpp.

HÄNGMAN, hängman, m. 2. Nedhängande man, t. ex. på en bäst. [-mahn.]

HÄNGMATT, f. 1. Ett tre alnar långt och två alnar bredt segeldukstycke, som vid ändarna, medelst skärlinor, upphänges under däck på fartyg och förses med en madrass, en hufvudputa och ett täcke, samt begagnas att soffa uti.

HÄNGNING, f. 2. Handlingen, förrättningen, då man hänger. Brukas mest i fråga om afsträttande i galge.

HÄNGREM, f. 2. pl. — *remmar*. Spänd rem, hvarpå något hålles hängande.

HÄNGSEL, n. 3. Del af ett föremål, hvarmedelst det hänger på något. — Har sammansättningen Dörhångsel.

HÄNGSJK, a. 2. (fam.) Som ej är vid rätt god hälsa, ej har sina fulla lifskrafter.

HÄNGSJK, f. 1. (fam.) En persons tillstånd, då han är hängsjuk.

HÄNGSLE, n. 4. Band, rem, hvarmedelst något hålles hängande, t. ex. Byhängsle, Bårhängsle.

HÄNGSKÅP, n. 3. Mindre väggskåp, som hänger på krok o. d.

HÄNGVÄGGA, f. 1. Vägga, som uppbäres af från taket nedhängande tåg eller remmar.

HÄNGÖRA, n. 4. pl. — *öron*. Se *Slököra*.

HÄNLEDA, v. a. 2. Se *Härleda*. — *Hänledande*, n. 4.

HÄNLEDNING, f. 2. Se *Härledning*.

HÄNRYCKA, v. a. 2. Försätta i hänryckning. *Hennes sång h-ker dhöraren. Alla blefvo h-kie af denna förtrollande musik*. — *Syn*. Se *Förtjus*. — Part. akt. *H-nde* brukas ofta adjectivt, t. ex.: *En h. sång, musik. Ett h. skådespel*. — *Hänryckande*, n. 4.

HÄNRYCKNING, f. 2. En menniskas tillstånd, då hon helt och hållet öfverlemnar sig åt intrycket af något lifvande föremål, ämne, så att hon blir otillgänglig för hvarje annat intryck, hvarjemte förståndets klarhet fördunklas och viljans frihet inskränkes. *Blifva betagen af h. Falta i h.*

HÄNSEENDE, n. 4. 1) Afseende. *I visst h. I moraliskt, juridiskt h. En i alla h-n hederlig man*. — *Syn*. Se *Afseende*. — 2) *I h. till*, se *I anseende till*, *I betraktande af*. *I h. dertill*, att enkan befinner sig i torftiga omständigheter. *I h. till hans dågalagda nit, förtjenar han att ihågkommas med något vederbörligt af konglig nåd*.

HÄNSIGT, f. sing. 1) Se *Afsigt*. *I denna bem. mindre brukligt*. — 2) Se *Hänseende*.

HÄNSKJUTA, v. a. 3. (böjes som *Skjuta*) Öfverlemnas afgörandet af en sak, en fråga till någon annan. *Den frågan h-ter jag till de vises afgörande, bedömande, omdöme. H. en sak till högre domstol*. — *Hänskjutande*, n. 4.

HÄNSÖFVEN, a. 2. neutr. — *et*. Se *Afiden*. — Nybildadt ord, ännu föga brukligt.

HÄNSYFTA, v. n. 1. *H. på*, se *Syfta på* (fig.) — *Hänsyftande*, n. 4.

HÄNSYFTNING, f. 2. Handlingen, hvarigenom hänsyftas på något. — 2) Innehållet af hvad som hänsyftas. *En oförsämd h.* — *Syn*. (för begge bem.) Anspelning, Allusion.

HÄNSYN, f. sing. Nytt ord, lånat ifrån danskan och redan allmänt brukadt i de adverbiala uttrycken: *Med h. af*, *i h. till*, *i betraktande af*, *i anseende till*.

HÄNVISSA, v. a. 1. o. 2. 1) Gifva anvisning till någon eller något. *Man h-ste oss till borgmästaren, till adresskontoret. H. till sjelfva källorna*. — 2) Gifva part, sökande, till kanna, att han bör vända sig till en viss domstol, ett visst embetsverk, o. s. v. *H. en rättssökande till vederbörlig domstol, till domare, till högre rätt. H. en klagande till tillrädden*. — 3) (absolut) *H. på*, gifva anledning att förmoda, misstänka; vända tankarna på; bevisa. *Delta drag af honom h-r på mycken stjälslapphet. Hänselsen h-r på ett föga bekant förhållande*. — *Hänvisande*, n. 4.

HÄNVISNING, f. 2. 1) Handlingen, hvarigenom någon hänvisas. — 2) Utslag, hvarigenom någon af domstol, embetsverk o. s. v., hänvises till annat forum, annan auktoritet. Har sammansättningen Besvärshänvisning.

HÄPEN, häp'n, a. 2. neutr. — *et*. Plötsligt och i högsta grad bestört, förskräckt. *Han blef helt h. vid denna oförmodade anblick*. — *Syn*. Se *Förvånad*.

HÄPENHET, f. 3. En persons tillstånd, då han blifvit häpen. *I h-en visste han ej, hvad han skulle säga*. — *Syn*. Se *Förvåning*.

HÄPNA, v. n. 1. Blifva häpen. *H. vid, öfver, för något. Han är så oförsämd, att man kan h. deröfver*.

HÄPNAD, m. sing. Se *Häpenhet*.

HÄR, m. 2. 1) (ursprungl.) Stor mängd. Brukas för denna mening nu endast i högre stil och poesi. *Himmelens h.*, änglarna; älv. himlakropparne. *Skogens, luftens h.*, skogens djur, fåglarne. — 2) Betydlig samling af trupper under en fältherres befäl. (Enligt Skaldespråket i Eddan betydde *Här* fördom en trupp af hundra man.) *Med en stor h. infalla i ett land. En h. af Ryssar, Fransmän, Engelsmän*. — *Syn*. Armé.

HÄR, adv. 1) På detta ställe. *H. bor han. H. var det som händelsen skedd. H. i landet, i detta land. H. i världen, i lifvet, i denna värld, detta lif. Den h., Det h.*, se *Den*, *H.* *En h., en der, några ell. flera på spridda, olika ställen. H. om dagen*, en af de sist förflutna dagarna. *H. om året*, för några år sedan. — *Syn*. Härstades. — 2) Vid denna punkt, vid detta ställe (i tal, skrift, o. s. v.), vid denna sak, fråga. *Läs icke längre: stanna h. H. få vi en svår fråga att utreda*. — 3) Brukas i förbindelse med åtskilliga partiklar, isynnerhet ortadverb, antingen i fysisk eller moralisk mening, och dels afskildt, dels sammansättningsvis. *H. och der, h. och hvar, på spridda ställen, på somliga ställen. Än h., än der, på flera ställen. H. bakom, bortåt, bredvid, h. framför, h. invid, h. förbi, baktom detta ställe, o. s. v. H. inne, h. inuti, h. inifrån, h. innansöfve, h. nedansöfve, h. nere, h. nerifrån, h. ofvansöfve, h. uppe, h. utansöfve, h. ute*, inne på detta ställe, inuti detta ställe, o. s. v. Sammansättningsnär: *Häraf, Härn, Här-eller, m. fl.*, ses här nedan. — 4) Nyttjas ofta i förbindelse med imperativen af verbet *Se*, för att

atmärka något, som i samma ögonblick tilldrager sig, och väcka andras uppmärksamhet derpå, eller för att gifva mer uttryck åt meningen. Se *h. kommer han nu! Se h. ha vi honom! Se h. är det! Se h., tug. H. ha vi honom nu igen!* — Se *Der*, 6.

HÄRAD, härad, m. 3. Mindre distrikt af ett landskap, som utgöres af ett visst antal socknar och bildar en särskilt lagsga med en Håradshöfding till domare. — *Se. H-sbo*.

Anm. Ordet äuses af Ihre vara bildadt af *Här*, trupp af hundra man, och *Reid*, utrustning, emedan ursprungligen *Härad* kallades ett distrikt, som till landets försvar eller krigståg uppstälde 400 man. 1 st. f. *Härad* brukades i Svea Rike mest *Hundari*.

HÄRADSALLMÄNNING, m. 2. Skogstrakt, som begagnas gemensamt af ett helt härad.

HÄRADSBOKÄLLARE, m. 3. Se *Härads-skrifvare*.

HÄRADSOMARE, m. 3. Förste bisittaren i en häradsnämnd.

HÄRADSFOGDE, m. 2. pl. — *fogdar*. Se *Kronofogde*.

HÄRADSHÖFDING, m. 2. Domare i en häradsrätt. Var ursprungligen äfven styresman i häradet.

HÄRADSHÖFDINGERÄNTA, f. sing. En viss skatt, som fordom utgick till härads höfdingarnes underhåll.

HÄRADSKISTA, f. 1. Det förvaringsrum, som bör finnas vid hvarje tingsställe, för häradets inseygel och häradsrättens handlingar.

HÄRADSÄMND, f. 3. De tolf bisittarne i en häradsrätt, kallade nämndmän.

HÄRADSÄTT, m. 3. Domstol på landet, vanligen en i hvarje härad, bestående af domaren (Häradshöfdingen) och nämnden, af hvilka den förre ransakar, men begge gemensamt döma.

HÄRADSSKRIFVARE, m. 3. Tjensteman, som förrättat mantalskrifningen och debiteringen i ett fogderi, uppgör fogderiets räkenskaper samt kontrollerar kronofogden.

HÄRADSSYN, f. 3. Laga syn, som anställes af häradsrätt.

HÄRADSTING, n. 3. En häradsrätts sammanträde, för att döma i dit hörande mål.

HÄRAF, hä'raf o. härav. adv. Af denna, detta, af dessa. *H. blir till slut en vana. Den slutsats, jag h. drager. Head slutar ni h.?* — *Jfr. Anm. under Derav*.

HÄRBERGE, se *Härberge*.

HÄRBOD, f. 2. (gam.) Tält.

HÄRBONAD, m. sing. (gam.) Se *Härklädnad*.

HÄRBUD, härbud, n. 3. (gam.) Uppbud till krig.

HÄRD, m. 2. f. 1. (i allm.) Ställe, hvarpå eld vanligen tändes och underhålles, för någon viss förrättning, t. ex. matlagning. Vanligen sages Eldstad, Spisel. Brukas mest i poesi. — 2) (bergv.) a) Stor eldstad vid smältverk, hvaruti smältningen sker med tillhjälp af blåster, och vanligen genom smältans beröring med brännmateriale. *H. i en stångjernssmedja*. — Bildar några sammansättningar, såsom: Stångjernshärd, Smideshärd, Drifhärd, m. fl. — *Syn*. Åssja. — b) Slutande brädvägg, hvarpå förut bokad malm renas genom vaskning.

HÄRD, m. 2. (mest i plur.) II. Skuldra. Brukas numera sällan.

HÄRDA, v. a. 1. (af *Härd*) 1) Göra härd. *H. koppar genom hemring. H. stål*, gifva det

större hårdhet genom glödning och afsläckning i vatten. — 2) (fig.) Göra någon i kroppsligt eller andligt afseende hård, så att han kan tåla, utstå, uthärda lidanden, vedermödor, o. s. v. *H. mot köld* (i samma mening säges äfv. ofta blott *H.*). *H. mot tuffen*. *H. någon till arbete*. *Jag har blifvit h-d emot lidanden, sorg och bekymmer*. — *H. ut*, v. a. o. n. se *Uthärda*. — *H. på*, v. impers. Se *Kosta på* (impers.). — *H. sig*, v. r. Göra sig hårdad; vänja sig vid något, så att man kan utstå det. *H. sig emot köld, smärta, stryk*. *H. sig till arbete, mödor*. — *H-s*, v. d. Blifva hårdad. — Part. pass. *H-d* brukas stundom nästan adjektivt, t. ex.: *H-e soldater, en h. kropp*, o. s. v.

HÄRDANDE, n. 4. Se *Härdaing*.

HÄRDAR, m. 2. pl. Se *Hård*, II.

HÄRDBLY, n. sing. Det bly, som afsätter sig i en drifhård, då man afdrifver verkby från silfver.

HÄRDBOTTEN, m. 2. pl. — *bottnar*. Botten i en smideshård.

HÄRDHAMMARE, m. 2. pl. — *hamrar*. Ett slags hammare, som begagnas, för att tillplatta en hårbotten.

HÄRDIG, a. 2. 1) Hårdad. *Jemtlandsningarna dro ett h-i folk*. — 2) Ståndaktig. *H. i motgången*. — *Hårdighet*, f. 3.

HÄRDNING, f. 2. 1) Handlingen, förrättningen, förbandet, verkningen, hvarigenom sak ell. person hårdas. *Jfr. Härda*. *H. af stål*. *H. emot köld*. — 2) a) Hårdhet, som ett ämne fått genom att hårdas. *Taga h-en ur stål*. — b) Vana att tåla, uthärda. *Hos Norrlandsningar finner man mycken h. emot köld*.

HÄRDSLÄGG, m. sing. (brukshandt.) Färskslags, som vid Tyskmidet uppbrytes ur hårdens, merendels efter slutadt veckomide. Kallas äfven *Bultslagg*.

HÄREFTER, här'f'v'r o. här'f'v'r, adv. Efter honom, henne, det, denna, dem, dessa. Har motsvariga bemärkelser till *Deretter*. *Jfr. d. o.*

HÄREMELLAN, här'mellan o. här'mellan, adv. Emellan dem, dessa. Har motsvariga bemärkelser till *Deremellan*. *Jfr. d. o.*

HÄREMOT, här'emot o. här'emot, adv. Emot den, det, denna. Har motsvariga bemärkelser till *Deremot*. *Jfr. d. o.*

HÄRF, här'f, f. 2. pl. här'fvar. Se *Räfsa*.

HÄRFÄ, här'fä, v. n. 1. Vinda spunnet garn ifrån rullen på en härffel. — *H. af*, se *Afhärfla*. — *Härflande*, n. 4. o. *Härfling*, f. 2.

HÄRFÄRE, m. 3. — *LERSKÄ*, f. 4. Person i ett spinneri, hvars göromål är att härfla det spunna garnet.

HÄRFLYTA, v. n. 3. (höjes som *Flyta*) Hafva sin upprinnelse, sitt ursprung, komma, följa af. Beledsagas alltid af prep. af ell. ifrån. *Från denna händelse h-flo to alla den följande tidens olyckor*. *Af allt detta h-flyter, att . . .* *Jfr. Komma af*. — *Härflytande*, n. 4. o. *Härflytning*, f. 2.

HÄRFTRÄD, här'f'v'rä'd, m. 2. 1) Ändrården i en härva. — 2) (fig. fam.) Se *Ledtråd*. *På i, råka på h-en*, erhålla en upplysning, uppsnappa något, hvarigenom man kan för sig utreda något inveckladt, fördoldt.

HÄRFVA, f. 1. (af *Härfvel*) Större eller mindre längd af garn, uppvindadt i flera hvarf och ombundet, för att det icke må trasslas. — Har sammansättningsarna Garnhärva, Sqvallerhärva.

HÄRFVEL, m. 2. pl. här'fvar. Ett slags redskap, hvarpå spunnet garn afvindas från rullen, liknande en haspel, utom att den ej är försedd med hjul, hammare och visartåla. I detta fall kallas den Knäpphärffel.

HÄRFVÄG, m. 2. pl. — *fäglar*. Släkte af Sparfågellarna, 10 till 14 tum lång, med två rader $2\frac{1}{2}$ tum långa, rostgula hjesfjädrar; grundfärgen rostgul, ryggen svart med gulbruna kanter, stjärt och vingar svarta med hvita tvärband; har fått namnet efter sitt vanliga läte *opp-opp-opp*. *opp-opp-opp*, som liknar en uppmaning till härnad. *Upupa Epops*.

HÄRFÄNG, n. 3. (gam.) Byte, som vunnits genom ett härtag.

HÄRFÄRD, c. 3. (gam.) Krigståg.

HÄRFÖRARE, m. 3. Överbefälhafvare för en krigshär.

HÄRHÖFVITSMAN, m. 3. pl. — *män*. Se *Härförare*.

HÄRI, se *Häriti*.

HÄRIBLAND, här'ibland o. här'ibland, adv. Bland dem, dessa. *Jfr. Deribland*.

HÄRIFRÅN, här'ifrån o. här'ifrån, adv. Från denna, detta, dessa. 1) (i fråga om ort och rum) Från denna ort, detta ställe. *H. till floden är blott hundra steg*. — 2) Brukas, för att utmärka: a) Skiljande, afsköndring, afdrag, befräelse. *En summa af 100 r:dr: h. afgå 10*. *H. befriade han sig lätt*. — b) Orsak, upphof. *H. kommer det, att . . .* *H. förskrifver sig det ryktet*. — *Jfr. Ann. under Derifrån*.

HÄRIGENOM, här'igenom, adv. Genom denna, detta, dessa. *Jfr. Derigenom*. — *Syn. Härmedelst*, *Härmed*, *På detta sätt*.

HÄRIN, här'in, adv. Hit in. *Det kommer ängen h.*

HÄRINFRÅN, här'inifrån, adv. Inifrån detta rum, ställe. *H. hördes ljudet, ropet*.

HÄRINNANFÖRE, här'innannföre, adv. Innanför detta ställe, detta rum. — *Skrifves vanligen Här innanföre*.

HÄRINNE, här'inne, adv. Inne i denna ort, detta ställe, detta rum. — *Skrifves vanligen Här inne*.

HÄRINOM, här'inom, adv. Inom detta ställe, detta rum. — *Skrifves äfven Här inom*.

HÄRINTILL, här'intill o. här'intill, adv. 1) Hittintill, till detta ställe. *H. skall du gå, men icke vidare*. — 2) Utmärker ett tillgränsande. *En trädgård stöter h.* — *Jfr. Ann. under Derintill*.

HÄRINTUTI, här'inntuti, adv. Inne uti detta ställe, detta rum. — *Skrifves vanligen Här inuti*.

HÄRINVID, här'innvid o. här'innvid, adv. Invid denna ort, detta ställe, detta rum. *H. finnes en källa*. — *Skrifves äfv. Här invid*. — *Jfr. Ann. under Derinvid*.

HÄRJÄ, v. n. 1. (af *Här*) Förstöra hvad som finnes i ett land. Säges om en fiendtlig här eller dess befälhafvare. *H. ett land*. Brukas ofta absolut, t. ex.: *Nyssarne h-de med eld och svärd i Finland*. *Allita h-de öfverallt, hvar han drog fram*. — Säges äfven om vissa slags djur, sjukdomar o. d., som orsaka förstörelse i ett land, en trakt, t. ex.: *Ett låg af gråshoppor kom och h-de hela landet*. *Farsolen h-r rysligt*. — *Syn. Grassera*, *Förhärja*, *Föröda*. — Part. akt. *H-nde* brukas stundom nästan adjektivt, t. ex.: *En h. farsot*. — *Härjande*, n. 4.

HÄRJARE, m. 3. En, som härjar. Brukas mindre ofta.

HÄRSEMTE, här'j'mte, adv. Jemte denna, detta, dessa; förutom detta. *H. bifogade han några goda råd*. *H. för jag anhålla, att . . .*

HÄRJNING, f. 2. Handlingen, verkningen, hvarigenom något härjas.

HÄRKLÄDNAD, m. sing. ell. **HÄRKLÄDER**, m. 3. pl. (gam.) Krigsrustning.

HÄRKOMST, c. 3. Förhållandet, att man härstammar ifrån, är född af någon viss person, tillhör någon viss släkt. *Leda sin h. ifrån någon*. *Af god, förnäm, ringa h.* — *Syn. Börd*.

HÄRKÖNUNG, m. 2. Benämning, som i hednastiden gafs lyckliga anförare för större beväpnade skaror, ehuru de intet land hade att styra öfver.

HÄRLEDA, v. a. 2. Anse, uppgifva, påstå, att något härflyter, kommer, är verkat af, har sin grund, sitt upphof uti något; att ett ord är utlett ifrån ett annat. *H. en verkan ifrån en viss orsak*. *H. ett ord ifrån ett annat, ifrån ett främmande språk*. *H. sitt namn ifrån Frankrike*. — *Syn. Se Derivera*. — Brukas äfv. reflexivt, t. ex.: *Detta ord h-der sig ifrån grekiskan*. *Alla mina olyckor h. sig ifrån denna händelse*. — *Syn. Komma, flyta, härflyta* (af), *Förskrifva, datera, derivera sig* (ifrån). — *Härledande*, n. 4.

HÄRLENNING, f. 2. 1) Omständigheten, att något härledes. — 2) Upprinnelse, upphof, ursprung. *Ordens h. är ofta höjd i märker*.

HÄRLIG, m. n. se *Herrlig*, m. n.

HÄRMA, v. a. 1. 1) Med full afsigt och oftast på spe göra något på samma sätt som en annan, göra efter som en annan gjort. Har till objekt både person och sak. *H. någon*. *H. någon i gången*. *H. ens gång, röst, tal*. Säges äfven i fråga om djur, t. ex.: *H. göken, gökens läte*. — *Syn. Efterhärma*. — 2) I uppförande, skick och handlingssätt rätta sig efter, söka likna. Har till objekt både person och sak. *H. de store*. *H. utlänningens, utländska moder*. — *Syn. Efterapa, Efterfölja, Eftergöra*. — *Härmande*, n. 4.

HÄRMARE, m. 3. En, som härmar.

HÄRMED, här'mäd o. här'mäd, adv. 1) Med, genom denna, detta, dessa. *Han hade skaffat sig dyrkar och h. uppdyrskade han alla dörrarna*. *H. vinner ni ingenting*. — *Syn. Se Härigenom*. — 2) Härpå, härfter. *Så talade han och h. gick han*. — *Jfr. Ann. under Dermed*.

HÄRMEDELST, här'med'ist, adv. Genom detta medel. *H. vann han sitt ändamål*. — *Syn. Se Härigenom*.

HÄRMLEK, m. 2. Ett slags lek, då alla de lekande härma efter allt, hvad någon ibland dem gör.

HÄRMNING, f. 2. Handlingen, hvarigenom någon härmas.

HÄRMÅSTARE, m. 3. (hist.) Styresman för en provins, tillhörande Tyska Orden.

HÄRNAD, här'nad, m. sing. (af *Här*) Krigståg till sjös, för att göra byte. *Draga ut i h.* — *Förekommer i de gamla sagorna, men brukas ännu stundom i poeti och högre stil*.

HÄRNEDANFÖRE, **HÄRNERE**, **HÄRNERIFRÅN**, se *Här nedanför* &c., under *Här*.

HÄRNÄST, här'näst o. här'näst, adv. Näst efter denna, detta, dessa. *Den h.*, den nästföljande. — *Jfr. Ann. under Dernäst*.

HÄROLD, här'öld, m. 3. 1) (ursprungl.) Person, som skickades ifrån en stat till en annan, för att förklara krig. — Har sammansättningen *Krighärold*. — 2) (nu) Embets- eller tjänsteman,

hvars befattning är att kungöra vissa högtidliga tillkännagifvanden, framföra vissa budskap, och som derjemte vid offentliga ceremonier har vissa förrättningar. — Hit böra sammansättningarna *Rikshärold*, *Ordenshärold*. — 3) (fig.) Förkunnare. Säges äfv. om djur och ting. *Lärkan är vårens h. Morgonrodnaden är dagens h.* — 4) Uppsyningsman för de fordnä tornerspele. — *Se. H-sdrägt, -sembete, -svärdighet*.

Ann. Ordet anses af Rudbeck ursprungligen hafva betat *härhold* (af *Här* och *Hold*), således Härens trogne man eller budbärare. Hänledes af andra från det forntyska ordet *haren*, *ropa*.

HÄROLDSKÅPA, f. 4. Ett slags mantel, som tillhör häroldsdräkten.

HÄROLDSTAF, m. 2. pl. — *stafvar*. Staf, som en härold bär, till tecken af sin värdighet. Ursprungligen en *Mercuristaf* (Caduceus).

HÄROM, här'åm o. här'åm, adv. Om denna, detta, dessa. *Jfr. Derom*.

HÄROMKRING, här'åmkring o. häråmkring, adv. 1) Omkring denna, detta, dessa. *Han tog på sig en vargskinnspele och h. knöt han ett skärp*. — 2) Omkring detta ställe. *I trakten h.* — *Jfr. Ann. under Deromkring*.

HÄROMSISTENS, här'åmsis'tens, adv. Sist, då vi voro tillsammans, träffades.

HÄRPÅ, här'på o. här'på, adv. 1) På denna, detta, dessa. *H. svarar jag*. *Trifla ej h.* *H. är detta ett bevis*. — 2) (i fråga om tid) Efter den tiden; händelsen. *H. gick han genast*. *H. följde ett förfärligt blodbad*. — *Jfr. Ann. under Derpå*.

HÄRRÖP, n. 3. Fordom ett öfverenskommet ord eller mening, hvars utropande af hela hären var lösen till stridens början, och hvarifrån värt ännu bibehållna fästrop och lösen härleda sig.

HÄRRÖR, här'rör, n. 3. Se *Budkaple*.

HÄRRÖRA, v. n. 2. (i herrühren) Hafva sitt ursprung, sin uppkomst, vara en verkan, en följd (af). *Härrör härrör hela min olycka*. *Detta härrör deraf, att . . .* *Jfr. Komma af*. **HÄRS** och **TVÄRS**, adv. I alla riktningar, åt alla håll, hit och dit, fram och tillbaka. *Löpa h. och t.* *Prata h. och t.*

Ann. Talas och skrives allmunt *Härs* och *tvärs*, ehuru det rätteligen torde heta *Kors* och *tvärs*, i likhet med Tyskarnes *ins Kreuz* und *in die Quere*.

HÄRSK, här'sk, a. 2. (i plur. *härskna*) Säges om födoämnen, som blifvit gamla och derigenom fått en frän, obehaglig smak och lukt. *Smaka h. Härskt smör*.

HÄRSKÄRA, f. 1. 1) Stor skara af krigsfolk. *En h., den ingen räknar kunde*. — 2) (i allm.) Skara, stor hop. *De himmelska h-ror*, englarne.

HÄRSKEPP, n. 3. (gam.) Skepp, hvarmed vikingarne foro i härnad.

HÄRSKHET, f. 3. Egenskapen att vara härsk.

HÄRSKNA, v. n. 1. Blifva härsk. — *Härsknande*, n. 4.

HÄRSKRI, n. 4. Se *Härröpp*.

HÄRSKT, adv. På ett härskt sätt. *Lukta h.*, hafva härsk lukt.

HÄRSKÖLD, m. 2. (gam.) *Fara med h.*, härja, plundra.

HÄRSMAKT, här'smakt, f. 3. Se *Krigsmakt*. *Med h.*, med krigshär.

HÄRSPORRAR, m. 2. pl. Stora klubbor, beslagna med taggar och inuti fyllda med bly, hvilka fordom nyttjades till strid skeppen emellan.

HÄRSTAMMA, v. n. 1. (t. *herstammen*) 1) Leda sin uppträffelse, härkomst (från). *Vi h. alla från Adam.* — 2) Vara verkad, häröra (af). *Derifrån h. de alla den följande tidens olyckor.* — *Syn. Se Komma af.* — 3) (gram.) Härleda sig (ifrån). *Detta ord h. r. ifrån grekiskan.* — *Härstammande*, n. 4.

HÄRSTÄDES, här'städ's, adv. På detta ställe, här.

HÄRSVÄNGARE, se *Härsfångare*.

HÄRTECKEN, n. 3. (gam.) Märke, som begagnades i krig, för att beteckna särskilda afdelningar, skolor af en här.

HÄRTILL, här'till o. här'till, adv. 1) Till denna, detta, dessa. *Lägg h. kostnaderna. H. duger han ej. Med ett h. gjordt verktyg. Upphofsmanen h. H. kommer, att . . .* — 2) Se *Hittills, Härintill.* — *Jfr. Anm. under Dertill.*

HÄRUNDER, här'run'dr o. här'run'd'r, adv. 1) Under denna, detta, dessa. *Lätom oss stå kvar under detta träd; vi äro h. i skydd för regnet.* (Fig. fam.) *Det ligger något h., man har härmed någon hemlig afstigt; det låter misstänkt; man förbehåller något ondt.* — 2) (i fråga om antal, pris) Mindre än detta. *Jag kan ej sälja det h., till bättre pris.* — 3) Häribland. *H. inbegripen.* — 4) (i fråga om tid) Under den tiden. *H. hände, att . . .* — *Syn. Se Emellertid.* — *Jfr. Anm. vid Derunder.*

HÄRUPP, här'upp, adv. (föga brukl.) Se *Hitt upp*, under *Hitt*.

HÄRUPPE, här'uppe, adv. Se *Här uppe* (under *Här*).

HÄRUPPIFRÅN, här'uppifrån, adv. Uppifrån detta ställe. *Skrifves bättre Här uppiifrån.*

HÄRUPPÅ, se *Härpå*.

HÄRUR, se *Härutur*.

HÄRUT, här'ut, adv. Se *Hittut*.

HÄRUTAF, se *Häraf*.

HÄRUTE, se *Här ute* (under *Här*).

HÄRUTI, här'uti o. här'uti, adv. I denna, detta, dessa. *Jfr. Deruti.*

HÄRUTIFRÅN, här'utifrån, adv. Utifrån detta ställe. *Skrifves bättre Här utifrån.*

HÄRUTINNAN, här'utinnan, adv. Se *Häruti*; *Jfr. Deruti*, 1, c. o. 3.

HÄRUTMED, här'utmed, adv. Helt nära härintill. *H. ligger ett stort hus. Jag såg nyss en karl smyga längs h. (t. ex. vid en mur).*

HÄRUTOM, här'utom o. här'utå, adv. 1) Utom detta ställe. *Stanna kvar inom kretsen; gå icke h.* — 2) Härintill må du gå, men h. kommer du icke.

HÄRUTUR, här'utur o. här'utur, adv. 1) Utur detta ställe. *När han öppnade skåpet, utspang h. en råtta.* — 2) Häraf. *H. föto många olägenheter.* — *Jfr. Anm. under Derutur.*

HÄRUTÖFVER, här'utöf'r o. här'utöf'r, adv. Utöfver denna, detta, dessa. *Jfr. Derutöfver.*

HÄRVARANDE, a. 1. Här närvarande, vistande, besökt. *Alla h. embetsmän.* — *Skrifves äfv. ofta Här varande.*

HÄRVÄRO, här'väro, f. sing. (gam. böjd kasus) Varande, vistelse på detta ställe. *Under min (hans, &c.) h.*

HÄRVID, här'vid o. här'vid, adv. Vid denna, detta, dessa. *Jfr. Dervid.*

HÄRÄ, se *Härä*.

HÄRÄT, här'ät o. här'ät, adv. 1) Åt denna, detta, dessa. *H. skvallade alla.* — 2) Se *Hittät*.

— *Jfr. Anm. under Derät.*

HÄRÖFVER, här'öf'r o. här'öf'r, adv. Öfver denna, detta, dessa. *Jfr. Deröfver.*

HÄSSJA, f. Se *Hessja*, f.

HÄSSJA, v. n. 1. Se *Hessja*, v. n.

HÄST, m. 2. 1) Allmänt bekant djur af Hästsläktet. *Equus caballus.* Rida en h. *Sitta, stiga till h. Stiga af h-en. Hålla h-ar och vagn. Åka med fyra h-ar. Blåsa till h., med trumpetten gifva tecken åt en trupp att sitta upp. (Fam.) Som en h., ganska mycket, i högsta grad, t. ex.: *Arbeta, äta, dricka, tjuga som en h. (Fam. talesätt) Sätta sig på sina höga h-ar, visa sig stor, stolt, högdragen. (Ordspr.) En h. kan stapla på fyra fötter, äfven den bäste kan fela.* — 2) En pjes i schackspelet. — *Syn. Hors (prov.), Kamp, Gångare, Springare.* — *Ss. Häst-bete, -byte, -dyna, -foder, -gödsel, -hage, -handel, -handlare, -hud, -hår, -köp, -kott, -lök, -lort, -man (a långt), -marknad, -medikament, -mått, -sjukdom, -skötsel, -spilling, -stall, -stöld, -tjuf, -tjufnad.**

HÄSTÄFVEL, hä'stäv'l, m. sing. 1) Hästars påläggande och uppfödande. *H-n i riket.* — *Syn. Hästkultur, Hästskötsel.* — 2) Hästar i afseende å deras ras. *God, dålig h.* — *Syn. Hästras.*

HÄSTBYTARE, m. 3. Se *Hästmåglare*.

HÄSTBÅR, f. 2. En vanligen täckt bår, som bäres på tvänne stänger, af tvänne hästar, en gående framför och en efteråt.

HÄSTBÖNA, f. 1. En mindre art bondeböna. *Vicia equina.*

HÄSTDAGSVERKE, n. 4. Dagsverke, hvarvid den dagsverkskyldige bör medhafva häst till körslor o. d.

HÄSTDOKTOR, hä'stdö'ktör, m. 3. Se *Hästläkare*. [-dökt-]

HÄSTFIBLER, hä'stff'bl'r, m. 3. pl. Ört, som växer på höglända ängar, med stora brandgula blommor, klubbig stjälk och stark lukt. *Arnica montana.* Kallas äfv. *Burmänner, Hansblomster, Härväxter, Märblomster.*

HÄSTFLUGA, f. 1. Tvåvingad insekt, med kort, platt kropp och vingar. *Hippoboscæ equina.*

HÄSTFOTAD, a. 2. Som har hästfötter.

HÄSTFÄRJA, f. 1. Särskilt inrättad färja för hästars öfverförande vid ett färjsälle. — Kallas äfv. *Hästränn.*

HÄSTGALEN, a. 2. (om ett sto) Brunstig.

HÄSTGRÖNING, m. 2. Se *Grangräs*.

HÄSTGÅNG, m. 2. Inrättning för att drifva en maskin medelst hästkraft.

HÄSTHAI, m. 2. En art af Hajsälgädet, 40 fot lång, med omkring 4000 små tänder i munnen, men trång mage; skinet bereds till schaggräng. *Squalus maximus.*

HÄSTHEMMAN, n. 3. Hemman, anslaget till underhåll åt hästar för en kavalleriofficer.

HÄSTHJORT, m. 2. En art af Hjortsälgädet, stor som en häst, med gaffelformiga horn och hörländer; inhemsk på Sumatra. *Cervus equinus.*

HÄSTHOF, m. 2. pl. — *hofvar*. 1) Hof på en häst. — 2) (bot.) Mångårig växt, allmän på åkerrennar, med gula blommor. *Tussilago farfara.* Kallas äfv. *Hästört, Fålfötter, Lerbrand, Bröst-tobak.*

HÄSTHUFVUD, n. 4. 1) Hufvud af, på en häst. — 2) Fisk af de Tofsgäldade, 10 tum lång, sjukantig, knölig och med smal, fyrkantig stjert. Böjer sig, när han dör, till utseende af hufvud och hals på en häst. *Hippocampus brevitrostris.*

HÄSTIGEL, m. 2. pl. — *iglar*. Ett slags Igel, lik blodigeln, men utan dennes gula ränder. *Hirudo sanguisuga.*

HÄSTJÄGARE, m. 3. Benämning på ett slags beridna jägare vid en armé. *Jemtlands h.* — *Ss. H-regemente.*

HÄSTKAM, m. 2. pl. — *kammar*. Stor, bred kam af trä eller messing, hvarmed man och svans på hästar kammas.

HÄSTKASTANIE, m. 3. Frukten af:

HÄSTKASTANIETRÄD, n. 3. Prydligt trädslägg med fingerlikt delade löf, stora hvita blomklasar och för hästar begärlig frukt. Ursprungligen persiskt. *Æsculus Hippocastanum.*

HÄSTKRAFT, f. 3. Kraftmått, motsvarande sju människokrafter.

HÄSTKRAKE, m. 2. pl. — *krakar*. (fam.) Dålig häst.

HÄSTKREATUR, n. 3. Djur, större eller mindre, af de tama hästarna. Brukas stundom till skildnad ifrån Boskapskreatur, mest i skriftspråket och ekonomisk stil.

HÄSTKUR, m. 3. 1) Kur, som brukas till hästars botande. — 2) (fam.) Våldsamt och äfventyrligt botemedel, som användes för människor. *All intaga krut för frösas är en h.*

HÄSTKÄNNARE, m. 3. En, som förstår sig på att bedöma hästars ras och egenskaper.

HÄSTLÄKARE, m. 3. En, som lärt och utöfvar konsten att bota sjuka hästar. — *Syn. Hästdoktor, Veterinärläkare.* — *Ss. H-konst, -skola.*

HÄSTMUNDERING, f. 2. Beklädnad och utrustning för en rytthäst, bestående i sadel, betsel och täcke.

HÄSTMYNTA, f. 1. En ört med ljusblå blommor, på sydliga ängsmark. *Mentha arvensis.* Kallas äfv. *Horsmynta, Åkermünta.*

HÄSTMYRA, f. 1. Ett slags myra, nära 1/2 tum lång, svart, utan gadd, uti ihålliga träd. *Formica heculeana.* Kallas äfv. *Barkmyra.*

HÄSTMÅGLARE, m. 3. En, som far omkring och köper, säljer eller byter hästar. Brukas vanligen i föraktlig mening om dem, som skoja i hästhandel. *Hästhandlare* säges deremot i god bemärkelse om dem, som idka denna handel i större skala och på hederligt sätt. — *Syn. Hästbytare, Hästskoljare, Hästprånglare.*

HÄSTPANSAR, n. 3. 1) (ord.) Pansar, som betäckte framdelen af hufvudet på en häst och stundom var försedd med en jernspets, för att genomtränga det, som kom deremot. — 2) (nu) Främre delen af hästens hufvud ifrån öronen till näshörnarna.

HÄSTPRÄM, m. 2. Prämi, hvarpå hästar föras emellan skepp och land.

HÄSTPRÅNGLARE, m. 3. Se *Hästmåglare*.

HÄSTQVARN, f. 2. Qvarn, som drifves med hästar.

HÄSTRYGG, m. 2. Rygg på en levande häst. (Fam.) *På h-en, till häst, i sadeln. Alltid sitta på h-en, aldrig ligga af h-en, allijemt rida.*

HÄSTSJUKA, f. 1. Gångbar sjukdom bland hästar.

HÄSTSKO, m. 3. pl. — *skor*. Nästan halfcirkelformigt jern med hål för söm, och hvarmed foten på en häst skos. — *Ss. H-formig, -formigt.*

HÄSTSKOBORD, n. 3. Matbord, dukadt i form af en hästsko.

HÄSTSKOJARE, m. 3. Se *Hästmåglare*.

HÄSTSKONING, f. 2. Den förrättning, hvar-

igenom hofvarne på en häst beslös (skos) med dertill enkom smidda och afpassade jern (hästskor).

HÄSTSKONOS, f. 2. Ett slagte af Flådermössen, med upphöjningar på nosen, liknande fällar i form af hästskor. *Rhinolophus.*

HÄSTSKOPÅSE, m. 2. pl. — *påsar*. Liten påse, som medföres på resor, och hvari hästskor och söm förvaras för händelse af behof.

HÄSTSKOSÖM, n. 3. Söm, som begagnas till hästars skoning.

HÄSTSKRAPA, f. 1. Skrapa, som begagnas i stall, för att dermed rena hästens hår ifrån smuts.

HÄSTSLÄGTET, n. sing. def. Ett slagte af däggdjuren, som ensamt utgör sjunde ordningen eller de Enhufvade, och hvar till höra den egentliga Hästen, Äsnan, Dschiggetai, Qvagga, Zebra och Bergezebra.

HÄSTSTYNGET, n. sing. def. Insekt af slagtet Styng, mycket pålsam för hästar, hvilka inslicka äggen, som honan lägger på huden, hvar efter larverna fästa sig i magen på kreaturen och utkomma med gödseln, då de sedan förvandlas till puppor. *Oestrus hamorrhoidalis.*

HÄSTSVANS, m. 2. 1) Svans af en häst. — 2) Benämning på ett i Turkiet brukligt tecken till en hög militärisk värdighet, bestående i en från en förgylld halfmåne nedhängande så kallad hästsvans (egentligen svansen af Grymtoxen). *Pascha af två, af tre h-ar.* — 3) (bot.) Ärlig växt, vid floder och källor, nästan liknande Präken. *Hippuris vulgaris.* Kallas äfv. *Vattengräs, Ledgräs.*

HÄSTSYRA, f. 1. En hög, mångårig växt, på sydliga ställen, med långa, lansettlika blad. *Rumex acutus.* Kallas äfv. *Hästschröpa.*

HÄSTTÄCKE, n. 4. 1) Täcke, som bredes öfver en häst till skydd för köld, regn och snö. — 2) Se *Rya*.

HÄSTVAD, n. 3. Ställe i en flod, ström, der hästar kunna vada öfver, och som begagnas att ridande sålunda passera deröfver.

HÄSTVIND, m. 2. (mek.) Vind, som sättes i rörelse genom hästar.

HÄSTVURM, m. 2. 1) (utan plur.) Öfverdrifvet tycke för hästar. — 2) (med plur., om person) En, som öfverdrifvet tycker om hästar.

HÄTSK, hä'tsk, a. 2. (af *Hata*) Hatfull, som bär hat till någon. *En h. ödn, fiende. Varä h. på någon.*

HÄTSEKET, hä'tskhet, f. 3. Hatfull sinnesstämning.

HÄTSKT, adv. Med hatfullt sinne. *H. följ någon.*

HÄTTA, f. 1. Betydde fordom d. s. s. Mössa; brukas nu endast skämtriv i denna mening.

HÄTTEBRÖDER, m. 3. pl. (hist.) Benämning på de Tyskar, hvilka tillhörde den afsatta konung Albrekts parti och begingo en mängd våldsheter emot Svenskarna, för att hämnas den orättvisa, som de ansågo mot honom blifvit föröfvad. *Jfr. Fetalieböder.*

HÄTTEBÅR, n. 3. (prov.) Se *Smultron*.

HÄXA, m. fl., se *Hexa, m. fl.*

HÖ, n. sing. 1) Gräs, afslaget och saltorkadt till boskapsfoder. *Fodra boskopen med h. och halm. Göra h., anså slaget och till torkning på marken utbredt gräs. (Bibl., fig.) Allt hött är h., allt levande är förgängligt.* — 2) Afslaget gräs, utbredt till torkning. *H-ets ansning. Vända och torka h.* — *Ss. Höfångst, -lass, -skrinda, -skulle, -stach, -strå, -sträng, -säte, -tapp, -vagn, -vålm.*

HÖAND, hö'änd, f. sing. (brukas mest i bestämd form) Se *Höbergning*.

HÖBERGARE, m. s. Person, som bärar hö.

HÖBERGNING, f. 2. 1) Inbergning af hö. — 2) Slättertiden. — *Se Hö-sid.*

HÖBINGE, m. 2. pl. — *bingar*. Stor hög af packadt och hopbuntadt hö.

HÖBOL, hö'böl, ell. HÖBORD, hö'börd, n. s. Jordegendom med afseende på den mängd af hö, som deraf årligen fås. *Godt h.*

HÖFDING, m. 2. (af *Hufvud*) Hufvudman, öfverhufvud, styresman, anförare. Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom: Lands-, Läns-, Hårad-, Krigs-, Rikshövding.

HÖFDINGEDÖME, n. 2. Provins, distrikt, som styres af en höfding. Brukas stundom om de svenska länen, äfvensom för att motsvara det franska Gouvernement med flera andra utländska, större och mindre styrelse-distrikter.

HÖFLA, m. fl. se *Hylla*.

HÖFLIG, a. 2. (af *Hof*, n. II) 1) Som i umgänget med andra iakttagar, hvad som är passande och tillständigt. *Man bör vara h. emot alla.* — *Syn. Se Artig, 1.* — 2) (om sak) Som sker, göres, säges med höflighet. *En h. budning, begäran, undskyllan, ursäkt. Gifva ett h-t svar.* (Talesätt) *För höfliga öron att tala, med förflof.*

HÖFLIGHET, f. 3. 1) Egenskapen, att vara höflig; höfligt sätt, skick, uppförande. *Man bör visa h. emot alla. Han gjorde det blott af h., för h. skull. H-en fördrar, att . . .* — *Syn. Artighet.* — 2) Handling eller yttrande, som röjer önskan att visa sig höflig. Har i denna mening äfv. plur. *Göra, visa, säga någon en h.* — *Syn. Artighet, Uppmärksamhet.* — *Se H-s-bevis, -sbetygelse, -sprof.*

HÖFLIGT, adv. På ett höfligt sätt, med höflighet. *H. bemöta någon. Svåra h., på det h-gaste.* — *Syn. Artigt.*

HÖFRÖ, n. 4. Frö af foderväxter, af sådana grässlåg, som gifva godt hö.

HÖFSA, m. fl. se *Hysa*.

HÖFT, hö'ft, m. s. Den del af en människas kropp, som har sitt läge omkring höftbenet. *Lam i h-en.* — *Syn. Länd.* — *Se Höftmusk.*

HÖFT, hö'ft. På h., utan att måtta, sigta, blott eller ögonmått, t. ex.: *skjuta på h.; äfv. utan att noga eftertänka, beräkna, efterse; gissningsvis, t. ex.: säga något på h.*

HÖFTBEN, hö'ftben, n. s. Benämning på tvänne ben i bäckenet, ett på vardera sidan af underlivet, gränsande bakåt till korsbenet och framåt till blögselbenet.

HÖFTVÄRK, m. sing. Värk i höften.

HÖFYA, hö'fa, f. sing. (af *Hof*, II) Mått, måtta, hvad som är passande och tillbörligt. *Öfver h-n, öfver all h., omåttligt, t. ex.: Arbets-, begära, taga, betala öfver h-n. Öfver h-n, öfver all h. stor. Det är er h. att tåga, det tillhör er att tåga. Det är öfver min h. går öfver min förmåga, mina krafter. Det är ej hvars mans h. att . . .*, det är ej allom gifvet, att . . .

HÖFYAS, v. d. impers. 2. Vara passande, tillständig. *Det h-ves en tjänare att vara lydig.* — *Syn. Passa, Anstå.*

HÖFVEL, se *Hufvel*.

HÖFVISK, a. 2. 1) (om person) Som i umgänge med andra iakttagar ett passande och tillbörligt sätt. *H. i sitt tal.* — 2) (om sak) Som uttrycker, tillkännagifver höfviskhet. *H-a seder.*

H-t skick. — *Syn. (för begge bem.) Anständig, Artig, Belfvad, Hyssad.*

HÖFVISKHEIT, f. 3. Egenskapen att vara höfvisk, höfviskt skick, sätt, väsende. — *Syn. Anständighet, Artighet, Belfvenhet, Hysning, Vett.*

HÖFVISKT, adv. På ett höfviskt sätt, med höfviskhet. *Skicka sig h. Tala, svåra h.*

HÖFVITSMAN, hö'vittsmän, m. s. pl. — *män.* (bibl. af *Hufvud*) Höfding, anförare, befälhafvare. Bildar sammansättningen Hårhöfvitman.

HÖG, a. 2. (Kompar. Högre; superl. Högst) 1) a) Angifver längden af en rät linie, som går lodrätt nedifrån basen, grunden, bottnen, foten af ett föremål upp till spetsen, toppen, öfversta kanten eller ytan. I fråga om berg, landhöjder och mark i allmänhet bestämmes denna längd räknad ifrån hafvets yta. I denna bem. motsatsen till *Djup*. *Ett fyra alnar h-t skåp. Kyrktornet är 150 fot h-t. Mont Blanc är mer än 14,000 fot h-t. Detta hus är två våningar högre än det der. Han är ett hufvud högre än jag.* — b) (utan åtföljande bestämningsord) Uttrycker ett, i förhållande till andra ytor eller föremål, betydligt längdmått af den lodräta linien ifrån nedersta till öfversta änden. *Motsats: Låg. Ett h-t torn, berg, träd. H. strand. Sjön gör h., hälver stora vågor.* — 2) (om ljud) a) Säges om toner, som uppkomma genom en starkare, tätare och mindre utsträckt vibration. *En h. ton, röst. De h-a tonerna på ett instrument.* — *Motsats: Djup, Låg.* — b) Stark, jemförelsevis mera ansträngd. *Tala med h. röst, så att det väl höres. Upphöfva h-a klagerop, älv. (älg, sam.) högljud beklaga sig. Taga sig en h. ton, tala i ell. ur hög ton, tala på ett stolt, hotande, trolsigt sätt.* — *Motsats: Sakt, Låg.* — 3) Betecknar, huru många soldater, ryttare äro uppställda bakom hvarandra. *Squadronen är tre man h.* — 4) Som gör lifligt intryck. *H. färg, liflig. H. smak, smak af fina kryddor eller något, som gör ett på en gång fint och starkt, behagligt intryck på sinakorganerna.* — 5) (älg.) a) I sitt slag utmärkt, stor, betydande; förträfflig i högre grad än andra; öfverlägsen; som har större makt, anseende; som öfverstiger de vanliga begreppen. *De högre klasserna i samhället. H. börd, rang. H-a embeten, äreställen. De högre embetsmännen.* En h. person, kunglig eller förstlig person. *Konungen i egen h. person. Drottningen gaf honom detta vederbörande af sin nåd med egen h. hand. Göra något på h. befällning, på h. af konungen. En h. herre, af hög rang, värdighet eller börd. H. ålder. H-a priser. H. vinst. H-t straff. H-re förtjenst, större f. H-t spel, hvarvid man kan vinna eller förlora mycket. H-a kort, som gälla mest i spelet. Hysa h. mening, tanke, h-a tankar, h-t begrepp om någon, anse någon äga stora insigter, förtjenster, mycken duglighet. Vara i h. ära, mycket ärad. Visa någon en h. nåd. H-t bud (på auktion), tillbud af hög betalningssumma. H. tid, då intet längre dröjsmål får äga rum; det är h. tid, bör icke längre fördröjas, uppskjutas. Komma i h. tid, just i rättan tid, i sista laget. I h. grad, ganska mycket. — b) (i moralisk mening) a) Upphöjd öfver allt lågt, nedrigt, småaktigt. *En h. själ. H-a tänkesätt.* — b) Se Högdragen. *Vara h. i sin själ. Han har en h. själ* (säges äfv. i god bem.; jfr. a). — c) Säges om det, som är svårt att förstå, fördrar mycken djupsinlighet, mycket studium. *Den högre matematiken, kritiken. De högre veten-**

skaperna. *Det är mig för h-t, öfvergår mitt förstånd.* — d) (estet.) Se *Sublim*. *Salomos h-a visa, benämning på en af konung Salomos författad, poetisk skrift i bibeln.* — e) (ret.) *Den högre stilen, som höjer sig öfver den vanliga, genom större prydlighet och behag.* — Substantivt säges: *De h-e i landet, de maktige, högt uppsatte, förnämte.* (Estet.) *Det h-a, se det Sublima.*

HÖG, m. 2. 1) Säges om något, som är upphopadt. *En h. af kol, bräder. Penningar i stora h-ar. Lägga kort i h-ar.* — *Syn. Hop, Bräte.* — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom: Kol-, Bräd-, Penning-, Korthög, m. fl. — 2) Uppkastad jord, i form af en kulle. *En h. af jord, af sand.* Har sammansättningarna *Jord-, Sandhög, m. m.* — 3) Se *Grafhög*. *Kettill Okristen gick levande i h-en.*

HÖGA, v. a. 1) Uppstapla, lägga i högar. — 2) Sätta i grafhög. *H. en död.*

HÖGADEL, hö'gädl, m. sing. De högre klasserna af adeln i ett land. *Till h-n räknas prinsar, furstar, hertigar, markgrefvar eller markiser, m. fl.*

HÖGADLIG, a. 2. Som tillhör eller har afseende på högadeln. *Ers h-a nåd, uttryck, som af lägre personer i tilltal fordrom brukades till personer af den högre adeln.*

HÖGAFFEL, m. 2. pl. — *gafflar*. Se *Hö-tjuga*.

HÖGAKTA, hö'gäcta, v. a. 1. Hysa mycken aktning för någon, högt akta. *Jag h-r honom för hans goda hjerta.* — Part. pass. *H-d brukas ofta adjektivt, t. ex.: En allmänt h. person, isynnerhet som titel i utskriften på bref till ståndspersoner af något anseende i sin krets, då vanligtvis föregången af Adol, t. ex.: Till Bruksinspektoren Adol och Högaktad, Herr N. N.* — *Högaktad räknas för mindre än Högdädel, men för mer än Våldaktad.* — *Högaktande, n. 4.*

HÖGAKTNING, f. 2. Hög grad af aktning. *Jr. Aktning, 1 o. 2. Hysa, hysa h., mycken h. för någon. Alla visa honom största h.* — Brukas som höfslighetsuttryck i underskriften på bref, t. ex.: *Med h., med mycken h., med all h., med största h., med sann h. förblifver &c., har äran teckna &c.*

HÖGAKTNINGSFULL, a. 2. 1) Som hysar mycken högaktning för någon. *Han visade sig ganska h.* — 2) Som röjer, utvisar högaktning. *Visa någon en h. uppmärksamhet.* — *Högaktningssfull, adv.*

HÖGALTARE, n. 4. Förnämsta altaret i en katolsk kyrka.

HÖGANLOFTSBUK, m. 2. Uttryck, som förekommer i de gamla folkvisorna och hvarmed förstods en öfverbyggnad på boningshusen, der de förnämsta boningsrummen voro, bland dem äfven för qvinnoerna.

HÖGBARMAD, a. 2. Som har hög barm.

HÖGBEMÄLT, hö'gbe'mält, a. 1. Bemäkt. Brukas endast i fråga om en förut omtalad hög person.

HÖGBEN, hö'gben, n. s. 1) (hygg. k.) Bjelke, som stöder taksparrarna mot takstolarna på en byggnad. — 2) *Helga k.*, se *Helgahögen*.

HÖGBENT, a. 1. Som har höga ben.

HÖGBERG, n. s. Berg, som är mer än 6000 fot högt.

HÖGBLÅ, a. 2. Mörkblå.

HÖGBOREN, a. 2. Af hög börd. Brukas endast om och till furstliga personer. *H-rne furste!*

HÖGBRÖSTAD, a. 2. Som har högt bröst.

HÖGBÅTSMAN, m. s. pl. — *män*. Förste båtsmannen på ett örlogsfartyg, som med en hvis-selpipa ger signal åt matroserna vid segels till-sättande, refning, o. s. v.

HÖGD, se *Höjd*.

HÖGDJUR, n. s. Sådant slags villebråd, som endast under en viss tid af året får skjutas. *H. äro elg, kronhjort, doshjort, rådjur, vild ren och svan.*

HÖGDRAGEN, a. 2. neutr. — *et*. 1) Som i tal, skick och väsende röjer öfvertygelse om egen öfverlägsenhet. *En h. menniska.* — 2) Som röjer, tillkännagifver en sådan öfvertygelse. *H. min, uppsyn, blick.* — *Syn. (för begge bem.) Se Högmodig.*

HÖGDRAGENHET, f. 3. Egenskapen att vara högdragen. *Visa mycken h. emot någon.* — *Syn. Se Högmod.*

HÖGDRAGET, adv. På ett högdraget sätt, med högdragenhet. *Tala, svåra, blicka h.* — *Syn. Se Högmodigt.*

HÖGELIGEN, se *Högligen*.

HÖGER, hö'g'r, a. (utan indef. i neutr. sing.) Betecknar den sida af ett föremål, som har ett motsatt läge till den Venstra (jfr. *Venster*). Brukas alltid i bestämd form utom i vissa adverbiala sammanställningar. *Högra armen, handen, benet på en menniska. Ge en högra handen, äfv. (fig.) gifva en företräde. Taga högra handen, äfv. (fig.) taga företrädet, försteg, hafva högre rang.* (Fig.) *Högra hand, allt i allom, t. ex.: Han är hennes h. h., styr, leder och hjälper henne i allt. På högra handen, sidan eller på h. hand, sida eller äfv. på, till, åt h., på den sida, som är motsatt till den venstra. Till h. om ell. blott h. om, på högra sidan om. Till, åt h., på den sida som är motsatt till venster. H. om! kommandoord, som betyder: 90 graders vändning åt höger. Göra h. om, göra en sådan vändning. Ett h. om, en dylik vändning.*

HÖGFÄRD, hö'gfärd, f. sing. 1) Högmod, som ger sig tillkänna genom böjelse för prål och prakt, någon begär att lysa. — 2) Se *Högmod*.

HÖGFÄRDAS, v. d. 1. 1) Vara högfärdig, visa tecken till högfärd. — 2) (vanligare) Vara stolt, högmodig öfver något. *H. öfver en ting. Det är löjligt att h. öfver andras förtjenster.* — *Syn. Se Högmödas.*

HÖGFÄRDIG, a. 2. Intagen af högfärd. *En h. menniska.* — Man säger äfven: *En h. själ; ett h-t sinne.* — Brukas stundom substantivt, t. ex.: *Gud står emot de h-a.* — *Syn. Se Högmödig.*

HÖGFÄRDIGT, adv. På ett högfärdigt sätt, med högfärd. — *Syn. Se Högmödig.*

HÖGFÄRDSDJEFVUL, m. 2. (fam.) *H-en*, högfärden, personifierad. *H-en har farit i honom, han har blivit högfärdig.*

HÖGFÖRRÄDARE, m. s. En, som gjort sig skyldig till högförräderi.

HÖGFÖRRÄDERI, n. 3. Förbrytelse, då en statsborgare i fiendtlig åsigt företager ett angrepp emot statens bestånd, antingen i dess helhet eller i några af dess väsendets delar. *H. mot statens öfverhufvud eller emot dess författning. Begå, göra sig skyldig till h.*

HÖGFÖRRÄDISK, a. 2. Som innehåller högförräderi. *H-a planer, anslag.*

HÖGREFLIG, a. 2. Sades fordom i samma mening som *Greflig*, i det ödmjuka smickerspråk af lägre personer. *Ers h-a nåd.*

HÖGGUL, hög-gul, a. 2. Mörkgul.
HÖGGUNSTIG, a. 2. Sages i samma mening som Gunstig i fråga om förmån eller högt uppsatta personer, stundom äfv. skämtvis. Med *h. tillåtelse*. Det *h. a. publikum*.

HÖGGUNSTIGT, adv. Med hög gunst. Ers *excellent* täcktes *h. tillåt*, att . . .

HÖGHET, f. 3. Brukas endast i ändlig mening; i fysisk mening såges Höjd. 1) Hög samhällsställning, rang och äreställning. *H. och prakt.* — 2) (själsegenskap) a) Högsinhet. Vanligen säges för denna bem. *H. i själen*, *Själshöghet*. — b) Högheden, höghed. *Han svarade med mycken h. i tonen*, att . . . — 3) (estet.) *H. i stilen*, upphöjda tankar i förening med ett språk, som i bildrikhet, glans och behag höjer sig öfver det vanliga. — 4) (pol.) a) Predikat, som tillhör personer af kejsertliga, kungliga eller andra regerande hus. *Hans, ers kejsertliga, kungliga h.* (förkortadt: *H. ell. E. Kejs. H.*, *H. ell. E. K. H.*). *Hans, ers h. Hennes kejsertliga, kungliga h.* (förkortadt: *H. Kejs. H. ell. H. K. H.*). *Deras kungliga h-er* (förkortadt *DD. KK. HH.*). *Hans kejsertliga kungliga h.* (förkortadt: *H. KK. H.*). — b) Regeringsmakten i ett land; äfv. öfverheroskap, öfvervalde. *Bosien står under turkisk h.* — c) (i Tyskland) En större stats förhållande till en förut riksomedelbar, men numera medietiserad furste eller grevle.

HÖGHETS RÄTT, m. 3. Statens och dess öfverhufvuds ägande rätt till vissa ting och rättigheter.

HÖGHJERTAD, a. 2. Se *Högsint*.

HÖGLAND, n. 3. pl. — *länder*. Höglätt, så vidsträckt, att den bildar ett helt land eller landskap.

HÖGLIGEN, adv. I hög grad, ganska mycket. *Han blef h. vred*. *H. önska*, *begära*, *älska*, *frukta*, *försäkra*, *neka*. — *Syn. Se Ganska*.

HÖGLJUD, a. 2. neutr. — *ljudd*. 1) (om person) Som talar med hög röst. *Vara mycket h.*, tala mycket högt. — 2) (om sak) Starkt ljudande. *En h. röst*, *stämma*. *H-a rop*.

HÖGLJUDHET, f. 3. Egenskapen att vara högljudd.

HÖGLJUDT, adv. Med hög röst, med starkt ljud. *Tala h.*

HÖGLOFLIG, höglöflig, a. 2. Predikat, som tillägges vissa högre embeten, ombetsverk eller grenar af statsmakterna. *Höglöfl. kongl. Kollegium*. *Rikens höglöfl. Ständer*. *Höglöfl. Ridderskapet och Adeln*.

HÖGLÄND, högländ, a. 2. Som har ett högt läge. *En h. trakt*.

HÖGLÄNDARE, m. 3. Inbyggare i ett högländ.
HÖGLÄNDHET, f. 3. Egenskapen att vara högländ.

HÖGLÄRD, a. 2. Hög, ganska lärd. Predikat, som egentligen tillägges filosofie magistrar. *Fil. Mag. Höglärde Herr N. N.*

HÖGLÄRD, adv. På ett ganska lärdt sätt, med mycken lärdom. *Tala h. om ett ämne*.

HÖGMAGAD, a. 2. Som har hög mage, stor buk.

HÖGMASTAD, a. 2. Som har hög mast, höga master.

HÖGMESSA, högmässa, f. 1. Förmästa tiden af den kristna, offentliga gudstjensten. — *Syn. Högmessogudstjenst*.

HÖGMOD, n. sing. Stolthet i förening med förakt för andra, jemte anspråk på, att andra böra visa sig ödmjuka eller eftergifvande. *H. går*

för fall. — *Syn. Högfärd*, *Stolthet*, *Förmähet*, *Dryghet*, *Högdragenhet*, *Höghet*.

HÖGMODAS, v. n. 1. Vara högmödig. *H. öfver något*. — *Syn. Högfärds*, *Stoltisera*, *Förhålla sig*, *Ylva sig*, *Sätta armarna i sidan*. Se äfv. *Brösta sig*.

HÖGMODIG, a. 2. 1) (om person) Intagen af högmöd. *En h. människa*. Man säger äfv.: *En h. själ*. *Ett h-t sinne*. — 2) (om sak) Som röjer högmöd. *Ett h-t uppförande*. — *Syn. Stolt*, *Högfärdig*, *Högdragen*, *Förmä*, *Dryg*, *Anspråksfull*, *Högmögende*.

HÖGMODIGT, adv. På ett sätt, som röjer högmöd. *H. bemöta någon*. *Bete sig h.*

HÖGMÅL, n. 3. 1) Rättegångssak, som angår förbrytelse mot staten. — 2) (fam.) Sak af högsta vikt.

HÖGMÅLSBROTT, n. 3. Förbrytelse mot staten.

HÖGMÅLSFRÅGA, f. 1. (fam.) Fråga, som rör någon högst viktig sak.

HÖGMÅLSSAK, f. 3. Se *Högmål*, 1.

HÖGMÅLT, a. 1. Som har hög röst, stark och ljudande stämma.

HÖGMÅSTARE, m. 3. (hist.) Titel, som Tyska ordens stormästare tillade sig, sedan han blifvit tysk riksfurst.

HÖGMÅSTARÖME, n. 4. (hist.) 1) En högmästares värdighet. — 2) Tyska ordens besittningar, sedan dess öfverhufvud fått namn af högmästare.

HÖGMÖGENDE, högmögägnade, a. 4. 1) (hist.) Predikat, som tillades de forna holländska Generalstaterna. Betyder egentl. Högmäktiga. — 2) (fam.) Stolt, dryg, högmödig.

HÖGNÄT, n. 3. Ett slags jagtnät, som brukas till fångande af rapphöns.

HÖGNÖDIG, a. 2. Högst nödig.

HÖGQVARTER, högkvarter, n. 3. 1) I fält eller vid kantoneringar den ort, der en general, som för befälet öfver en större truppafdelning eller en hel armé, befinner sig jemte sin stab. — 2) Samteliga personer, som tillhöra högre befälet vid en armé eller större truppafdelning.

HÖGRE, a. kompar. af *Hög*. Jfr. d. o. — *Adv. kompar. af Högt*. *Tala h. H. värdera*. *Det går ej h.*

HÖGRÖD, a. 2. Af liflig röd färg, i. ex. rosenfärgad.

HÖGSINNAD, a. 2. ell. **HÖGSINT**, a. 4. 1) (om person) Som har en hög själ, upphöjd öfver allt lägt, föraktligt, småaktigt. *En h. man*. Man säger äfv. *H. själ*, *karaktär*. — 2) Som röjer, tillkännagifver högsinhet. *Ett h. uppförande*. *H-a tänkesätt*. — *Syn. (för begge bem.) Hög*, *Högtäkt*, *Storsint*.

HÖGSINTHET, f. 3. Egenskapen att vara högsint. — *Syn. Själshöghet*, *Storsinhet*.

HÖGSKOLA, f. 1. Se *Akademi*, 1.

HÖGSKULDRIG, a. 2. Som har höga skuldror.

HÖGLÄTT, f. 3. Jemmare trakt, närmast de högsta fjäll- och bergsspetsarna. Slätt, som ligger 500 fot öfver hafvet.

HÖGST, höckst, a. superl. af *Hög*. *H-a makten*, största inflytelsen, mest att säga; äfv. styrelsen, regeringen i en stat. *Det h-a goda*, se *God*. *I h-a tid*, i sista laget, då det nästan är för sent. *I h-a nöden*. *H-a ära*, utmärkelse. *I h-a grad*, i h-a måtto, ganska mycket. — Substantivt säges: *Den H-e*, Gud. *Det h-a*, hvad som är högst, förmäst, störst. *Bringa något till det h-a*, så långt som möjligt. *I ell. till det h-a*,

när det är som högst, mest, t. ex.: *10 eller i det h-a 14 mil*; *han dricker 2 eller i det h-a 3 glas*. På ell. till det *h-a*, i högsta måtto, ganska mycket, t. ex.: *på det h-a bedja*, *bedyra*. — *Adv. superl.* 1) i högsta måtto. *H. usel*. — 2) Mest. *H. af allt älskar han penningen*. — 3) Till det högsta, på sin höjd. *Han dricker h. tre glas*.

HÖGSTAMMIG, a. 2. Som har höga stammar. *H. skog*.

HÖGSTBJUDANDE, höckstbjudande, a. 1. Som gör högsta budet på auktion. — Substantivt brukas ofta: *Den h.*

HÖGSTIFT, n. 3. Erkebiskopsstift. *H-et* (i Sverige), Upsala stift.

HÖGSTRÄFVANDE, a. 1. (fig.) Som sträfvat högt, har stora planer, ärligheten. *En h. ande*. Skrifves äfv. *Höglärfvande*.

HÖGSTRÄBANDE, a. 1. Som har högsta makten, mest att säga.

HÖGSTSÄLIG, a. 2. Sages om en afliden konglig person. *H. konung Carl XIV Johan*.

HÖGSTÄMD, a. 2. (fig.) Se *Högsint*. *En h. själ*. *H-a tänkesätt*.

HÖGSÄTE, n. 4. Ett upphöjdt säte, liknande en väggstol på midten af de bänkar, som sträckte sig utmed de begge långväggarna i våra nordiska förfäders gästbudsalar; hade stundom äfven plats midt emot dörren och var då blott ett. *Sitta i h.*, halva hederstrummet.

HÖGSÄTESKISTA, f. 1. Det rum å forntidens skepp, der vapnen förvarades.

HÖGSÄTESPELARE, m. 3. Benämning på de tröpelare, prydda med hvarjehanda snidverk och gudabilder, af hvilka stundom högsätena omgäfvos.

HÖGT, hö'ckt, adv. 1) Betecknar ett högt läge. *H. belägen*. *Solen är h. uppe på himmelen*. *Ligga h.*, vara högt belägen; äfv. halva hög hufvudgård. *Ligga lika h. med hafvet*. *Tre alnar h.* — 2) Betecknar rörelse långt uppåt. *Flyga, skjuta h.* (Fig. fam.) *Sätta näsan h. i vädret*, högmådas. — 3) Betecknar huru många soldater, ryttare, äro uppställda bakom hvarandra. *Slå 2, 3, 4, 10 man h. Marschera 10 man h.* — 4) (i fråga om ljud) Med hög röst, stämma, i högt ton. *Tala, säga, läsa h. Skrika h. H. stämd* säges om ett musikinstrument, som är stämdt högre än andra af samma slag i allmänhet äro. *Gå h.* säges om ett sångstycke, då det uppstiger till de höga tonerna i skalan, som äro svåra att uttala; äfv. om ett musikinstrument, som uppstiger till de höga tonerna. — 5) (fig.) a) Högligen, i ell. till hög grad, långt, långt upp. *H. älska, värdera, äkta*. *Drifva en konst h. Stegra sina fördringar för h. Bringa sig h. upp i världen*, till hög ställning i samhället. *Sitta h.*, bland de förmästa. *Stå h. i ens ynnest*, i hög grad ämjuata ens ynnest. — *Syn. Mycket*. — b) Betecknar den relativa storheten af ett antal, en penningssumma. *Huru h. belöper sig folknummerna i riket?* *Huru h. håller han sin vara*, till hvad pris säljer han den? — *Spela h.*, om mycket pennningar. — c) Till högt antal, pris. *Folknummerna i den staden stiger h. Sälja en vara h. Hålla en vara h.*, begära mycket för den. — d) (uttalas: högt) *Tänka h.*, på ett upphöjdt, högsint sätt. *Skrifva h.*, halva en hög, sublim stil; *för h.*, svärfärligt, mörkt.

HÖGTALIG, a. 2. Som talar högt, med hög röst.

HÖGTALSDAG, hö'cktidsdag, m. 2. Dag, på hvilken någon högtid firas.

HÖGTIDSLÄDER, m. 3. pl. ell. **HÖGTIDSKLÄDNING**, f. 2. Bättre kläder, klädning, som bäres på högtidsdagar eller vid högtidliga tillfällen.

HÖGTIDSKLÄDD, a. 2. Klädd i högtidskläder.

HÖGTLOFVAD, höggtlöfvad, a. 2. I hög grad prisad. Brukas om Gud. *H. i evighet*.

HÖGTRÄFVANDE, hö'gträfvannde, a. 1. (fig.) *H. stil*, författare, som affekterar det stora och sublima genom prunkande ord och fraser, retoriska figurer o. d. — *Syn. Se Svassande*. — *Adv.* I en sådan stil. *Tala, skrifa h.*

HÖGTRUMF, m. 3. Trumf af högsta färgen, i vissa kortspel.

HÖGTRYCKNINGSMASKIN, ---schin, m. 3. (mek.) Ångmaskin, i hvilken ångan går än öfver och än under kolfven, med en tryckning, som är minst två och en half gånger större än atmosfärens.

HÖGTYSK, a. 2. Sages om inbyggarna i södra Tyskland och om allt hvad dem eller denna del

HÖGTANSENLIK, a. 2. Ganska ansenlig.
HÖGTBERÖMD, a. 2. I hög grad berömd.
HÖGTBETRODD, a. 2. I hög grad betrod.

Predikat, som tillägges vissa af de högre embetsmännen.

HÖGTFLYGANDE, a. 1. (fig.) Som går utom gränsen af det naturliga; öfverspänd, högräfvande.

HÖGTFÖRNÄM, a. 2. I hög grad förnäm. Brukas mest skämtvis. — *Högtförnämt*, adv.

HÖGTFÖRTJENT, a. 1. I hög grad förtjent. *En h. man*. *Vinna en h. uppmärksamhet*.

HÖGTID, hö'ckt'id, m. 3. 1) Tid af en eller flera dagar, då minnet af någon händelse firas med fröjdebetygelser eller gudstjenst, och då vanligtvis det alldagliga arbetet hvilat. *Kristna kyrkan har tre stora h-er: jul, påsk och pingst*. (Fig. fam.) *H-en till prydnad*, för att gifva glans åt, fira tillfället, dagen. — *Syn. Fest*. — 2) (fig. fam.) Sages om något utomordentligt, njutningsfullt eller roande. *Det är för honom en h., när han får sitta och glamma vid loddyglasset*. *En h. af läje*, af skräll. — *Ss. H-safton*.

HÖGTIDLIG, höcktidlig, a. 2. 1) Årtöjd af offentliga och utomordentliga ceremonier. *En h. fest*, dag, procession. *Ett h-t tåg*. *H. likbegångelse*, begrafning. — 2) Som sker med iakttagande af behöriga formaliteter, i behörig form. *H. akt*, förklaring, ed. *H-t löfte*. — *Syn. Dyr*. — 3) Beledsagad af ceremonier, ståt och prakt. *H. kröning*. *H-a hämpaspel*. — 4) (estet.) Som väcker högre idéer och bilder, samt lyfter oss vida öfver det hvardagliga värld. *En h. stil*. I denna bem. brukas äfv. substantivet: *Det h-a*. — 5) (fam.) Öfverdrifvet värdig och gravitetisk. *Tala i en h. ton*.

HÖGTIDLIGEN, adv. Se *Högtidligt*.

HÖGTIDLIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara högtidlig (i alla bem.). *En fests h.* *Dagens h.* *H-n af en ed.* *Kröningsens stilsens*, *tonens h.* — 2) Offentliga ceremonier, ståt och lustbarheter, hvarigenom något blir högtidligt. *Festen firades med mycken h.* *Emottaga någon med mycken h.* *Det kommer att blifva stora h-er*. — *Se Akt*, 2.

HÖGTIDLIGT, adv. På ett högtidligt sätt, med högtidlighet. *Freden förkunnades h.* *Bröllopet firades ganska h.* *Lofva h.*

HÖGTIDSDAG, hö'cktidsdag, m. 2. Dag, på hvilken någon högtid firas.

HÖGTIDSKLÄDER, m. 3. pl. ell. **HÖGTIDSKLÄDNING**, f. 2. Bättre kläder, klädning, som bäres på högtidsdagar eller vid högtidliga tillfällen.

HÖGTIDSKLÄDD, a. 2. Klädd i högtidskläder.

HÖGTLOFVAD, höggtlöfvad, a. 2. I hög grad prisad. Brukas om Gud. *H. i evighet*.

HÖGTRÄFVANDE, hö'gträfvannde, a. 1. (fig.) *H. stil*, författare, som affekterar det stora och sublima genom prunkande ord och fraser, retoriska figurer o. d. — *Syn. Se Svassande*. — *Adv.* I en sådan stil. *Tala, skrifa h.*

HÖGTRUMF, m. 3. Trumf af högsta färgen, i vissa kortspel.

HÖGTRYCKNINGSMASKIN, ---schin, m. 3. (mek.) Ångmaskin, i hvilken ångan går än öfver och än under kolfven, med en tryckning, som är minst två och en half gånger större än atmosfärens.

HÖGTYSK, a. 2. Sages om inbyggarna i södra Tyskland och om allt hvad dem eller denna del

af Tyskland engår, isynnerhet i fråga om språket. *H-a dialekt*, den renaste och vackraste dialekten af tyska språket, använd i bokspråket. — *S. m.* Tysk, som talar högtyska dialekten. — *H-a*, f. 1. 4) Tysk kvinna, som talar högtyska dialekten. — 2) (utan plur.) Högtyska språket.

HÖGTÄLSKAD, a. 2. Ganska älskad.

HÖGTÄLSKELIG, höcktälskelig, a. 2. 4) Som förtjänar mycket kärlek. — 2) Högt älskad. *Vår h-e käre broder.*

HÖGTÄNK, f. 1. Som i tänkesätt höjer sig öfver människor i allmänhet.

HÖGTÄRAD, höcktärad, a. 2. Ganska ärad. Höfghetsuttryck, som nyttjas mest i öfverskrifter uti bref. *H-e Käre Broder!*

HÖGVAKT, f. 3. Förmåsta vakten i stad eller fästning, hvarifrån de mindre vaktposterin-garne utgå och anlösa.

HÖGVEDERBÖRLIG, högvederbörllig, a. 2. Vederbörlligt meddelad ifrån en hög auktoritet. *Med h-t tillstånd.*

HÖGVIGTIG, högvigtig, a. 2. I hög grad vigtig, betydande.

HÖGVIGTIGHET, f. 3. Hög vigt, betydhet.

HÖGVIS, högvís, a. 2. I hög grad vis. Brukas mest i skämtsam mening.

HÖGVISLIGEN, högvíslig, adv. Med mycken vishet. Brukas helst skämtvis.

HÖGVÄLBÖREN, högvälbörren, a. 2. neutr. — *et.* Af högsta börd. Predikat, som tillägges grevar och baroner.

HÖGVÄLBÖRENHET, f. 3. (skämtv.) Högvälbörens adelsman. *Ers h. Der voro män-ga h-er.*

HÖGVÄRDIG, högvärdig, a. 2. Helig. Brukas någon gång i uttrycket: *Herrans h-a natt-vard.*

HÖGVÖRDIG, högvördig, a. 2. I hög grad värdig. Titel, som gifves åt biskopar, teologie doktorer, m. fl. *H-e herr biskop, doktor.*

HÖGVÖRDIGHET, högvördighet, f. 3. Hög-värdig person. Titel, som tilldelas biskopar, teologie doktorer, m. fl. *Ers h. Hans h. bisko-pen.*

HÖGVÖRDIGST, högvördigast, a. 1. I högsta grad värdig. Titel, som tilldelas erkebiskopar och biskopar.

HÖGÄLDER, högäld, m. sing. Den tidrymd, då våra hedniska förfäder brukade att insätta sina döda obrända i högarna.

HÖGÄDEL, högädel (i def. högäde), a. 2. Ganska ädel. Titel, som tilldelas aktade personer af medelklassen. *Bruspatronen. H-äde Herr N. N.*

HÖGÄREVÖRDIG, högärevördig, a. 2. Ganska ärevördig. Titel, som tillkommer pastorer i församlingarna. *Kyrkoherden. H-e och Högtär-de Herr N. N.*

HÖGÄTTAD, högättad, a. 2. Af hög ätt, af förnäm börd.

HÖJA, v. a. 2. (af Höj) 1) Göra högre. *Taf-lan sitter nog lågt; man måste h. den något.*

H. en mur ett par alnar. I utsträckt mening säges: *H. rösten*, tala högre. *H. priset på en sak*, begära mera derför, göra den dyrare. *H. skatterna. H. smaken, glansen*, gifva högre smak.

H. äpp. se Upphöja. — *Syn.* Förhöja, Stegra, Öka, Påöka. — 2) Upplyfta. *H. handen, armen.* I utsträckt mening: *H. ögonen emot himmelen*, lyfta blicken m. h. *H. sin röst, sin stämma*, låta den höras i tal, sång, o. s. v.; börja att tala, sjunga. (Fig.) *H. sitt hjerta till Gud*, vända sig med sina tankar till Gud. *H. äpp.*, se

Upphöja. — *Syn.* Se *Lyfta.* — *H. sig*, v. r. 1) Gifva sig rörelse uppåt, röra sig uppåt. *Fågeln, raketen höjde sig i luften.* *Ett dammoln höjde sig i luften.* *H. sig på lä.* — *Syn.* Lyfta sig, Upplyfta sig, Uppfara, Upplyfta. — 2) Stå högt upp i luften öfver marken. *Bergel höjer sig 2000 fot öfver hafvet.* *Byggnaden höjer sig majestätiskt öfver staden.* — *Syn.* Resa sig. — 3) Ökas i höjd. *Floden höjer sig allt mer och mer.* — *Syn.* Stiga, Tillväxa, Växa. — 4) Ökas till antal, vigt, värde, o. s. v. *Priset höjer sig.* *Nationalbildningen har höjt sig.* — *Syn.* Stiga, Ökas, Förökas, Stegras. — 5) (fig.) a) Gifva sig högre värde, arbeta upp sig ifrån något lägre. *H. sig ifrån en ringa härkomst till de högsta värdigheter i staten.* — b) Vara höjd öfver, äga mer värde, vara bättre, jemförelsevis med något annat. *Han höjer sig öfver sitt stånd i kunskaper.* — c) Gifva sin själ en högre riktning, uppför sig det lägre, jordiska. *Henniskan höjer sig genom konst och vetenskap.* *H. sig öfver förtulet*, förakta det. *H. sig öfver fördomarna*, anse dem för lyvad de äro, d. v. s. såsom falska, grundlösa; ej tro på dem. *H. sig till Gud i bönen*, i bönen rikta sina tankar på Gud och det öfverjordiska. — *Syn.* Lyfta sig. — *H-s*, v. d. Se *H. sig*, 3. 4. — *Höjd*, part. pass. *H. öfver lyckan*, som icke fruktar lyckans växlingar; som af ingen olycka låter sig modfällas; den ingen olycka kan nå.

HÖJANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något höjes. a) *En tafas h. Röstens, priset h. b) Handens, armens h. Ögonens h. mot himmelen.*

HÖJD, f. 3. 1) a) En yta, ett föremål utsträckning i lodrät riktning nedifrån basen, grun-den, bottnen, upp till spetsen, toppen, öfversta kanten, ytan. *H-en af ett torn, ett berg, en byggnad.* *Detta berg har en h. af 2000 fot öfver hafvet.* — b) Afstånd ifrån marken eller halvets yta. *På en h. af 1000 fot öfver haf-vet.* *Vid en h. af 50 fot ifrån marken.* — c) Högre del af luftkretsen. *Fågeln svingar sig upp i h-en.* *Luftballongen steg i h-en.* — 2) Högt belägen mark, högt ställe, hög trakt. *Is-raels barn offrade på h-erna.* *Staden är be-lägen på en h.* *Besätta h-erna.* — Bildar sam-mansättningar: *Jordhöjd*, *Bergshöjd.* — 3) Det högsta af ett föremål. *Klättra upp till h-en af ett berg.* *Från h-en af klippan kastade han sig rakt ned i sjön.* — *Syn.* Topp, Spets. — 4) Humlarymden. *Mot h-en riktade blickar.* — 5) (i krigskonsten) Antalet af leder, som äro upp-ställda bakom hvarandra i en trupp. *H-en af en bataljon.* — 6) Betecknar någon viss grad af ett ljuds starkare vibration. *Angifva h-en af en ton.* I fråga om ljudets slappare vibration säges *Djup.* — 7) (geom.) *H-en af en punkt*, dess upp-höjning öfver en horisontell yta. — 8) (astr.) Den höga af en vertikal, som upptages emellan en himmelskroppens medelpunkt och horisonten. *So-lens h.* *Stjärnas h.* *Taga solens h.* ell. blott *taga h-en*, med ett astronomiskt instrument ob-servera dess höjd öfver horisonten. — 9) (geogr.) En örts afstånd ifrån equatorn. *Vara på h-en af en stad, en ö, befinna sig på samma bredd-grad.* Kallas äfv. *Polhöjd.* — 10) (fig.) a) Det högsta af något, högsta grad. *Hinna till, upp-nå h-en af ära, lycka.* *Olyckan, det onda har nått sin h.* *Nedstörtas ifrån sin h.* *Det är h-en af skamlöshet.* *Drifva vetenskaperna till sin h.* *På sin h.*, se *Till det högsta* (under

Högst). — b) Himmelen. *Gud i h-en! Dig lof-va englarne i h-en.*

HÖJDCEKEL, höjds'rk', m. 2. pl. — *circ-lar.* (astr.) Cirkel, mindre än horisonten, och som man tänker sig dragen parallel med densamma på himmelsvalvet.

HÖJDMÄTARE, m. 3. Instrument, hvarmedelst mätes ett ställes höjd öfver halvet.

HÖJDMÄTNING, f. 3. Bestämmandet, huru mycket högsta punkten af ett föremål är höjd uppför en viss gifven horisontell yta. — *Ss. H-s-konst.*

HÖJDRIKTNING, f. 2. (artil.) En kanons rik-tning, så att den får en efter afståndet afpassad ele-vation.

HÖJSTRÄCKNING, f. 2. Af jordlager betäckt bergssträcka.

HÖJNING, f. 2. 1) Se *Höjande*. — 2) (om vatten o. s. v.) Stigande, tilltagande. *Vattnets h.* — *Ss. Vattenhöjning.*

HÖJNINGSTECKEN, n. 3. (i musik) Tecknet ♯, hvarigenom den not, framför hvilken det är tecknad, upphöjes en half ton.

HÖK, m. 2. 1) Släkte af roffväglarna, med näbben krökt ända från roten, benen fjäderklädda nedom hälen, korta vingar, och stjerten hälften längre än de sammanlagda vingarna. Arter deraf äro Dufhök, Sparhök; se d. o. — 2) *H. och dufva*, ett slags lek, som utföres i fria luften. — *Ss. H-bo, -nabb, -näste, -nål.*

HÖKANÄF, hökanäf, n. 3. Se *Slaghök*, 2.

HÖKARE, m. 3. Den allmänna benämningen på Viktualiehandlare. Ordet är kommet af det tyska *Höker*, som anses vara härledd af det gamla tyska ordet *Öker*, hö, emedan höhandeln förmodas varit första upprinnelsen till viktualiehandeln. — *Ss. Hökarbod, -handel, -vara.*

HÖKBLOMSTER, n. 3. Växsläktet Hieracium.

HÖKENATT, hökenatt, f. 3. pl. — *nätter.* Så kallades fordom längsta natten på året eller den tredje före jul.

Anm. Ordet anses af flere vara härledd ifrån *Hök*, emedan hökar denna natt offerades åt gudarna; enligt andra af det islandska *Haki*, det sista af någon ting, således: den sista långa natten, d. v. s. den längsta; enligt andra åter af *Änka*, Åka, emedan efter denna natt dagarnes längd åter börjar att tilltaga.

HÖKUGGLA, f. 1. En art af Ugglesläktet, brun, med hvita fläckar, stor som en höna. Strix funerea.

HÖLADA, f. 1. Lada, der hö förvaras. Brukas till skillnad ifrån Sadeslada.

HÖLIDER, n. 3. Lider, der hö förvaras.

HÖLJA, v. a. 2. Täckta öfver. *H. täcket öf-ver sig.* (Fig.) *H. sig med skam, med vanära*, på det högsta vanära sig. *H. sig med ära*, vin-na högsta ära. — *H. öf, f'n*, se *Afhöja, Inhöja*.

— *H. på*, täcka öfver, t. ex.: *H. på sig något, för att ej frysa.* — *H. öfver*, se *Öfverhöja*. — *Syn.* Se *Täckta*. — *Höjande*, n. 4.

HÖLSA, se *Bysla*.

HÖLSTER, n. 3. (af *Hölja*) Fodrat för skjut-gevär. Se *Pistolhölster*.

HÖLSTERKAPPA, f. 1. Betäckning af läder, kläde eller annat ämne för pistolhölster.

HÖMÄNAD, m. 3. Gamla benämningen på Juli månad, emedan i denna månad höbergningen hufvudsakligen försigår.

HÖNA, f. 1. (i allm.) Honan af Hönslägtena. Man säger sålunda: Påfågel-, Kalkon-, Tjäder-, Orrhöna, Perthöna, Rapphöna, m. fl. *Tjäderha-*

nen är större än hönan. — 2) (i inskränkt me-ning) Honan af de egentliga hönsen. *Gödd h.* — *Har sammansättningen Ugnhöna.* — 3) (fig. fam.) a) Kvinna. *Det är en slug h.* — b) Dum, till-gjord, pepig kvinna. *Det är en h.* — 4) (bot.) *J. Maria H.*, se *J. M. Nyckelpiga*.

HÖNS, n. 3. Fullväxt fågel af hönslägten. Inbegriper i plur. äfv. kycklingar. *Ett stort, lit-et, gammalt h.* *H. och annat hemtamt fjä-derf.* (Fig. fam.) *Högsta h-et i korgen*, den förnämste. (Ordspr.) *De hvita h-en värpa ock i nässlor*, Älven de slugaste blifva narrade, de klokaste begå dumheter. — *Ss. H-bo, -bur, -fjäder, -hackel, -kyckling, -lik, -lort, -pastej, -skölset, -träck, -tupp, -vakt-are, -vakterka, -ägg.*

HÖNSA, v. a. 1. (pop.) Traktera sina kam-rater, bestå traktering.

HÖNSAFVEL, hönsäfv', m. sing. Under-hållande och uppfödande af höns till hushållsnytta.

HÖNSBÄR, hönsbär, n. 3. Den nästan smak-lösa bäret af Hönsbärshusken. Kallas äfv. Hön-son, Skrubbar, Svinbär, Smörbär.

HÖNSBÄRSBUSKE, hönsbärsbuske, m. 2. pl. — *buskar.* Buskväxt, som förekommer i fuktiga skogar. *Cornus suecica.*

HÖNSDÄN, n. 3. Se *Svimning*.

HÖNSGUMMA, f. 1. Gumma, som vaktar höns.

HÖNSGÅRD, m. 2. Särskilt inhägnad gård med byggnad, der höns underhållas.

HÖNSGÅLL, n. 3. Tuppens galande.

HÖNSHIRS, m. sing. Se *Fågelhirs*.

HÖNSHJERNA, f. 1. 4) Hjerna på höns. — 2) (fig.) Klent, fuskrikt förstånd.

HÖNSHUFVUD, n. 5. pl. — *hufvuden.* 1) Hufvudet på ett höns. — 2) (fig.) Se *Dumhuf-vud*.

HÖNSHUS, n. 3. Särskilt hus, der höns un-derhållas och uppfödas.

HÖNSHÖK, m. 2. Se *Dufhök*.

HÖNSKORG, m. 2. Ett slags lång korg, hvar-uti höns förslas.

HÖNSMINNE, n. 4. (fig. fam.) Ganska svagt minne.

HÖNSMÄNGLARE, m. 3. o. — *LERSKA*, f. 1. En, som idkar minuteringshandel med höns.

HÖNSNING, f. 2. (i sjömannspråket) Dop för dem, som första gången passera linien, tropikerna, m. fl. ställen.

HÖNSON, hönsönn, n. 3. Se *Hönsbär*.

HÖNSPIGA, f. 1. Piga, som vaktar och vär-dar hönsen i en hönsgård.

HÖNSRUTA, f. 1. Örtan Veronica triphyllus.

HÖNSRÖRA, f. 1. Röra af hvarjehanda af-skräden med mjöl och vatten, som gifves åt höns.

HÖNSSLÄGTET, n. sing. def. 1) Släkte af Hönsfågeln, som innefattar de egentliga hönsen, såsom: Kamhöns eller *vanliga H.*, Tofshöns eller Topphöns, *Fjösanta H.*, ell. Bantanhöns med starkt fjäderklädda ben och tår. Dverghöns, Dub-bla Sporrhöns, *Spanska H.*, dubbelt så stora som de vanliga, till färgen spräckliga; *Podoliska H.*, svarta med hvit fjäderkam, Krullhöns ell. Purr-höns, Gumphöns, m. fl. Gallus. Se hvarje sär-skilt art på sitt ställe. — 2) Benämning, som stundom brukas, för att utmärka alla hönsfåglar i allmänhet eller femte ordningen af Fåglarna.

HÖNSSOPPA, f. 1. Soppa, kokad på höns.

HÖNSTÄA, f. 1. Stia, för gödning af höns.

HÖNSTÄNG, f. 3. pl. — *stänger.* Se *Höns-vagel*.

HÖNSTARMAR, m. 2. pl. Örtsläktet *Cerastium*.

HÖNSTIPPEN, m. sing. def. Hönsstjup, bestående deruti, att näbbhålen och tungkörtlarne uppsvullna, samt ett litet hvitt skinn bildar sig på tungspetsen, hvarigenom de hindras att dricka och gala. *Hafsa h.*

HÖNSTJUF, m. 2. pl. — *juftar*. 1) En, som stjälar höns. — 2) Se *Hönsbök*.

HÖNSUNGE, m. 2. pl. — *ungar*. Så kallas i Lappmarken den, som första gången besöker marknaden i Arjeplog, emedan han måste hönsa, d. v. s. bestå traktering en afton.

HÖNSVAGEL, m. 2. pl. — *vaglar*. Stäng i en hönsbur, för hönsen att flyga upp och sätta sig på, när de vilja sova.

HÖRA, v. a. 2. I. 1) Medelst örat, d. v. s. hörselns organ, uppfatta ljudet af något. *H. ett ljud, ett bul-ler. H. någon berömmas. Jag har hört honom be-römma denna handling. En sakt musik hördes. H. någon sjunga, predika, tala. Han höres gan-ska väl, dåligt. Låta h. sig på ett instrument, spela på ett instrument för åhörare. Jag har hört sägas, att . . . Jag har icke hört talas om honom på länge. Jag har hört det tusen gånger, jag hör aldrig annat, jag orkar ej höra det, jag har hört det så mycket, att jag är ledsen dervid. Den bokstafven höres, höres knapp, uttalas, uttalas omkärligt. Brukas äf. ofta absolut, t. ex.: *H. väl, illa. H. miste, orätt. Låtsa som man ej hörde. Han hör ej på några örat.* (Fig. fam.) *Han hör inte på det örat,* han vill ej lyssna dertill, ej bifalla det. *Det låter h. sig,* kan gillas, godkännas. — 2) Lyssna till ett ljud eller till hvad som säges, talas, för att rätt kunna uppfatta det; afhöra. *Hör, min vän, gör mig den tjensten, att . . . H. en föreläsning, en predikan, ett försvarstal. — H. efter, lyssna till något, samla all sin uppmärksamhet i hörselsinnet, för att riktigt kunna höra något. — H. på, lyssna, t. ex.: Hör på, jag har ett par ord att säga er. — 3) Låta någon afgifva berättelse, vittnesmål eller hvad han har att an-draga till försvaret. *H. parterna i ett rättegångs-mål. H. vittnen. Det tillhör en domare att h. anklagade, innan de dömas. — 4) Förhöra. H. en lärjunge. Absolut säges äf. v.: *H. om en lärjunge kan sin lexa. — 5) Fråga, spörja, under-errätta sig om. Gå och hör, om han kommit ännu. Hör hit i morgon, kom hit i morgon. — H. efter, efterfråga; underrätta sig om, t. ex.: Jag skickade ut på flera håll, för att h. efter honom, att h. efter arbetsfolk, frukt, o. s. v. — H. sig före, på förhand underrätta sig om något, t. ex.: *H. sig före, när ångsar-tyget går; man bör väl h. sig före, innan man fattar sitt beslut. — H. sig om, efterfråga nå-got, som man behöver, vill skaffa sig; under-errätta sig; t. ex.: *H. sig om rum; jag skall h. mig om, huruvida det låter sig göra. — H. åt, se H. efter. — 6) Erfara, inhämta, få veta, spörja. Jag har hört, att en stor olycka händt. Hvad höres för nytt? Det höres endast ledsamma nyheter. Som jag hör, ämnar han gifva sig. Jag hör detsamma från flera håll. Jag har fått h., att han dr missnöjd. Jag har hört det af er egen mun. Jag hör ganska väl, kvartul ni vill, jag märker &c. Det höres nog, att han är främmande här, det märkes &c. — H. af, få veta, inhämta underrättelser om, t. ex.: Jag har icke hört af något om den saken, icke hört af honom på länge. Det höres icke mer******

af, man hör ingenting talas derom. *Låta h. af sig, gifva underrättelse om sig, t. ex.: Jag skall låta h. af mig, när jag kommer fram. — 7) Bevilja. — H. ens bön, begäran, anhållan. — 8) Lyda, hörsamma. H. Guds röst. Ej vilja h. sina föräldrar.*

HÖRA, v. n. 2. II. 1) Vara i något slags underordnad förhållande af nödvändig eller till-fälligt förhållande med, beroende af någon eller något, antingen såsom egendom eller del af ett helt. Konstrueras alltid med efterföljande par-tikel. *Det hör ej till saken,* har intet samband dermed. *Det hör ej hit, ej dit,* har härmed, dermed intet att göra, står h. d. i intet samman-hang. *Hit hör, att . . . hit må hänföras, att . . . Hit hörer äfven en annan fråga,* härmed står äfven en annan fråga i samband. *Hit, dit hörande, se Hithörande, Dithörande. H. ihop, tillsammans,* tillsammans utgöra ett helt, vara förenade det ena med det andra. *H. till, se Tillhöra. H. under,* vara beroende af, lyda under, t. ex.: *Den byn hör under en herr-gård. H. under en domstol. — 2) H. upp, se Upphöra. — V. impers. H. till, se Tillhöra. Det hör hvarje människa till att älska sin nästa.*

HÖRANDE, n. 4. I. 1) Uppfattande med hör-seln. *Musikens h. — 2) Afhörande. En före-läsningens h. — 3) Inhämmande af hvad någon har att berätta eller andraga såsom part. *Parters, vittnens h. — 4) Förhörande. En discipels h. — 5) Beviljande. H. af ens bön.**

HÖRANDE, n. 4. II. Förhållandet, att per-son eller sak hör till eller under någon eller nå-got. *Den frågans h. hit kan ej sättas i fråga. Byns h. under en herrgård.*

HÖRARE, m. 3. 1) Se *Åhörare*. — 2) Un-derlärare, som hör lexor.

HÖRBAR, a. 2. Som kan höras. *Med knappt h. röst.*

HÖRLUR, hörlur, m. 2. Verktyg, vanligtvis i form af lur eller trumpet, hvarmedelst en döf person kan lättare att uppfatta ljud och höra an-dras tal.

HÖRN, n. 3. Utgående vinkel. *H-et af ett hus, ett bord, en gata. Stöta något i h-en. Afstöta h-en på en sak. H. om h., i motlig-gande hörn.*

HÖRNÄGÅ, f. 1. (fam.) Se *Hörnägla*.

HÖRNBESLAG, n. 3. Beslag, hvarmed hör-net af en sak är försedt.

HÖRNBLECK, n. 3. Bleck, hvarmed hörn på vissa saker, t. ex. kistor och skrin, äro be-slagna.

HÖRNBOD, f. 2. Bod, som har sitt läge i hörnet af en gata.

HÖRNBORD, n. 3. Bord, som har sin plats i hörnet af ett rum och är derefter till formen afpassadt.

HÖRNBRÅDE, n. 4. Litet bråde att sätta hvarjehanda saker på, inslaget i hörnet af ett rum.

HÖRNHUS, n. 3. Hus, beläget i hörnet af en gata.

HÖRNBESLAG, n. 3. Beslag, hvarmed hör-net af en sak är försedt.

HÖRNBOD, f. 2. Bod, som har sitt läge i hörnet af en gata.

HÖRNBORD, n. 3. Bord, som har sin plats i hörnet af ett rum och är derefter till formen afpassadt.

HÖRNBRÅDE, n. 4. Litet bråde att sätta hvarjehanda saker på, inslaget i hörnet af ett rum.

HÖRNHUS, n. 3. Hus, beläget i hörnet af en gata.

HÖRNBESLAG, n. 3. Beslag, hvarmed hör-net af en sak är försedt.

HÖRNRUM, n. 3. Rum, beläget i hörnet af en byggnad.

HÖRNSIRAT, hörsirát, m. 3. Sirat, anbragt i hörnet af en sak.

HÖRNSKÅP, n. 5. **HÖRNSKÄNK**, m. 2. Skåp, skänk, som har sin plats i hörnet af ett rum och är enkom gjordt att till formen passa derefter.

HÖRNSPARR, m. 2. pl. — *sparrar*. Sparro i hörnet af ett tak.

HÖRNSPINDEL, m. 2. pl. — *spindlar*. Se *Fräspindel*.

HÖRNSTEN, m. 2. 4) Stor, fast och stadig sten, lagd i hörnet af grundvalen till en byggnad. — 2) Sten, lagd i hörnet af något, hvad som helst, t. ex. ett stearöse.

HÖRNSTOLPE, m. 2. pl. — *stolpar*. Stolpe, som har sin plats i hörnet af vissa slags hus, t. ex. portiker, lider, o. s. v.

HÖRRÖR, hörrör, n. 3. Rörformigt verk-tyg till ljudets förstärkande.

HÖRSAMHET, f. 3. Se *Lydlighet*.

HÖRSAMMA, v. a. 1. Se *Lyda. H. någon. H. ens bud, tillsägelse. — Syn. Se Lyda. — Hörsammande, n. 4.*

HÖRSAMMELIG, a. 2. Se *Lydig. — Hör-sammeligen* ell. *Hörsamligen*, adv. Se *Hörsamt*.

HÖRSAMT, adv. Se *Lydigt*. Brukas äf. i superl. *Hörsammast*.

HÖRSEL, hörrs, m. sing. 1) Förmågan att höra. *God, fin, dåligt, klen h. Hafsa sel på h-n. Han skriker så, att man kan mista h-n. — 2) Hörselsinne.*

HÖRSELBEN, hörrs'ben, n. 3. (anat.) Be-nämning på fyra små ben i örat, hvilka bidraga till ljudets fortplantning till hjernan, nämligen: Hammaren, Stådet, Stigbygeln, och Sylvii runda ben ell. det linsformiga benet.

HÖRSELGÅNG, hörrs'lgång, m. 2. (anat.) Den gång eller kanal, hvarigenom ljudet ifrån yttre örat ledes till de inre hörselverktügen.

HÖRSELLÖS, hörrs'lös, a. 2. Som saknar hörsel.

HÖRSELNÄRV, m. 3. Nerv, som utgår ifrån hjernan till örat.

HÖRSELORGAN, hörrs'l-örgan, m. o. n. 3. Verktyg för hörselsinnet.

HÖRSELRÖR, hörrs'lrör, n. 3. Rörformigt verktyg för ljudets lättare uppfångande.

HÖRSELINNE, n. 4. Det af människans fem sinnen, hvarmedelst hennes själ emottager intryck af ljud.

HÖRSELVERKTYG, n. 3. Se *Hörselorgan*.

HÖSA, se *Ösa*.

HÖSKALLRA, f. 1. (bot.) Se *Penningsgräs*.

HÖSMOLK, hösmålk, n. 3. 1) Litet stycke af ett höstrå. — 2) (i sing. kollektivt) Sönder-smuladt hö.

HÖSSJA, se *Hysja*.

HÖST, höst, m. 2. Den af de fyra årstiderna

som är emellan sommaren och vintern, ifrån höst-dagjemningen d. 21 September till vintersolstän-det d. 21 December. *H-en är skördens tid. I h., nästkommande höst; äf. nu i denna höst. I h-as, förleden höst. (Fig.) Ljfelets h., den tid af människans lefnad, som föregår älderdomen, — Ss. H-aktig, -dag, -lik, -marknad, -slagt, -tid.*

HÖSTA, v. a. 1. Se *Skörda*.

HÖSTBETE, n. 4. Bete för boskapsdjur höst-tiden.

HÖSTBLOMMA, f. 1. Blomma, som slår ut hösttiden.

HÖSTDAGJEMNING, f. 2. Den af årets begge dagjemningar (se d. o.), som infaller på hösten.

HÖSTFEBER, m. 2. pl. — *febrar*. Feber, som brukar vara gångbar hösttiden.

HÖSTFRUKT, m. 3. Frukt, som ej tål att förvaras öfver vintern.

HÖSTGUDINNA, f. 1. Pomona, höstens gu-dinna.

HÖSTHÖ, n. sing. Hö, som inbergas höst-tiden.

HÖSTKORN, n. sing. Sexradigt korn, som kan utsås om hösten.

HÖSTKLOCKOR, f. 4. pl. En mångårig växt, på sanka ängar, med stora blå blommor, *Gentiana Pneumonanthe*.

HÖSTKÖRA, v. a. 2. (äkerbr.) Köra jorden om hösten. — *Höstkörning, f. 2.*

HÖSTLAM, höstslåmm, n. 3. Lam, som fö-des på hösten.

HÖSTLUFT, m. sing. Luften, sådan den är hösttiden, d. v. s. kall, fuktig, täcknig och osund.

HÖSTLIG, a. 2. Som tillhör, har afseende på, likhet med hösten eller med något af hvad som karakteriserar hösten. *H-a dagar. H. him-mel. H. luft.*

HÖSTMÄNAD, m. 3. Benämning på Septem-ber månad.

HÖSTNAKLING, f. 2. Se *Tidlösa*.

HÖSTNING, f. 2. Se *Skördens, Skörd*.

HÖSTPLÖJA, v. a. 2. (äkerbr.) Plöja jorden om hösten. — *Höstplöjning, f. 2.*

HÖSTPÄRON, n. 3. Päron, som ej tål att förvaras öfver vintern.

HÖSTSJUKDOM, m. 2. Sjukdom, som van-ligen är herrskande hösttiden.

HÖSTSMÖR, n. sing. Smör, som beredes höst-tiden.

HÖSTSÄDE, n. 4. 1) Sänning af säd på hösten. — 2) Säd, utsädd på hösten.

HÖSTVATTEN, n. sing. Vatten, som höst-tiden vid ihållande regn öfversvämmar åkrar och ängar.

HÖSTVÄDER, n. 3. Sådan väderlek, som plä-gar vara under hösttiden.

HÖSTVÄDERLEK, m. sing. Se *Höstväder*.

HÖSTVÄTA, f. sing. Nederbörd under hösten. *I år så vi mycket h.*

HÖTA, v. n. 2. Hota någon medelst tecken, med hand, knäpp eller på annat sätt. *Höta åt någon. (Lagt.) Hött är med ingo bött, för blotta hotelser må ingen böta.*

HÖTJUGA, f. 1. Tjuga eller trögaffel, som begagnas vid af- och påfästring af hö, o. s. v.

HÖVÄXT, m. sing. Se *Gräsväxt. H-en är racker i år.*

I.

I, n. 4. 1) Sjelfljud, nionde bokstafven i alfabetet. Har alltid sitt egna ljud, långt eller kort, utom i några få från franska lånade ord, t. ex. *Bulletin*, *bulletin* nng. — 2) Ljudet, som uppkommer, då bokstafven I uttalas. — *Mau* säger äfven *i-ljud*. — 3) Förkortningar: *ib.* ell. *ibid.* = *ibidem*. — *id.* = *idem*. — *i. e.* = *id est*. — *inf.* = *infunde*. — *inv.* = *invenit*. — *it.* = *item*. — *I*, prep. förkortad af *Uti*. Betecknar i allmänhet en saks förhållande till det inre af något, som innehåller eller emottager den. Utmärker särskilt: 1) (i fråga om Rum) a) Varande, befintlighet, vistande, läge inom gränserna, omkretsen af något. *Vara i ett rum*. *Vistas i en stad*, *ett land*. *Bo i Stockholm*, i Sverige. *Här i landet*. *Sitta i kyrkan*, i vagnen. *Hafva något liggandes i en låda*. *Bladen i en bok*. *Platt i bottnen*. *I ett träd*, inuti dess stam; äfven i kronan, emellan dess grenar; äfven på någon af de yttre qvistarna, t. ex.: *en fågel sitter i trädet*. — (Fig.) *I spelsen för armén*, såsom dess befälhafvare. *Torka i solen*, i solskenet. *Vara skicklig i en konst*, en vetenskap. Söka exempel i historien. *Utmärka sig i en batalj*. *Taga del i något*. *Stor i fred som i krig*. *I hans ställe*. — b) Rörelse, förflyttning till en ort, ett ställe, in i ett föremål. *Ingå i rummet*, i huset. *Gå i kyrkan*. *Gå i land*. *Lägga något i en låda*. *Geifa någon ett värjsting* i armén. *Införa en artikel i en tidning*. (Fig.) *Sätta sig i sinnet* att . . . *Taga någon i hand*. *Taga något i handen*. *Taga någon i kragen*. *Slå någon i pannan*. *Slå vatten i ett kärl*, såd i en säck. *Hunden bet honom i benet*. (Fig.) *Falla i glömska*. *Blanda sig i en sak*. *Intråda i tjänst*. *Inlåta sig i en strid*. *Det faller hvar och en i ögonen*. *Säga en något midt i synen*. — 2) (i fråga om tid) Utmärker: a) En viss tidrymd, hvarunder något skett, sker eller skall ske. *Han kom i förliden vecka*. *Det hände i förra seklet*. *Det afgöres i dag*, i eftermiddag, i afton. *Händelsen har passerat i vår*, i sommar, i jul, denna vår, &c. *Vi råkas i middag*, i afton, i morgon. *Bröllopet kommer att stå i vår*, i sommar, i pingst. *I regn*, i vackert väder, i solsken. *I min fars lifstid*. *I min tid*, under den tid jag lever. *I veckan*, i månaden, hvarje vecka, månad; äfven denna v., m. *I tid*, medan tid är. *I mannmänne*, så långt nu levande människor kunna minnas tillbaka. — Framför genitiven af vissa tidsord betecknar *I* alltid en förluten tid, t. ex.: *i aftons*, *i morgons*, *i middags*, *i måndags*, *i tisdags*; (i dagligt tal) *i våras*, *i somras*, *i höstas*, *i vintras*, *i julas*, *i påskas*, *i pingstas*, i st. f. i går afton, denna morgon, middag, förliden måndag, vår, sommar, &c. *I fjol*, sistlidet år. *I förrårs*, året före det sistlidna. *I fans*, nyss, för en liten stund sedan. — b) En viss tidrymd, under hvars hela lopp ifråa början till slut en handling, en verkning, ett tillstånd fortgår, fortfar eller skall fortgå. *Leffa i sentio*, i hundra år. *Regnet varade i fjorton dagar*. *I år* är han tjänstfri. *Stilleståndet skall råcka i två år*. — 3) Riktning, läge, i afseende på väderstreck. *Vägen*

löper i norr och söder. *Kyrkan ligger i öster och väster*, med gatorna åt ö. och v. — 4) Tillstånd, varelsest. *Ett fruktträd i blomning*. *Ligga i feber*, i barnsäng. *Håret är i oordning*. *Vara i fara*, i nåd, i onåd, i lifvet. — 5) Afslut, ändamål. *Han har gjort det i afslut* att . . . *Geifa något i utbyte mot en sak*. — 6) Betydelse. *Ordet användes här i bemärkelse af . . . Stället bör tydas i en helt annan mening*. — 7) Förändring. *Narcissus blef förvandlad i en blomma*. *Molnet upplöser sig i regn*. *Uppgå i rök*. *Hans kärlek förbytes i hat*. *Smälta i ketta*. — 8) Sysselsättning. *Vara stadd i arbete*, i bön. — 9) Form. *Sluta sig*, ändas i en spels. *Utgå i en vinkel*. *Resa sig i form af en pyramid*. — 10) Delning. *Dela en armé i två afdelningar*. *Ett poem i 4 sånger*. *En teaterpjäs i fem akter*. — 11) Klädsel. *Vara klädd i jagdrägt*, i rock, i kappa. *Gå i stöfvar*, i skjortan. — 12) Afseende, synpunkt, inskränkning. *Öfverträffa någon i behag*, i mod. *Hvari har jag gjort er orätt?* *I maskulin*, i plural. *I moll*, i dur, i den öfverliggande oktaven. *Han har så mycket i sold*, i lön. *I lagfarenhet*, i teologien. *Öfva sig i skrifning*. *Det gör i vårt mynt 100 Rdr*. *Det kostar så och så mycket i tryckning*. — 13) Sättet, huru något sker. *I tre språng var jag hos honom*. *Jag skall i så ord förklara sammankommet*. *I största hast*. *I hemlighet*. — 14) Ämnet, hvaraf något är gjort. *Arbete i jern*, i trä. — 15) Brukas stundom, för att beteckna föremålet, ämnet, hvarom fråga är. *I honom hade han en trogen vän*. — 16) I åtskilliga, talesätt, såsom t. ex.: *I sjelfva verket*, *I och för sig sjelft*, *I allmänhet*, *I korthet*, *I Herranom*, *I sanning*, *I början*, *I förstör*, m. fl., som ses alla på sina ställen, der hufvudordet förekommer. — 17) *I sig* (tonvigt på i), säges om något, som är förloradt, förbrukadt, sönderslaget, förtärdt, förstört, med ett ord, hvad som icke mera finnes till eller hvaraf intet mera finnes kvar. *Rocken är i sig*. *Pennningarna dro i sig*. *Allt syllet är i sig*. — 18) Ingår i åtskilliga sammansättningar med verber, nomina eller partiklar, med det allmänna begreppet af varande uti eller förflyttning till det inre af något, t. ex.: *Islå*, *tslåta*, *Ikalf*, *Ibland*, m. fl. — *I det* (tonvigt på det), konj. Betecknar, att något sker, göres på samma gång som ett annat, t. ex.: *I det han såde så, dockade han sig*. Någon gång säges äfven i samma mening: *I det samma*, t. ex.: *I det samma han gick, slog han igen dörren*.

IAKTAGA, v. a. 3. (böjes som *Taga*) 1) Med uppmärksamhet och i någon viss afslut gifva akt på något. *I symptomerna af en sjukdom*, *vädertekens förändringar*. Brukas för denna bem. mindre ofta, nästan endast i fråga om fysiska rön, i samman mening som Observera. Se f. ö. *Taga i akt* (under *Akt*). — 2) Anmärka. *Jag har i-igt, att det råder någon kallsinning emellan dem*. *Jag har hos denne författare i-igt en egenhet*, som . . . *Jag ber er noga i. skilnaden emellan dessa begge saker*. — Syn. Anmärka, Märka, Observera, Lägga märke till, Finna. — 3) Uppfylla, efterleva, hvad som

genom lag, stadga, förordning, föreskrift, sed, bruk, är anbefaldt, vedertaget. **I. lagens föreskrifter**. *Noga i. en lakares föreskrifter*. **I. diät**. **I. fasten**. **I. klosterreglerna**. **I. sin pligt, sin skyldighet**. **I. ett värdfullt uppförande**, värdfullt uppföra sig. — Syn. Se Uppfylla.

IAKTAGANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något iaktages; förhållandet, att något iaktages.

IAKTAGELSE, f. 3. 1) Se *Iakttagande*. — 2) Anmärkning, observation, erfarenhetsrön. *Jag har gjort den i.*, att . . . *Detta är en i.*, som icke kan jäfvas.

IAKTAGELSEANDA, f. sing. Sinne för att göra iakttagelser, skarpsyn öga, skarpsynthet.

IBER, i'br, f. sing. Örtén Iberis.

IBIS, i'biss, m. sing. ell. **IDISFÄGEL**, i'biss-fä'g, m. 2. pl. — *fäglar*: Fågelslägte af Vadarna, med lång, tunn, vid roten fyrkantig näbb, bågformigt böjd; beuen mycket höga; uppehåller sig förträdesvis i de varma länderna. **Ibis**. *Den helige I.*, hvit med svarta vingspetsar, fötter och näbb, stor som en höna; dyrkades förmod i Egypten. **I. religiosa**. *Seart I.*, två fot lång, hufvudet svartgrönt, metallglänsande, stjert och vingar grönsvarta med starkt purpurskimmer; hals, framrygg och de andra kroppsdelenas kastanfebruna.

I. Falcinellus. **Röd I.**, röd, med svarta vingspetsar.

IBISROT, i'bissröt, f. 3. pl. — *rötter*. Se *Alléört*.

IBLAND, iblånd, prep. Se *Bland* (begge bem.). Brukas oftast, då en konsonant slutar föregående ordet. *En i. tusende*. *Han var med i. dem*. *Blanda sig i n. åskådarnes*. *Midt i.*, i midten af flera omgifvande föremål, t. ex.: *Midt i. edes står den I. icke kända*. — *Ad v.* Understundom, stundom. *I. händer*, att . . . *I. är det så, och i. så, än är det så och än så*.

IBLANDA, iblånda, v. a. 1. Blanda något af ett ämne till mindre del med ett annat. *I. förgift i maten*. — Äfv. *Blanda i.* — *Iblandande*, n. 4. o. *Iblandning*, f. 2.

IBARE, i'bäre, n. 4. (prov.) Se *Insag*.

ICHNEUMON, i'knevmon, m. 3. 1) Ett mörden liknande rofjdjur, som af de forna Egyptierna dyrkades, emedan det troddes krypa in i gapet på den solvande krokodillen och döda honom. Viverra Ichneumon. — 2) Ett insektslägte af Steklarna, med ganska många arter.

ICHTHYOLIT, i'ktyälit, m. 3. (nat. hist.) 1) Förstenad fisk. — 2) Sten, med aftryck af fisk.

ICHTHYOLOG, i'ktyälög, m. 3. En, som är kunnig i:

ICHTHYOLOGI, i'ktyälögi, f. 3. (af grek. *Ichthys*, fisk, och *Logos*, lära) 1) Lära ell. beskrifning om fiskarna. — 2) Bok, som innehåller en sådan lära.

ICKE, adv. (i fornspråket *Eigi*, *Eeki*) Nekkingsord, som brukas mer i skrift än i tal, då inte mera brukas. *Han är icke kommen än*. *Icke någon*, *något*. *Icke några*. *Icke någon-sin*. *Icke ännu*. *I. en enda*. *I. det minsta*.

I annat än beständiga förargelser. *Det skall ske, antingen han vill eller i.* — *I.*, liksom *Ej*, brukas stundom i frågor, för att utmärka en säkrare förmodan, eller att man nästan vet det, hvarom man frågar, t. ex.: *Är det icke sant?* — *I* vissa frågor, hvilka ändamål är att gifva mer eftertryck åt en jakande sats, kan *Icke* önsoms vara uttryckt eller uteslutet, t. ex.: *Poem kan bestrida, att icke dagen är ljusare än natten?*

eller: . . . , *att dagen är ljusare än natten?* Likaså i vissa utropssatser, t. ex.: *Huru god är han!* eller: *Huru god är han icke!* *I* detta sednare fall nyttas likväl nekeordet oftare. — *I* hvardagstal brukas stundom *Icke* att i början af en sats, för att förekomma oriktiga tydingar; o. s. v., såsom t. ex.: *Jag har vägrat att antaga utmaningen; icke att jag är rädd, men jag anser duellen på en gång som en dumhet och ett brott*. — *Icke desto mindre*, se *Besto*. — *Icke heller*, se *Heller*.

ICKE-GRUNDARTIKEL, m. 2. pl. — *tiklar*. (teol.) Trosartikel, som icke står i ett så nära och oupplösligt förhållande till lärogrunden, att om den borttages, sjelfva lärogrunden derigenom kullkastas.

ICKE-TILLVARO, f. sing. oböjl. (fig.) Motsatsen af tillvaro, eller förhållandet att något icke är till.

ICKORN, m. 2. Se *Ekorre*.

ICKORNEBÄR, n. 3. Se *Hjertbär*.

ID, m. 2. I. En art Blankfisk. *Cyprinus Idus*. Kallas äfv. Ört, Ört, Tjockfälling.

ID, f. sing. oböjl. II. Se *Fliit*. Brukas numera sällan. *Göra något med mycken i*. *Det är hans dageliga i.*, dermed sysselsätter han sig dageligen.

ID, f. sing. III. Se *Idegran*.

IDAS, v. d. 2. Impf. *Iddes*. Sup. *Idts*. (fam.) Betydde ursprungligen: *Göra något med all flit*. Nyttas numera endast med nekande partikel och betyder då: *Vara för lat*, att . . . , t. ex.: *Hon ides icke göra något*. *Han iddes icke röra sig*. *Han iddes icke halsa*, gjorde sig ej den mödan att halsa.

IDE, f. de, n. 4. Benämning på Björnens och Grälångens vinterlyor. *Björnen går i i.* — Ordet kommer förmodligen af det gamla *Ida* ell. *Idun*, berg, klippa, sten.

IDE, f. 3. (fr. *Idée*, af grek. *Idea*, anblick, åskådning) 1) Föreställning, begrepp. *Göra sig i. om något*. *Det kan ingen göra sig i. om*, det är oerhördt. — 2) Tanke. *En sublim i. Fiza i-er*. se *Fiza*. — 3) (fam.) Infall. *Hvad är det för i. af dig?* *Sådana i-er* han har ibland! — 4) Plan. *I-en till ett arbete, ett förelag, ett verk*. — 5) (estet.) Tanke, som höjer sig öfver det vanliga, alldagliga. *Hans arbete röjer birst på i-er*. — 6) (fil.) a) Föreställning om något föremål, som ligger om sinneverldens område, d. v. s. hör till det oändliga, evigas. *Gud, Dygd, Odödighet, Evighet* äro i-er. *Förnuftet är förmodan af i-er*. — b) Hvarje nödvändigt begrepp om någonting högst fullkomligt, emot hvilket intet föremål i erfarenheten svarar. Deraf

Ideal.

IDEAL, --äl, n. 5. (fil. o. estet.) Begreppet om en fullkomlighet, som öfverträffar all erfarenhet. Urbild.

IDEALISERA, v. a. 1. (fil. o. estet.) Medelst inbillningskraften så behandla verkliga föremål, att de närma sig ett ideal. — *Idealiserande*, n. 4. o. *Idealisering*, f. 2.

IDEALISK, a. 2. (fil. o. estet.) 1) Som blott öfnes till i tanken eller föreställningen. Inbillad. — 2) Som tillhör, har afseende på eller egenskapen af ett ideal. Urbildlig.

IDEALISM, ---ism, m. sing. Filosofisk åsigt, enligt hvilken ingen utom oss betraktas blott såsom bilder, grundade allenast i människans egen föreställning, således utan all verklighet, hvilken endast tillägges sjelfva den betraktande, d. v. s.

att föreställningen, begreppet, idén äro det enda sanna och verkliga. Idealismen gör själfva föremålet till spegelbild och spegelbilden till föremål.

IDEALIST, ---ist, m. 3. En, som är tillgifven idealismen, d. v. s. anser ingenting af sinneverlden för verkligt.

IDEALITET, ---et, f. 3. Högsta tänkbara fullkomlighet.

IDEEL, --el, a. 2. Se *idealisk*.

IDEGRÄN, fidegrän, f. 2. Ett litet och utbredd barrträd, med giftiga bär; anses uppnå högsta ålder ibland alla europeiska träd. *Taxus baccata*. Kallas äfv. *Id*, *Tax*, *Bentrad*, *Barrlind*.

IDEKRETS, m. 2. Krets af idéer. *Det ligger ej inom hans i*, är för honom obekant.

IDEL, i'dl, a. oböjl. 1) Blott och bar, all, hel och hållen, icke annat än, bara. *Der voro i bönder. De äro i bra folk. Tala i osanning. Det är i lägn alltihop. Han är i känsla. Vara i öra. Af i ofund*. — 2) Se *Idelig*.

Anm. *Idel*, beslägtadt med det tyska *ital*, torde räknas böra härledas ifrån *id*, hvarmed det öfverensstämmer i begreppet af upprepande.

IDELIG, a. 2. (sam.; af *Id*) Beständigt förnyad, upprepad, trägen. *Jag är ledsen att höra hans i-a klagan, i-a suckar. I-a böner*.

Anm. *Idelig* är samma ord som *Idel*, men brukas sällan i detta ords 1. bem.

IDELIGEN, adv. (sam.; egentl.: med all lit) Beständigt, oupphörligt, tidt och ofta. *I kalla om ett och samma. Han bara i går och drifver*.

IDENTIFIERA, idänntifiera, v. a. 1. (af lat. *idem* o. *facere*, göra) Innefatta två ting under ett begrepp; tänka sig, anse två olika föremål för ett och samma. — *Identifierande*, n. 3. o. *Identifiering*, f. 2.

IDENTISK, idänntisk, a. 2. Enahanda, liktydig.

IDENTITET, idänntitet, f. 3. Egenskapen hos tvänne ting, att vara identiska.

IDEOLOGI, idéologi, f. 3. (från grek.) Se *Metafysik*.

IDEVERLD, m. 2. Krets af idéer. Brukas i det litterära språket. *Lefva i en egen i*.

IDIG, IDIGHET, se *Idog*, *Idoghet*.

IDIOELEKTRISK, f'idielektrisk, a. 2. (fys.) Så kallas de ämnen, som i sig själfva äro elektriska.

IDIOM, --öm, n. 3. (gr. *Idioma*, egenhet) Munnart.

IDIOSYNKRASI, idiosynkrasi, f. 3. (af grek. *Idios*, egen, och *Synkrasis*, sammanblandning) Ett slags egen, i nervsystemet grundad, medfödd vederviltja för vissa fysiska inverkingar, t. ex. viss mat, vissa medikamenter, o. s. v.

IDIOT, --öt, m. 3. (gr. *Idiotas*, egentl. enskilt man, som var okunnig i statsangelägenheter eller derifrån utesluten) Okunnig människa, dumhufvud.

IDIOTISM, ---ism, m. 3. 1) Språkegenhet. — 2) Förståndssvaghet.

IDISLA, i'disla, v. a. o. n. 1. 4) (om vissa af de däggande djuren) Ontugga den ur våmben i munnen åter uppkomma, halftuggade födan. *Oxen, gelen, hjorten, elgen, renen i födan*. Vanligtvis brukas ordet absolut, t. ex.: *Korna ligga på marken och i*. — 2) (fig. sam.) Om säga, hvad förut blifvit sagt; begagna förut ytt-

rade tankar. *I en annan författares tankar*. — Syn. *Omsäga*, *Omtugga*.

Anm. Ordet kommer, enligt *Ihre*, af den fordoan parikheln *id*, åter, och *isla*, frekventativ af *Eta*, äta.

IDISLAN, i'disslan, f. sing. indef. **IDISLANDE**, n. 4. ell. **IDISLING**, f. 2. (om vissa däggdjur) Den halftuggade, ur våmben i munnen åter uppkomna födanens ontuggganda.

IDKA, i'dkka, v. a. 4. (af *Id*) Beständigt eller såsom yrke sysselsätta sig med något. *I ett handverk. I handel, sjöfart, fiske. I studier. I en konst. I vitterhet*. — Syn. *Drifva*, *Uttöfva*, *Lägga sig på*. — *Idkande*, n. 4.

IDKELIG, i'dkelig, a. 2. Som sker med all id: trägen, oupphörlig, osärlig. *I-a böner, bemodanden*. — Syn. *Se Beständigt*, *Oupphörlig*.

IDKELIGEN, adv. Utan uppehör, tidt och ofta, beständigt om igen. *I ropa på mer. I skrika om orättvisa*. — Syn. *Se Beständigt*, *Oupphörligt*.

IDKESAM, a. 2. Se *Idog*.

IDOG, i'dogg, a. 2. (af *Id*) Som träget arbetar i sitt yrke. Sägnes i fråga om landbruk, näringar, stöjd och handverk. *En i arbetare, landman, handverkare. En i folkmängd*. (Fig.) *De i-a bien*. — Syn. *Se Rättig*.

IDOGHET, f. 3. Egenskapen att vara idog. *Inbyggarna dö kända för mycken i*. — Syn. *Arbetsfitt*. Se f. 3. *Rätt*.

IDOGT, adv. Med fit, träget.

IDOL, i'döl, m. 3. (gr. *Eidolon*) 1) Afgud, afgudabild. — 2) (fig.) a) Person, på hvilken slösas ärebetygelser, lofsånger och smickor. *Han är dagens i*. — b) Föremål för öfverdrifven ömhet. *Den lilla är sin mors i. Guld är den giriges i*.

IDOLOLATRI, idäslolatri, f. 3. Afgudadyrkan.

IDOPPA, v. a. 1. Doppa något i ett flytande ämne. — Älv. *Doppa i*. — *Idoppande*, n. 4. o. *Idoppning*, f. 2.

IDRAGA, v. a. 3. (böjes som *Draga*) Draga någon eller något i ett flytande eller vätt ämne. — Älv. *Draga i*. — *Idragande*, n. 4. o. *Idragning*, f. 2.

IDROTT, i'drött, m. 3. 1) Så kallades i forna tider hvarje öfning, som afsåg att uppfylla eller förvärfa de färdigheter, hvilka ansågos prydla en fribornen, ädel man och kämpe. Den allmänna benämningen *Idrotter* innefattade på en gång både *Vitterlek* (se d. o.) och *Kroppsofningar*, såsom kapplöpande, brottning, simning, ridning och egentliga vapenöfningar, m. m. *Mannarön*. — 2) (nu) a) Hjeltdat, bedrift, bragd. — b) Ålster af vitterhet eller lärdom; konstverk; vetenskapligt arbete.

Anm. Skrefs fordom *Idrott*, och anses vara härledd af verbet *breita*, öfva, tälla.

IDROTTSMAN, i'drottsmän, m. 3. pl. — män. Så kallades fordom den, som var väl öfvad i alla slags idrotter.

IDRYPA, v. a. 3. (böjes som *Drypa*) Låta droppor af ett flytande ämne falla på, i något. *Man bör först väl rena såret, innan man i-per balsamen*. — Älv. *Drypa i*. — *Idrypande*, n. 4. o. *Idryppning*, f. 2.

IDVÄTTE, n. 5. (sjöl.) Ström, som i tränga farvatten löper längs stränderna, i motsatt riktning med den, som löper midt uti.

IDYLL, -yll, m. 3. (gr. *Eidyllion*, liten bild) Liten dikt, som skildrar lifvet bland enkla, öfverdrifade naturmänniskor. Herdeqväde.

IDYLLISK, a. 2. 1) Som utmärker, tillhör, betecknar herdelifvet. — 2) Enkel och oskyldig.

IFALLA, v. n. 3. (böjes som *Falla*) Falla så, att man kommer i något vätt. *Rätt som han stod i böten, vickade den, så att han iföll*. — Älv. *Falla i*. — *Ifallande*, n. 4.

IFRA, i'fra, v. n. 1. Med lifver tala, skriva, verka, arbeta för eller emot något. *I för dygd och goda seder. I mot brännvin*.

IFRAN, f. sing. indef. o. **IFRANDE**, n. 4. Handlingen, då man ifrar.

IFRARE, m. 3. En, som ifrar för eller emot något. Har åtskilliga sammansättningar, såsom: Nykterhetsifrare, Svenskhetifrare, m. fl.

IFRIG, i'frigg, a. 2. 1) Som med nit och ifver verkar för ett ändamål, omfattar en tro, lära, o. s. v. *I kristen, lutheran, läsare, bedjare, nykterhetsvän. I författare, anhängare, bestraffare. I i sitt omvändelsenit*. — 2) Ganska trägen, drifvig i arbete. *Vara för i sitt arbete*. — 3) Förhetsad, het, önd. *Disputen gjorde honom till slut så i*, att han slog näfven i bordet. — 4) (fam.) Ridd, fruktande. *Jag är i*, att det går på tok med honom till slut. *När han fick höra det, blef han i* och tog till bönboken. — 5) (om sak) Som göres, sker, förutslås, åtföljes af ifver. *I-a bemodanden, böner. I önskan. I-a studier*. — Syn. *Trägen*, *En-trägen*, *Varm*.

IFRIGHET, f. 3. Se *Ifver*.

IFRIGT, adv. 1) Med ifver. *Arbeta i. I bemöda sig om något. I försvara någon. I predika mot lasten*. — 2) Begärligt. *I önska, eftersträffa, fika efter*.

IFRÅGAKOMMA, v. n. 3. (böjes som *Komma*) Brukas ofta i st. *I Komma i fråga*.

IFRÅGASTÄLLA, v. a. 2. Se *Ifrågasätta*. — *Ifrågaställande*, n. 4. o. *Ifrågaställning*, f. 2.

IFRÅGASÄTTA, v. a. 2. (böjes som *Sätta*) Draga i tvifvelsmål, tvilla på. *I ens heder, ärlighet*. — Älv. *Sätta i fråga*. — Syn. *Se Be-tvifla*. — *Ifrågasättande*, n. 4. o. *Ifrågasättning*, f. 2.

IFRÅGAVARANDE, a. 4. Hvarom fråga, talet är. *I händelse inträffade för tre år sedan*.

IFRÄN, i'frän, ell. **FRÄN**, prep. Betecknar: 1) (i fråga om rum) a) Stället, der en rörelse haft sin början. *Jag kommer i min bror. Han kommer i kyrkan. Resa från Paris till Rom. Vädret blåser i hafvet. Förskrifva från Stockholm*, skriva till S., att något derifrån skall sändas. — b) Åstånd. *Fem mil i staden*. — c) Afslagsnande. *Vrida i sig*, utåt. — 2) Tidpunkten, då en handling, ett tillstånd, ett verkande, varande o. s. v. börjat, eller då något händt. *Arbeta från morgon till kväll. Från den dagen var han aldrig frisk. Inom alla dagar i hans ankomst. I det att kriget utbröt, till dess att freden slöts. Dag i dag. Är i år, se Dag, År*. — 3) Härkomst, ursprung, upphof, häröfande. *Han är i Skåne, från Göteborg. Detta ord härleder sig i grekiskan. En besättning har utgått i regeringen, att . . .* — 4) Frånskiljande, adrag. *Lossa köttet i benen. Tio frän iolf står två igen. Det gör hvarken från eller till, hvarken ökar eller minskar, gör hvarken nytta eller skada. Vara ifrån*, vara skild ifrån, t. ex.: *Han är aldrig i henne*, är alljemt hos, med henne. *Vara, blifva ifrån sig*, i förständel, i sina sinnen, ej hafva, förlora bruket af sitt förnuft, vara ell. blifva alldeles

öfvergifven af sorg, utom sig af vrede, förtviflan, o. s. v. *Vara i sig* betyder äfv. vara tankspridd. — 3) Beröfvande. *Taga något i någon ell. Tag i en något*. — 6) Afslagsnande, afvikelse. *Nu är vi komna från ämnet*. — 7) Befrielse. *Jag är nu lyckligtvis i saken. Man är ändt-ligen i den fördomen. Skrifva, läsa i sig*, m. m., sluta att skriva, läsa, &c. — 8) Ifrån brukas för öfrigt i åtskilliga uttryck, talesätt och ordvändningar, som svårigen kunna föras under någon af förestående bemärkelser, t. ex.: *Falla i*, dö. *Säga i*, säga ut sin tanke, om den ock kan befinnas obehaglig. *Väva i sig*, under växandet förlora färgning, behag. *I ord till ord, ord i ord*, se *Ord för ord* (under *Ord*). *I att vara rik, har han blifvit fattig*, han har förtut varit rik, men är nu fattig. — Hvad sammansättningarna beträffar, se *Frän*.

Anm. *Frän* brukas vanligen, då föregående ordet slutas på en vokal; *Ifrån*, då det slutas på en konsonant, äfvensom i vissa talesätt, t. ex.: *Vara ifrån sig, göra i sig, falla i*, säga i, väva i sig, m. fl., för hvilka dock i talespråket äfven säges *Frän*.

IFVER, i'vr, m. sing. 1) Hvarje tidlig och verksam yttring af ett fattadt intresse för ett föremål, en sak, ett ämne, genom ord ell. handling. *Med i predika en lära, författa en sats. Bedja med i. Med i angripa en sak. Arbeta med i. Han visade en ädel i att försvara de olycklige. I första i-n*. — Högre grader af Ifver äro Entusiasm, Hånförelse. — 2) (fam.) Sinnes-hetta, upphetsadt sinnestillstånd. *I i-a af dispu-ten slog han sin motsändare vid bröt*. — 3) (fam.) Oro, fruktan. *I den i*, hvarj denna hotande nyhet försatte honom, glömde han sig.

IFYLLA, v. a. 2. 1) Gjuta, hälla ett flytande ämne i ett kärl, tills det blir fullt. — 2) (i allm.) Tillägga något som fyller. *I head som fattas i en kolumn*. — Älv. *Fylla i*. — *Ifyllande*, n. 4. o. *Ifyllning*, f. 2.

IFÄSTA, v. a. 1. o. 2. Fästa något i ett annat. — Älv. *Fästa i*. — *Ifästande*, n. 4. o. *Ifästning*, f. 2.

IFÖL, i'föl, a. oböjl. Som går med föl. Sägnes om ston.

IGEL, i'g'l, m. 2. pl. — *iglar*. Se *Blodigel*.

IGELKOTT, i'g'lköt, m. 2. 1) Ett insekt-ätande rofdjur, med korta öron, styfva, hvassa taggar på ryggen, bruna till färgen med hvita och svarta ringar; kan genom hudens rörlighet sammanrulla sig till ett klot, med alla taggarna utåt vända, och hufvud jemte tassar indragna under buken, så att hans kropp är allra håll är skyddad af taggarna. *Erinaceus europæus*. Kallas äfv. *Pinnsvin*, *Piggsvin*, *Långgrad I*, en art af Igelkottsläktet, hemma i norra Afrika, samt norra och vestra Asien. *Erinaceus auritus*. — 2) (gam. krigsk.) *Formvera i*, benämning på ett slags fordom bruklig fältmanöver.

IGEN, i'gen, adv. 1) Åter, tillbaka. *Nu i. Nu är han här i. Få, gifva i. Fordra, kalla i. Slå i. Taga sina ord i. Köpet går i. Gå i*, säges äfv. om aflidne människors andar, som tros ibland komma tillbaka till jorden och uppenbara sig för människor (deraf *Gengångare*). — Bildar för denna bem. följande sammansättningar, hvilka lätt af sig själfva kunna förstås: *Igenkalla*, -komma, -skicka, -sända, -laga, -vinna. — 2) Betecknar tillstundande, tilltyktande. *Slå, stänga, låsa i dörren*. — Ingår för denna hem. i följande lätt begripiga

sammansättningar: *Igendraga*, -falla, -fästa, -haka, -håka, -knäta, -läsa, -mura, -regla, -skjuta, -slå, -smeta, -snöra, -spika, -spänna, -spärra, -stoppa, -stänga, -läppa, -vrida. Dessa sammansättningar, liksom de i förra bem. anförda, brukas dock oftare skilda från partikeln, t. ex.: *Kalla igen*, *Draga igen*, o. s. v. — 3) Öfrigt, qvar. *Hafva något*, *intet i.*

Anm. *Igen* kommer af *I* och *Gen*, emot. **IGENBLÅST**, ijä'nblåst, a. 1. (Egentl. part. pret. af obrukliga verbet *Igenblåsa*) Stängd, spär-rad af snö genom stark bläst. *Vägen är, har blifvit i.*

IGENFORDRA, v. a. 1. Begära att återfå. — Älv. *Fordra igen*. — *Igenfordrande*, n. 4. o. *Igenfordring*, f. 2.

IGENFYLLA, v. a. 2. Fylla en öppning med ett ämne. *I. en graf med jord*. *I. en vatten-dam*. — Älv. *Fylla igen*. — *Igenfyllande*, n. 4. o. *Igenfyllning*, f. 2.

IGENGRO, v. n. 2. Vanligare *Gro igen*; se *Gro*. — *Igengroende*, n. 4.

IGENGRUNDA, v. n. 1. Småningom blifva allt grundare och till slut alldeles fyllas igen.

IGENHÄLLA, v. a. 3. (höjes som *Hälla*) Hälla tillsluten. — Vanligare *Hälla igen*. — *Igenhällande*, n. 4. o. *Igenhällning*, f. 2.

IGENKASTA, v. a. 1. Genom ikastning af något ämne fylla. *I. en graf*. — Vanligare *Kasta igen*. — *Igenkastande*, n. 4. o. *Igenkastning*, f. 2.

IGENKÄNNA, v. a. 2. Vid återseende af person eller sak minnas, att man förut sett dem. *I. en person*. *I. en sak såsom sin*. — Älv. *Känna igen*. — *Igenkännande*, n. 4. o. *Igenkänning*, f. 2.

IGENKÄNNELIG, a. 2. Som kan igenkännas. *En lätt i. person*.

IGENLÄGGA, v. a. 2. (höjes som *Lägga*) 1) Lägga något, som varit öppadt, åter tillsammans. *I. en bok*. — 2) (om åker) Låta åker liggas obesädd, för att igenväxa till ängsmark. *I. en åker*. — För begge bem. brukas oftare *Lägga igen*. — *Igenläggande*, n. 4. o. *Igenläggning*, f. 2.

IGENLÄKA, v. a. 2. Låka något (sår, o. s. v.), så att det åter blir helt. — V. n. Åter blifva hel. *Såret i-ke ganska hastigt*. — *Låka igen* säges äfven, både för v. a. och v. n. — *Igenläkande*, n. 4. o. *Igenläkning*, f. 2.

IGENLÖSA, v. a. 2. Åter inlösa. — Älv. *Lösa igen*. — *Igenlösande*, n. 4. o. *Igenlösning*, f. 2.

IGENOM, se *Genom*.

IGENSKAFFA, v. a. 4. Se *Tillrättaskaffa*. — Älv. *Skoffa igen*. — *Igenskaffande*, n. 4. o. *Igenskaffning*, f. 2.

IGENSNÖAD, a. 2. (Egentl. part. pret. af obrukt. verbet *Igensnå*) Stängd, spär-rad genom fallen snö. *Vägen är i.*

IGENSÖPA, v. a. 1. Genom sopning fylla, utplåna, förborga. *I. en golfspringa*. *I. spåren af något*. — Vanligare *Sopa igen*. — *Igen-sopande*, n. 4. o. *Igensopning*, f. 2.

IGENVÄLLA, v. n. 1. Säges om kärr, myr, dammar, m. m., som småningom blifva igen-växta, så att till slut gräsvall bildar sig på ytan.

IGENVÄXA, v. n. 2. o. 3. (höjes som *Växa*) 1) Genom växande fyllas, utplånas, försvinna. *De på trädstammen inskurna namnen ha igen-växt*. — 2) Säges om sjö, träsk, dam o. s. v.,

som småningom igenfyllas af vattenväxter och gräs.

IGENYRA, v. a. 2. Fylla med yrsnö. *Blåsten har i-rt vägen*. *Vägen har blifvit i-rt*. — Vanligare *Yra igen*.

IGNATI-BÖNA, f. 1. En tropisk växt, hyars frukt är ganska giftig. *Ignatia* amara.

IGNORANT, igno'rannt, m. 3. Okunnig men-niska.

IGNORERA, igno're-ra, v. a. 1. (lat. *Ignorare*) Ej veta, ej känna, vara okunnig om.

IGUANÖDLA, iguanö'dla, f. 1. Ett slags ödla i Sydamerika, med stjeran inberäknad 2 till 3 alnar lång. *Iguana tuberculata*.

IHJEL, ija'l, adv. Till döds. *Slå i. någon*. *Sticka, skjuta i. Frysa i. Arbeta, skratta, suppa i. sig*, arbeta o. s. v. så, att man derige-nom ådrager sig döden. — Bildar åtskilliga sam-mansättningar, hvilka ej tarlva någon förklaring, såsom: *I-bita*, -krama, -osa, -skjuta, -skrämma, -slå, -sticka, -svälla.

Anm. Hette ursprungligen *I* hæl af *Hæl* eller *Hæl*, död. Uttalas äfv. i vissa landsorter: ihäl.

IHOP, ihöp, adv. Betecknar närmande, sam-manförande, sammanbringande, fogning, förening eller sammanfästande, t. ex.: *Bringa, föra, drif-va i. Flytta i. Foga i. Binda, blanda, sam-la i. Det går icke i*, passar ej tillhopa, kan ej hopfogas; (fig.) öfverensstämmer ej det ena med det andra; är icke riktigt; kan ej utföras; lyckas ej; bär sig icke. *Bära i*, se *Bära*. *Alla i. ell. alla ihopa, alla tillhopa*, se *Allihop*. — De med denna partikel sammansatta verber ses under ordet *Hop*. — Syn. *Tillhopa*, *Samman*, *Tillsammans*.

IHOBBINDA, m. fl. se *Hopbinda*, m. fl.

IHOPPA, v. n. 1. Hoppa ned i något, t. ex. i vatten, i en båt, o. s. v. — Älv. *Hoppa i.* — *Ihoppande*, n. 4. o. *Ihoppning*, f. 2.

IHÄG, ihäg, Komma i., se *Häggomma*.

IHÄGGOMMA, v. a. 3. (höjes som *Komma*) Se *Häggomma*.

IHÄLIG, ihä'lig, a. 2. (af *Häl*) 1) Uthälikad, uthälikad. *En i. tand*. *I-a ögon*, djupt insjunk-na. — 2) Luuti tom. *En i. häpp, pelare*. — 3) *I. ton*, röst, djup och dof, liksom komme den ur ett grufsvall.

IHÄLIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara ihä'lig. — 2) Se *Hä'lighet*, 3.

IHÄLIGT, adv. *Låta i.*, säges om föremål, hvilka, då man slår, bultar, knacker på dem, gif-va från sig ett ljud, som tillkännagifver, att de äro ihä'liga.

IHÄLLA, v. n. 3. (höjes som *Hälla*) Träget, oförbrutet fortlara. *Regnet i-ller ännu*. *I. med något*, träget fortlara dermed. — Vanligare säges *Hälla i.* — Syn. Se *Fortlara*. — *Ihällande*, n. 4.

IHÄLLIG, n. 2. Se *Ihårdig*.

IHÄLLIGHET, f. 3. Se *Ihårdighet*.

IHÄLLIGT, adv. Se *Ihårdigt*.

IHÄKTA, v. a. 1. Införa haken i öskan; medelst häkning fästa. — Älv. *Hakta i.* — *Ihäktande*, n. 4. o. *Ihäktning*, f. 2.

IHÄLLA, v. a. 2. Hälla ett flytande ämne i ett kärl. *Är vinet i-ld?* — Älv. *Hälla i.* — *Ihällande*, n. 4. o. *Ihällning*, f. 2.

IHÄNGSEN, ihä'ngsen, a. 2. neutr. — *ell.*

Se Ihårdig, Efterhängsen.

IHÄRDIG, ihä'rdig, a. 2. 1) Som träget håller i med hvad man börjat. *I. i sitt arbete*. — Syn. *Framhärdig*, *Ihällig*, *Ihängsen*. — 2) (om sak) Som träget fortsättes. *I-i arbete*. *I-i regn*.

i-a böner, förföljelser. — Syn. *Trägen*, *Enträ-gen*, *Ihällig*, *Envis*.

Anm. *Ihårdig* kommer af *I*, partikel, hvilken fordom begagnades som prefix, att öka bemär-kelsen, och *Hårdig*.

IHÄRDIGHET, f. 3. Egenskapen att vara ihårdig. — Syn. *Framhärdighet*, *Ihällighet*, *Ihängsenhet*, *Trägenhet*, *Enträgenhet*, *Envishet*.

IHÄRDIGT, adv. Med ihårdighet. *Arbeta i. I. förfölja någon*.

JÄNS, jja'ns, se *Jäns* ell. *Jäns*.

IKALF, ikäl'v, a. oböjl. Säges om en ko ell. en hona af de idislande djuren, som är dräglig.

IKLÄDA, iklä'da, v. a. 2. Bekläda med. *I. en häktad person fängdräkten*. (Fig.) *I. mo-ralen en intagande drägt*, på ett intagande, be-hägligt sätt framställa dess lärar. — *I. sig*, v. r. 1) Taga på sig (klädnad, drägt, o. s. v.). *Han i-dde sig en spansk drägt*. *I. sig en vapen-rustning*. (Fig.) *I. sig ens person*, föreställa någon, vara i dess ställe. *I. sig en ny menni-ska*, bättra sig. — 2) (fig.) Åtaga sig. *I. sig en annans skuld*, skyldighet, förbindelse, embete.

IKONOGRAFI, ikonö'grafi, f. 3. (från grek.) Beskrifning af bilder, bildstoder ell. andra antika minnesmärken, som tillhöra bildhuggeri- och må-larekonsten.

IKONOLOGI, ikonö'logi, f. 3. Se *Sinnebilds-lära*.

IKORN, ikä'rn, m. 2. eller

IKORRE, ikä'rre, m. 2. Se *Ekorre*.

IKOSAEDER, ikä'säed'r, m. 2. pl. — *edrar*. (mat.) Solid kropp, innesluten af 20 liksidiga och likvinkliga trianglar.

IKOSANDRIA, ikösand'ria, f. sing. Tofte klassen af Linnés växelsystem, innefattande växter med flera ståndare, vanligen omkring 20, alla sit-tande på blomfodrets inre sida, eller i kanten, der kronbladen äro fästade vid blomfodret.

IKRING, se *Omkring*.

IKTEBÄR, iktebä'r, n. 3. Bär af Ikteörten.

IKTEGRÄS, iktegräs, n. 3. Se *Älgräs*.

IKTEÖRT, ikteö'rt, f. 3. Örtan *Actaea spicata*, med hvit blomklase, stinkande lukt och giftiga bär.

IL, m. 2. Häftig vindstöt. Betydde ursprung-ligen: Stormhvirvel.

ILÄ, v. imper. 1. *I. (af Il)* *Det i-r i tän-derna*, värken i tänderna kommer rycktals, ögon-blickligt och i hög grad våldsamt.

ILÄ, v. n. 1. *Il*. Springa fort; hasta, skyn-da så fort som möjligt. *I. någon till hjälp*, *I. bort*.

Anm. Detta verb kommer af forna ordet *Il*, fotblad, och betyder ursprungligen: Springa så fort, att fotbladen under språnget vådas uppåt.

ILÄ, v. n. 1. *Il*. Gammalt verb, som be-tyder: Dröja, söla, och bibehåller sig ännu i ord-språket: *I. för aldrig hvila*, ell. *I. kommer al-drig till hvila*, en solare får aldrig slut på det han bär för händer.

ILÄGRÄS, ilägräs, n. 3. Örtan *Anthericum ossifragum*, med hvitgula blommor.

ILÄNDE, n. 3. Häftigt springande, hastande, skyndande.

ILBUD, ilbäd, n. 3. Se *Kurir*.

ILEK, iläk, f. 2. Se *Jerne*.

ILFÄNAS, se *Ilfänas*.

ILIAD, --äd, m. 3. (grek. *Ilias*) Homers hjälteedikt om staden Trojas (Ilios) belägring.

ILIG, ilig, a. 2. *I-i väder*, såkant, då häftiga vindstötter litet emellanåt komma.

ILIGT, adv. *Det blåser i.*, det är ett illgt väder.

ILLA, adv. Kompar. *Värre*. Superl. *Värst*. (af *Il*, ond, elak) 1) Ondt. *Göra i. Göra nå-gon i.*, tillfoga någon ondt. *Göra sig i.*, tillfoga sig någon skada, skada sig, t. ex.: *Han har gjort sig i. i handen*. *Göra i. åt sig sjelf*, skada sig sjelf. *Taga i. upp*, flåna sig stött, särad, miss-tycka, t. ex.: *Tag ej i. upp*, att jag påminner derom. *Tala i. om någon*, säga något, som för-klonar hans rykte. *Vilja en i.*, söka att skada honom, önska honom ondt. *I. uttyda*, gifva nå-got en falsk tydning, så att det synes innebära en förolämpning, en oförrätt, o. s. v. *Det är i. oss emellan*, vi äro osams. *Gå i. åt någon*, hårdt, strängt behandla, bemöta, tukta, förbrä, lexa upp, o. s. v. — Syn. Ondt, Arg, Elakt. — 2) Icke väl: oriktigt, falskt, orätt, fullt, obeqvämt, olyckligt, obehägligt. *Må i. Höra*, se *i. Tala i.* (jfr. bem. 1.). *Skrifva, dansa i. Vi sutto i. Lukt i. i. klädd*. *I. beskaffad, beställd*. *Se i. ut*, hafva fullt utseende; (fig.) icke löfva lyck-lig utgång; säges äfven om något, som kan in-gifva andra personer dåliga tankar om en, t. ex.: *Det ser i. ut för en ung flicka*, om hon går i sällskap med en illa kånd person. *I. kånd*, kånd för en dålig karakter, dåliga handlingar. *I. beryktad*, som har dåligt rykte om sig. *I. till mods*, rädd, orolig, bekymrad, vid dåligt lynne. *I. tillfreds*, missnöjd; äfv. orolig, ledsen, bedröf-vad, harnsen. *Vara i. tillfreds med någon*.

Vara i. ute, fast för, vara svårt utsatt för nå-gon fara, något obehag. *Det går honom i.*, olyckligt. *Det står i. till med honom*, han är i en svår, farlig, olycklig belägenhet. *Vara i. i sina affärer*, hafva dåliga affärer, vara i svår be-lägenhet. *Det står i. till med saken*, saken har ingen framgång, vill icke lyckas. *Slå i. ut*, misslyckas. *Stå sig i.*, berga sig dåligt; äfv. försvara sig klen; äfv. göra sin sak dåligt. *Lefva i. tillsammans*, i missämja. *I. vid*, rädd, för-skräckt. *Blifva i. vid*, göra någon i. vid, vara i. vid. *Taga i. vid sig*, blifva rädd, orolig, häpen, bekymrad. — Syn. Dåligt, Eländigt, Usett, Ömkligt, Erbarmligt, Jemmerligt, Galet, Gement. — 3) I hög grad, ganska mycket, svårt. *I. särad*, sjuk. *Han brände sig i. Stå nå-gon i. i. elagen*. *Stå sig i.*, stå sig, så att man får svår skada deraf. *Falla i.*, falla och skada sig svårt. *Han blef i. ond*. — Ss. *I-luktan-de*, -smakande.

ILLAK, se *Elak*.

ILLÄMÄNDE, a. 1. Som mår illa, ej är riktigt frisk. — S. n. Holsotillstånd, då man ej är fullkomligt frisk, utan att dock vara sänglig-gande sjuk.

ILLASINNAD, a. 2. Som har ondt i sinnet, vill någon illa. *En i. människa*. — Brukas äfv. ofta substantivt. *De i-e*.

ILLATÄNKANDE, a. 1. Som har ondskefulla tankar. *En i. människa*. — Substantivt säges äfv.: *De i.*

ILLBRAGD, m. 3. Se *Ilgerning*.

ILLEGAL, --äl, a. 2. Olaglig.

ILLEGALITET, ---ët, f. 3. Olaglighet.

ILLEGITIM, illeschit'm, a. 2. Olaglig, orätt-mätig; öfka.

ILLEGITIMITET, illeschitimitét, f. 3. Olag-ighet, orättmätighet; öfkheth.

ILLER, se *Hiller*.

ILLFUNDIG, a. 2. Se *Illstigt*.

ILLFUNDIGHET, f. 3. Se *Illstighet*.

i en mängd i svenskan brukliga ord, hvilka härleda sig ifrån latinet, antingen oförändradt, eller förvandladt till *it* (framför *i*), till *im* (framför *h*, *m*, *p*), till *ir* (framför *r*), och ger en nekande betydelse åt det ord, hvormed det är sammansatt, t. ex.: *Inkapabel*, oförnögen.

INACKORDERA, *inackordera*, v. a. 1. *I en hos någon*, träffa afslut med en person, att på egen emot viss öfverenskommen betalning får bo och spisa hos honom. *Vara i-d hos någon*. — *Inackorderande*, n. 4. o. *Inackordering*, f. 2.

INADVERTENS, *innadvärrätt*, f. 3. (fr. *Inadvertence*) Oaktamhet, brist på nödig uppmärksamhet.

INAKTIV, *innaktiv*, a. 2. Overksam. [*Inactif*.]

INAKTIVITET, *innaktivitet*, f. 3. Overksamhet. [*Inact*.]

INALIENABEL, ----nåb'l, a. 2. Oförtyllig, oafhandelig.

INALLES, *innalläss*, adv. I det hela, i ett som allt, sammantaget, sammanräknadt, i allo. *Det väger i 100 pund*.

INAMOVIBEL, ----vib'l, a. 2. Sägdes om embetsman, som ej godtyckligt kan afsättas.

INANDAS, *innandass*, v. d. 1. Genom andedräkten insupa, indraga i lungan. *I en frisk skänd luft*. — *Inandande*, n. 4. o. *Inandning*, f. 2.

INARBETA, v. a. 1. Genom arbete förtjena in. *Jag kan ej så lätt i*, *hvad jag i dag förlorat*. — *Vanligare* *arbeta in*.

INAUGURERA, v. a. 1. Inviga.

INBAKA, v. a. 1. Lägga något slags ättigt i deg, och låta denna bakas i ugn. *I frukter*. — *Älv. Baka in*. — *Inbakande*, n. 4. o. *Inbakning*, f. 2.

INBEGRIPPA, *inbegrip*, n. 3. 1) Inbegripande. *Med i af detta*. — 2) Hvad som inbegripes. *Till hela sitt i*. *I-et af allt detta*. — *Syn.* *Innehåll*, *Omfattning*.

INBEGRIPA, v. a. 3. (böjes som *Gripa*) Uti sig innefatta. *Den kristliga kärleken i-per nästan alla dygder*. — *Part. pass.* *I-pen* brukas ofta nästan adjektivt och betyder: 1) Deruti innefattad, med inberäkning, ej undantagen. *Huset derunder i-pet*, *ej i-pet*. *Alla inventarierna voro i-pna under köpet*. — 2) *I i*, fördjudad, försänt i; stadd i ett sysselsatt med något, som upptager hela ens uppmärksamhet. *I i studier*. *Han var så i i sin läsning*, *att han hvarken hörde eller såg*. — *Inbegripande*, n. 4.

INBEKOMMA, v. a. 3. (böjes som *Komma*) Bekomma något, som inbetalas, ingifves, inlemnas, inlevereras. — *Älv. Bekomma in*. — *Inbekommande*, n. 4.

INBEORDRA, v. a. 1. Gifva order att begifva sig in, att intaga. *Konungen har i-t* (till staden) *Södermanlands regemente till vakthållning*. — *Inbeordrande*, n. 4.

INBERGA, v. a. 1. Insamla i ladorna (hå och såd). — *Älv. Berga in*. — *Inbergande*, n. 4. o. *Inbergning*, f. 2.

INBERÄKNA, v. a. 1. Räkna något med uti ett helt, som består af flera delar. *Bland utgifterna är då äfven i-d reparationskostnaden*. — *Part. pass.* *I-d* brukas ofta i början af en sats med efterföljande substantiv, i st. f. konjunktion och verbet i finit modus, t. ex.: *I-dt head han vunnit*, *då äfven inberäknas* &c. *Det ena i-dt med det andra*, *om det ena inberäknas* &c. — *Inberäkande*, n. 4.

INBERÄTTA, v. a. 1. Ingifva, inlemna, insända berättelse om något. — *Inberättande*, n. 4.

INBETALA, v. a. 1. Betala till offentlig ell. enskilt kassa. *De summor, som blifvit i-lla till kronan*. *Laga af de utslående fordringarna hafva ännu blifvit i-lla*. — *Älv. Betala in*. — *Inbetalande*, n. 4. o. *Inbetalning*, f. 2.

INBILDNING, se *Inbillning*.

INBILLA, v. a. 1. (t. *einbilden*) Intala någon att tro, hvad som är falskt, utan grund. *I någon en osanning*. *Man har i-t honom*, *att han är en mäkla vis man*. *Låta i sig något*. (Talesätt) *Det kan ni i barn, bönder, sök ej att iobilla mig någonting så orimligt*. — *I sig*, v. r. Intala sig sjelf att tro något, som är falskt, grundlöst. *Han i-r sig*, *att han är en stor lärde*. *Han i-r sig hafva sett det*. (Talesätt) *Hon i-r sig något*, *har nog hög tanke om sin person*, *inbillar sig vara vacker eller att någon förläskat sig i henne*. — *Syn.* *Föreställa sig*. Se *Älv. Tro*.

Part. pass. *I-d* brukas nästan adjektivt, i bem. af: Utan verklig grund antagen, förmodad, trodd; ej verklig. *En i. varelse*. *Ett i-t nöje*. *I-farkågor*. *I ära*. *Ett i-t ondt*. *En i. sjukdom*.

INBILLNING, f. 2. 1) Föreställning af inbillningskraften; hvad man inbillar eller inbillat sig. *Göra sig ängsliga i-ar*. *Göra sig stora, däraktiga i-ar om sig sjelf*. *Han är full af i. om sin lärdom, vishet, sina stora förtjenster*. *Stå bort den i-en*. *Han har fått en i. i hufvudet*. — *Syn.* *Falsk föreställning*, *Falsk tanke*. Se f. ö. *Villa*. — 2) Se *Inbillningskraft*. (Ordspr.) *I-en är värre än pesten*, *föreställningen om en sak är ofta värre än verkligheten*.

INBILLNINGSPÖSTER, n. 5. Falsk föreställning, alstrad genom inbillningskraften. — *Syn.* *Se Villa*.

INBILLNINGSGÄFVA, f. 1. Se f. ö. *ord*.

INBILLNINGSKRAFT, f. sing. Förmågan att föreställa sig föremål, som icke äro närvarande för sinnena. *Reproduktiv I.*, förmågan att i minnet återkalla bilder af föremål, som en gång varit närvarande för sinnena. *Produktiv ell. Skapande I.*, förmågan att sammansätta nya bilder, som ej varit närvarande för sinnena; att efter behag sammansätta delar, egenskaper, omständigheter till ett helt, hvaraf man icke i sinneverlden haft erfarenhet. *Den skapande I-en* kallas äfven *Bildningsgäfv*, *Diktgäfv*, *Fantasi*. *Liflig, stark, lycklig i*.

INBILLNINGSSJUK, a. 2. Som inbillar sig vara sjuk.

INBILLNINGSSJUKA, f. 1. Inbillad sjukdom.

INBILLNINGSSPÖKE, n. 4. Se *Hjernspöke*.

INBILLNINGSVIS, adv. Genom, i inbillningen.

INBILSK, *inbilsk*, a. 2. Sägdes om den, som tror sig äga fullkomligheter, dygder, förtjenster, dem han icke äger. *En i. människa*. — *Man säger älv. I. karaktär, själ. I. tankar*.

INBILSKHET, f. 3. Böfelsen att tillägga sig fullkomligheter, dygder, förtjenster, dem man icke äger.

INBILSKT, adv. På ett inbilskt sätt, med inbilskhet.

INBINDA, v. a. 5. (böjes som *Binda*) 1) Genom bindning innesluta, omsluta. — 2) Sammanhäfta de till ett tryckt eller skrifvet verk hörande ark, eller äfven oskrifna pappersark, så att deraf blifver en bok. *Låta i en bok*, *ett verk, ett arbete, ett manuskript*, o. s. v. — 3) *I namn*,

på ett prydligt sätt infylla begynnelsebokstäfverna deraf. — För alla bem. säges älv. *Binda in*. — *Inbindande*, n. 4. o. *Inbindning*, f. 2.

INBITA SIG, v. r. 3. (böjes som *Bita*) Se *Bita sig in*.

INBITEN, *inbiten*, a. 2. neutr. — *et.* (egentl. part. pret.) Som bitit sig in, inrotad. *Brukas äg*, mest i elak mening. *I skabb*. *I elakhet*. — *Syn.* *Se Inrotad*.

INBJUDA, v. a. 3. (böjes som *Rjuda*) 1) Bjuda att inkomma. *Man inbjöd honom*, *när han gick förbi*. — *Älv. Bjuda in*. — 2) Se *Bjuda*. 3. Sägdes endast i fråga om större gästgärd och högtidliga tillställningar. — *Inbjudande*, n. 4. o. *Inbjudning*, f. 2.

INBJUDANDE, a. 1. (egentl. part. akt.) Lokande. *Användningen ser ganska i. ut*.

INBLANDA, v. a. 1. Blanda något in uti ett annat. Sägdes mest i äg. mening. *I främmande ord i sitt tal*. — *I sig*, v. r. Se *Blanda sig uti*. — *I-d*, part. pass. *Tal med i-de verser*. *Vara i-d i ett brottmål*, *hafva delaktighet deruti* eller *vara derför misstänkt*, kallad till rätta. — *Älv. Blanda in* o. *Blanda in sig*. — *Inblandande*, n. 4. o. *Inblandning*, f. 2.

INBLICKA, v. n. 1. Skåda in. *I i framtiden*. — *Vanligare* *Blicka in*.

INBLÅSA, v. a. 2. 1) Med andedräkten blåsa något in uti ett föremål. *Gud i-te i Adam en lifande anda*. — 2) (Äg, föga brukl.) Se *Ingifva*. *I någon*, *hvad han skall säga*. — *V. n.* Genom bläst inblivas. *Mycket snö har i-st på vinden*. — För v. n. *Älv. Blåsa in*. — *Inblåsande*, n. 4.

INBORRA, v. a. 1. Se *Borra in*. — *I sig*, v. r. *Se Borra in sig*. — *Inborrande*, n. 4. o. *Inborring*, f. 2.

INBORSTA, v. a. 1. Genom borstning göra, att något tränger in och fastnar. *I smutsen på en rock*. — *Älv. Borsta in*. — *Inborstande*, n. 4. o. *Inborstning*, f. 2.

INBRINGA, v. a. 1. o. 2. (böjes som *Bringa*) 1) För in. *Låta i en sjuk ifrån gatan i ett invid liggande hus*. — 2) (Äg.) Gifva i afkastning. *Hans egendom i-r honom 10,000 rdr om året*. — *Syn.* *Gifva*, *Rendera*, *Afkasta*.

INBROTT, n. 5. 1) Inträngande med våld i annans hus eller förvaringsställe, för att stjäla. *Göra i hos någon*. *Stöld med i*. — 2) Fiendtligt infall i ett land. *Göra i i ett land*. *Fiendens i. tillbakadref*.

INBROTTSSTÖLD, m. 5. Stöld, förenad med inbrott.

INBROTTSSTJUF, m. 2. pl. — *ljufvar*. En, som begått inbrottsstöld.

INBRYTA, v. n. 3. (böjes som *Bryta*) 1) Med våld intränga. *I i ett hus*. *Vanligare säges* *Bryta sig in*. — 2) Göra fiendtligt infall. *Donskarne hafva inbrott i Skåne*. *I i fiendens leder*. — 3) Plötsligt, oförmodadt påkomma, inträffa, öfverraska. *Natten inbröt*. — För alla bem. *Älv. Bryta in*. — *Inbrytande*, n. 4. (för alla bem.) o. *Inbrytning*, f. 2. (för bem. 1 o. 2).

INBRÄNNA, v. a. 2. 1) Med ett glödgaadt järn åsätta, åbringa något slags märke. *I. ett namn på en tunn*. — *Älv. Bränna in*. — 2) Se *Inbrännna*. — *Inbrännande*, n. 4. o. *Inbränning*, f. 2.

INBUNDE, a. 1. neutr. — *et.* (egentl. part. pass. af *Inbinda*) Förbehållsam, dolsk och listig. *En i. människa*.

INBUNTA, v. a. 1. Binda in i en eller flera bundar. — *Inbuntande*, n. 4. o. *Inbuntning*, f. 2.

INBYGGARE, m. 3. Person, som bor i ett land, en ort, en by, o. s. v. För städer säges helst *Invänare*. *Rikets, landets, provinsens, traktens i*.

INBYGGD, a. 2. Byggt innanför, inom en eller flera andra byggnader.

INBYLTA, v. a. 1. Innesluta i ett bylte. — *Älv. Bylta in*.

INBYRD, a. 2. (fam.; egentl. part. pass. af obrukliga verbet *Inbyra*) Alldeles genomträngd af. *I med smuts*.

INBÄDA, v. a. 1. Se *Inkalla*. — *Inbådande*, n. 4. o. *Inbådning*, f. 2.

INBÄDDA, v. a. 2. 1) Lägga någon in emellan singkläder o. d. *I någon emellan bolstrar, emellan björklöf*. *Lägga i-d emellan väta bolstrar*. — 2) (i utsträckt mening) Innesluta i en bädd, ett lager, o. s. v. *Naturrevolutioner hafva i-d smärkor i jordens sköte*. *Man finner smärkor i-de i kalklager*. — *Älv. (för begge bem.) Bädde in*. — *Inbäddande*, n. 4. o. *Inbäddning*, f. 2.

INBJÖNING, f. 2. 1) Handlingen, då något inböjes. — 2) Inåt böjd riktning.

INBÖRDES, *inbördes*, adv. (ford. *Inbyrdis*, af *In* och *Byrd*, börd, tur, ordning) Å omse sidor, ömsesidigt. *Lefva tillsammans i frid och samja i*. *Älska hvarandra i*. — *Adj.* ömsj. Ömsesidig; som äger rum emellan dem, hvilka tillhöra samma folk, förening, samfund, o. s. v. *I aktning, kärlek, tillgifvenhet*. *Ett i. krig*.

INDALSIS, *innalsis*, n. sing. Se *Tammaria*.

INDEFINIT, ----ft, a. 1. (gram.) Obestämd. **INDELA**, v. a. 1. o. 2. 1) Dela ett helt i vissa, från hvarandra afskilda och för sig bestående delar. *I en väning i tio rum*. *I en här i divisioner*. *I ett rike i provinser*. *Val i sin tid*, bestämma vissa delar deraf till vissa förtäringar, visst användande. — *Älv. Dela in*. — 2) (kameral.) På hemmanen och hemmansdelarna i ett land, en provins, fördela underhållet af beständiga trupper. *Denna provins är i-t till kavalleri*. — *I-d* eller *vanligare I-t*, part. pass. Brukas som adjektiv i uttrycken: *I-t regemente*, stående regemente, som underhålles af jordägarna i en eller flera provinser. *I-t lön*, lön, som till någon del eller hel och hällen består i kronans hemman och räntor.

INDELANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något indelas.

INDELIKAT, a. 1. Ogrannlaga.

INDELNING, f. 2. 1) Se *Indelande*. — 2) (kameral.) Se *Indelt lön*.

INDELNINGSHAFVARE o. **INDELNINGSTAGARE**, m. 3. Tjensteman, som har indelt lön. **INDELNINGSHEMMAN**, n. 5. Hemman, hvar af räntan är anslagen till lön åt någon rikets tjänsteman.

INDELNINGSTAT, m. sing. (kameral.) Förordnandet om tjenstemannalönnernas utgående af hemmansräntor och kronotande, enligt viss bestämd indelning.

INDELNINGSVÄRDET, n. sing. def. (kameral.) Den inrättning, hvarigenom svenska krigsmaktens underhåll är fördelat på rikets jordägare, på det sätt, att soldaten tillika är jordbrukare.

INDEMNISERA, *innemniser*, v. a. 1. (af lat. *in* och *Dammum*, skada) Hålla skadeslös.

INDEMNITET, inddämmitet, f. 3. Skadeslöshet.

INDIENNE, ännudä'n, s. 5. (fr.) Kattun med tryckta eller målade figurer.

INDIFFERENT, ännudifferänt, a. 1. (fr. ord af lat. *Indifferens*) Likgiltig, liknöjd.

INDIFFERENTISM, ---ränti'ssm, m. 3. Likgiltighet i fråga om religion, filosofi eller politik.

INDIFFERENTIST, ---ränti'sst, m. 3. En, som hyllar indifferentismen.

INDIGENAT, inddigenät, n. 3. eller

INDIGENATSRÄTT, m. sing. (på latin: *Jus indigenatus*, af lat. *Indigena*, inföding) Inbegerpet af de rättigheter, som tillkomma de infödda medlemmarna af ett samhälle. Infödslo rätt, Hemfödslo rätt.

INDIGESTION, inddigestschön, f. 5. (lat. *Indigestio*) 1) Dålig matsmältning. — 2) Samling af osmälta ämnen i magen.

INDIGNATION, inddignatschön, f. 3. Harm, förtrytelse, ovilja.

INDIGO, inddigo, m. sing. 1) Blått färgämne, som fås af bladen och stjälkarna på åtskilliga arter af Indigoplant i Ost- och Westindien. — 2) Se följ. ord. — *Ss. I-blått, -färg, -kyp.*

INDIGOPLANTA, f. 4. Ett växtsläkte, inhemskt i tropikländerna, innehållande flera arter, dels buskar, dels träd. Indigofera. Flera af dessa arter innehålla i stället och blad det bekanta färgämnet Indigo.

INDIKA, inddika, v. a. 1. Omgifva med diken. — *Indikande*, n. 4. o. *Indikning*, f. 2.

INDIKATIV, inddikativ, m. 3. (gram.) Det modus af ett verb, hvilket utmärker handlingen såsom viss, bestämd, verklig.

INDIREKT, inddirekt, a. 1. Ej rätt fram; som sker genom omvägar; medeltäckt; förtäckt.

INDISKRET, ännudiskrät, a. 1. 1) Som ej vet att tala och tåga i rättan tid. — 2) Som ej vet att tåga med en hemlighet, oförtegen, pladderande. — 3) Oförstigt, obetänksam, oklok.

INDISPENSABEL, inddispensäb'l, a. 2. Oeftergäflig.

INDISPOSITION, ---tschön, f. 3. 1) Öpasslighet. — 2) Dåligt lynne.

INDISPUTABEL, ---täb'l, a. 2. Obestridlig, ostridig.

INDIVID, inddivid, m. 5. (af lat. *Individuum*, något som ej kan delas) 1) En enda viss person. — 2) Enskilt föremål, exemplar. Sages om djur.

INDIVIDUALISERA, v. a. 1. Betrakta, framställa enskilt för sig. — *Individualiserande*, n. 4. o. *Individualisering*, f. 2.

INDIVIDUALITET, ---ä't, f. 3. 1) Egenskapen att vara en individ. — 2) Personliga egenskaper, egendomligt skaplynne, egendomlig natur.

INDIVIDUEL, ---ä'll, a. 2. Som tillhör, har afseende på en person, ett föremål, såsom individer betraktade: personlig, egendomlig.

INDOLENS, ---lä'nns, f. 3. Bekymmerlöshet, sorglöshet, lojhet.

INDOLENT, ---lä'nnt, a. 1. Bekymmerlös, sorglös, loj.

INDRAGA, v. a. 3. (böjes som *Draga*) 1) *Draga* till det inre af ett rum, ett ställe. *I vagnen i vagnskuset.* — 2) *Draga* inåt. *I segel*, taga in dem. — 3) Insupa genom andedrägten; inandas. *I genom näsan.* — 4) (fig.) a) Införa. *I någon ett sällskap*, i någon viss åsigt och utan dess vilja der införa honom. *I någon i en sak*, göra, att någon inblandas deruti. — b) Uppsäga till

återbetalning, inkassera. *I penningar*, som man har utestående. — c) *I till kronan* ell. blott *i.*, döma förbrutet till kronan. *I ens gods.* — d) Inskränka, minska, afkorta. *I sina utgifter.* *I en del af ens lön.* — e) Anbefalla upphörandet af något. *I ett embete*, en syssla, en lön. *I en tidning.* — För alla bem. säges älv. *Draga i'n.* — V. n. Intåga, inträda, inflytta. — Vanligare *Draga i'n.*

INDRAGANDE, n. 4. Handlingen, då något indrages (för alla bem.).

INDRAGEN, a. 2. neutr. — *et.* (egentl. part. pass. af *Indraga*) *I lefnad.* *I lefnadssätt*, afskildt ifrån umgänge och sällskaper, ensigt och sparsamt.

INDRAGENHET, f. 3. Afsöndring ifrån sällskapslivet. *Lefva i i.*

INDRAGET, adv. *Lefva i.*, föra ett indraget lefnadssätt (se *Indragen*).

INDRAGNING, f. 2. Handlingen, då något indrages (för alla bem. af verbet *Indraga*). *I af ett gods.* *Ett embete*, en syssla *i.* *I af ett tidningsblad.*

INDRAGNINGSMAKT, f. sing. (hist.) Rättigheten att, utan föregående dom och rannsaking, indraga en tidning, då den ansågs vådlig för allmän säkerhet, m. m.

INDRICKA, v. a. 3. (böjes som *Dricka*) (fig.) Suga in i sig.

INDRIFVA, v. a. 3. (böjes som *Drifva*) 1) Drifva till det inre af ett rum, ett ställe. *I boskapen i fähuset.* — 2) Medelst slag med klubba, hammare o. s. v. göra, att något intränger i ett föremål. *I en kil*, en klots. — 3) Uppbära något, som skall betalas. *I penningar*, skatter, fordringar. — För bem. 1 o. 2 säges älv. *Drifva i'n.* — *Indrifoande*, n. 4. o. *Indrifning*, f. 2.

INDRIFVARE, m. 3. (föga brukl.) En, som indriver skatter eller fordringar.

INDRYPA, v. a. 3. (böjes som *Drypa*) Låta ett flytande ämne droppvis falla i något, t. ex. i ett sär. — Älv. *Drypa i'n.* — *Indrypande*, n. 4. o. *Indrypning*, f. 2.

INDRÄGT, c. 3. (föga brukl.) Se *Afsträng.*

INDRÄGTIG, a. 2. Som ger god inkomst, vinst, lön. *En i.* *syssla*, rörelse. *Ett i.* *yrke.* — *Syn.* Vinstgivande, Löande, Lukrativ.

INDRÄGTIGHET, f. 3. Egenskapen att vara indrägtig.

INDRÄNKA, v. a. 2. Låta något helt och hållet genomträngas af ett flytande ämne. — *Indränkande*, n. 4. o. *Indränkning*, f. 2.

INDUKTION, indduckschön, f. 3. (log.) Slutsets ifrån det enskilda till det allmänna eller ifrån delarna till det hela.

INDUSTRI, inddustri, f. 3. 1) Idoghet, flit och omtänka. — 2) Konstflit, näringsflit.

INDUSTRIEL, ---ä'll, a. 2. Som tillhör, har afseende på näringsfliten eller derifrån härledes.

INDUSTRIIDKARE, ---stri'id'd, m. 5. Näringsidkare.

INDUSTRIIDDARE, m. 5. En, som lever af sticklighet i skälmstycken.

INDUSTRIÖS, a. 2. Idog.

INDÄMMA, v. a. 2. Genom dam ell. dammar instänga. — Älv. *Dämma i'n.* — *Indämmande*, n. 4. o. *Indämnning*, f. 2.

INEGAL, innegäl, a. 2. Ojäm, olika.

INELFVOR, inälvärr, f. 4. pl. (ford. *inniflor*) De inre kroppsdelar af en människa ell. ett djur, som befinna sig i bröstet ell. underlivet. [Inälvor.]

INEMOT, innemot, prep. 1) Nära intill ett ställe, på denna sidan derom. *Följa någon i staden.* — 2) Nära intill en viss tid. *I årets slut.* *I slutet af förra året.* *Klockan är i tre.* *I den tiden*, då *Han är i 16 år gammal.* — 3) Nära ett visst antal. *Armén var i 20,000 man stark.* — Adv. innemot. Omkring, ungefär. *Så der i.*, så i.

INERTIE, inärti, f. 3. (fys.) Kroppars oförmåga att af sig själva verka, eller deras egenskap att, utan yttre inverkan, förblifva i fortvarande tillstånd af rörelse eller hvila. Tröghetskraft. Vis inertia.

INFALL, n. 3. 1) Inbrott med härsnakt i ett land. *Fiendligt i.* — 2) Plötsligt påkommen tanke, håg, lust att göra något. *Få ett i.* *Han fick det i.* *ett att resa till Tyskland.* *Att ett lyckligt i.* *kom jag att titta dit.* — *Syn.* Hugsrott. — 3) Plötslig yttring af en persons vilja, som saknar all rimlig anledning. *Hon har ibland bra besynnerliga i.* *Han har sina i.* — *Syn.* Nyck, Kapris. — 4) Kort och qvickt yttrande. *Han är full af i.* *Ritande, stickande, lustiga, qvicka i.* *Hafva lyckliga i.* — *Syn.* Infälle, Qvickhet, Bon mot.

INFALLA, v. n. 3. (böjes som *Falla*) 1) Göra fiendligt inbrott i ett land. *I ett land.* *Syn.* Inbryta. — 2) Sammanträffa, råka ihop. *I denna bem.* föga brukligt. — 3) Komma, blifva, inträffa på viss dag, tid. *Påsk i.* *eller i är på den och den dagen.* *Månad i.* *eller på den 6te.* — *Syn.* Inträffa. — 4) Plötsligt komma, inbryta, överraska. *Natten i.* *eller.* — 5) Hastigt svara eller afbryta i samtal. *Nej, inföll hon, jag kan ej tro det.* — För bem. 1 o. 3 brukas älv. *Falla i'n.* — *Infallande*, n. 4 (för bem. 1, 2, 3 o. 4). — *INFALLEN*, a. 2. neutr. — *et.* (egentl. part. pret. af *Infalla*) Mager. *I.* *luna kinder.* *I.* *et ansigte.*

INFALLIBEL, ---f'ä'l, a. 2. Ofelbar.

INFALLIBILITET, ---ä't, f. 3. Ofelbarhet.

INFALSA, v. a. 1. Genom falsning infoga. — Älv. *Falsa i'n.* — *Infalsande*, n. 4. o. *Infalsning*, f. 2.

INFAM, innfäm, a. 2. (lat. *Infamis*) 1) Vanhedertig, skändlig, skamlig, nedrig, geme. — 2) Otäck, usel, dålig.

INFAMERA, v. a. 1. Illa berykta, förklona ens goda namn och rykte.

INFAMI, ---m'i, f. 3. 1) Skändlighet, nedrighet. — 2) Skändlig, nedrig, geme gerning. — 3) Årerörigt tal eller tillmäle.

INFANT, innfänt, m. 3. (spanska ordet *Infante*, af lat. *Infans*) Prins af kungliga huset i Spanien och Portugal (med undantag af kronprinsen).

INFANTERI, innfanteri, n. 3. Fotsolk. — Tros härleda sig ifrån det fornordiska *Fant*, tjänare, knekt, hvaraf älv. *Drabant*.

INFANTERIST, ---f'ä'st, m. 3. Soldat till fots, fotknekt.

INFANTINNA, f. 1. Prinsessa af kungliga huset i Spanien och Portugal.

INFART, innfärt, c. 3. 1) Handlingen, då man far in; älv. ett tings rörelse, då det far in på något ställe. — 2) Öppning, der man far in till något ställe.

INFATTA, v. a. 1. Sätta, innesluta inom kant, ram, list af trä, sten, silfver, o. s. v. *I i ram.* *I i guld.* *I i juveler.*

INFATTANDE, n. 4. Handlingen, hvårigenom något infattas.

INFATTNING, f. 2. 1) Se *Infattande*. — 2) Det, hvåri något blifvit infattadt. *En i af guld.* *Taga en sten ur dess i.*

INFILA, v. a. 1. Genom filning göra något slags fördjupning i en sak. *I en skära i en knif.* — Älv. *Fila i'n.* — *Infiland*, n. 4. o. *Infilning*, f. 2.

INFERNALISK, a. 2. 1) Underjordisk. — 2) Helvetisk, afgrunds-

INFICIERA, v. a. 1. Förpesta; smitta. — *Inficierande*, n. 4.

INFINIT, innfinit, a. 1. Oändlig, obegränsad. INFINITESIMAL-RÄKNING, ---ä'lä'k'n'ning, f. 2. Benämning på det slags räkningssätt, hvårs uppgift är att upplösa oändligt små storheter. Gemensam benämning på Differential- och Integral-räkning.

INFINITIV, ---f'v, m. 3. (gram.) Det modus af verber, som utmärker blotta handlingen, utan att bestämma person eller nummer.

INFINITUM, innfinitum, (lat.) *In i.*, ända i oändlighet.

FINNNA SIG, v. r. 3. (böjes som *Finna*) Begifva sig och ankomma till personen eller ort. Brukas mest, då fråga är om föregående kallelse, bjudning, eller om affärer, o. d. *I sig hos någon.* *I sig på utsatt ort och ställe.* *Han var kallad, hysen, men infann sig ej.* *En polis-kommissarie infann sig hos honom, med begäran att* — *Syn.* Se *Komma*.

INFLAGRANT, innfagränt, (lat.) På bar gerning.

INFLAMMATION, ---tschön, f. 3. (med.) Överdrifven, onaturlig hetta i någon kroppsdel.

INFLAMMATORISK, a. 2. (med.) Som verkar inflammation.

INFLAMMERA, v. a. 1. (med.) Verka inflammation i en kroppsdel.

INFLEXION, innfäckschön, f. 3. Se *Diffraction*.

INFLOCKA, v. a. 1. Införa något i texten af bok, skrift, emellan ord eller meningar.

INFLUENZA, innfūs'nsa, f. 1. (ital.) Epidemisk och smittsam katarrhalfeber af egendomlig art.

INFLYTA, v. n. 3. (böjes som *Flyta*) 1) Flyta till det inre af ett rum, ställe. *Vattnet i.* *ter i en gvarnränna.* — 2) (fig.) a) Sages om penningar, medel, som inbetalas. *Sedan årets början hafva 1000 Rdr i.* *flutit i kassan.* — b) Införas i en skrift, tidning. *I Nr. 6 af Dagbladet har i.* *inflytit en artikel*, som *Låta något i.* *i en skrift.* — c) (mindre ofta) Hafva inflytande. *Sådana afseenden böra ej i.* *på vårt handlingsätt.* — Älv. *Flyta i'n* för bem. 1 o. 2, a, mindre ofta för bem. 2, b.

INFLYTANDE, n. 4. 1) Händelsen, att något inflyter (i bem. 1 o. 2, a, b.). — 2) (fig.) a) Förmågan att utverka, genomdriva, hvad man önskar, grundad på det förtroende, man åtnjuter, det anseende, hvåri man står hos en eller flera personer. *Äga mycket i.* *vid hofvet.* *Hafva stort i.* *hos någon.* — b) Se *Inflytelse*, 1.

INFLYTELSE, f. 3. 1) Verkan, inverkan (på person eller sak). *Sådana afseenden utöfva i.* *på honom, på hans handlingsätt.* — 2) Se *Inflytande*, 2, a.

INFLYTÄ, v. a. 1. Flytta någon till det inre af ett rum, ett ställe, en ort. — V. n. Flytta in i ny bostad, i ett annat land. — *Flytta i'n*

säges både för v. a. o. n. — *Inflyttande*, n. 4. o. *Inflyttning*, f. 2.

INFLÄTA, v. a. 1. 1) Fläta något in uti eller emellan en sak. *I silkesband i håret*. — 2) (fig.) a) Sätta något in uti eller emellan en sak, på ett sätt, som liknar flätning. *Namn-chiffren var i-d med blommar*. — b) I en bok, en skrift o. s. v., tillfälligtvis och mera såsom bisak införa något, som ej egentligen hör dit. *I Don Quixote dro många episoder i-de*. — Älv. *Fläta in* (för alla bem.). — *Infliätande*, n. 4. o. *Infliätning*, f. 2.

INFOGA, v. a. 1. 1) Genom fogning infäsa. *I en sten emellan tvänne andra*. *I bottnen i en tunna*. — 2) (fig.) Införa, infäsa. — Älv. *Foga in*. — *Infogande*, n. 4. o. *Infogning*, f. 2.

INFORDRA, v. a. 1. 1) Begära att inbekomma. Brukas i affärsspråket och embetsmannastil. *I betaltning*. *I utdälande af ett embetsverk*. — *Infordrande*, n. 4. o. *Infordring*, f. 2.

INFORMATION, införrättsschön, f. 3. Undervisning.

INFORMATOR, införrättsmått, m. 3. Enskilt lärare, huslärare.

INFORMERA, införrättmänn, v. a. 1. Undervisa.

INFOT, införlöt, m. sing. (jäg.) Vildspår intill ett stånd eller annat ställe, hvaromkring man ringar.

INFRIA, v. a. 1. (i affärsspråket) Inlösa. *I en skuldsedel*. — *Infriande*, n. 4.

INFRYSA, v. n. 3. (böjes som *Frysa*) Säges om något, som rundt omkring blir omgifvet af ett fruset ämne, så att det ej kan röras ur stället. *Ett skepp, som infrysit*. — Älv. *Frysa in*.

INFRYSANDE, n. 4. Händelsen, då något infrysor.

INFRYSNING, f. 2. 1) Se *Infrysande*. — 2) Infuset tillstånd.

INFÄTA, v. n. o. **INFÄTA SIG**, v. r. 2. Frätande intränga. — Älv. *Fräta in* o. *Fräta in sig*. — *Infretande*, n. 4. o. *Infretning*, f. 2.

INFUNDERA, infundera, v. a. 1. (farm.) Slå vatten på något växt- eller djurämne, för att upplösa det eller derur draga i vatten lösliga beståndsdelar.

INFUSION, infusochön, f. 3. (farm.) Benämning på lösningen, som uppkommer, då vatten blifvit slaget på något växt- eller djurämne, för att upplösa det eller derur draga i vatten lösliga beståndsdelar.

INFUSIONSDJUR, infusochönsdjur, n. 3. Benämning på djur, som leva i flytande ämnen och äro så små, att de ej kunna skönjas med blotta ögat. Kallas så, emedan de visa sig i stor mängd uti vatten, hvori växt- och djurämnen äro upplösta.

INFÄLLA, v. a. 2. Låta falla in. — Älv. *Fälla in*. — *Infällande*, n. 4. o. *Infällning*, f. 2.

INFÄLLE, n. 4. Se *Infäll*.

INFÄSTA, v. a. 1. o. 2. Fästa något in uti eller emellan. *I papper i en bok, emellan bladen af en bok*. — Älv. *Fästa in*. — *Infästade*, n. 4. o. *Infästning*, f. 2.

INFÖDD, a. 2. Född i landet. *Rikets i-a befolkning*. *I Svensk, Fransman, född i Sverige, Frankrike*. — Brukas ofta substantivt. *De i-a*. En i.

INFÖDING, m. 2. En, som är infödd i ett land. *I-arne i Amerika*.

INFÖDINGSRÄTT ell. **INFÖDSLORÄTT**, m. sing. Se *Indigenat*.

INFÖR, inför o. inför, prep. Framför, i närvaro af (domare, myndighet, o. s. v.). *I domaren, rätten*. *Stå i konungen*. *Svåra i altaret, i Gud*.

INFÖR, inför ell. **INFÖRE**, inför, adv. Inåt.

INFÖRA, v. a. 2. 1) Föra till det inre af ett rum, ett ställe, o. s. v. *I såd i ladorna*. — 2) Förflytta utrikes ifrån in i ett land. *I varor*. — 3) Göra, att något kommer i bruk. *I en sed, ett bruk, ett mod*. — 4) På ett eller annat sätt luga, att en sak kommer in uti något. *I en trädgård i nålsögat*. *I en sond, bougie*. — Syn. Inträda, lasticka, insätta. — 3) Anteckna; låta inflyta i skrift, låta trycka. *I en post i en räkning*. *I något i teatern, i en not*. *I låta i något i en tidningsartikel*. *I ett villkor i kontraktet*. — 6) *I i ett sällskap*, dit ledsaga någon och göra honom bekant med dervarande personer. *I någon i världen*, leda en yngling eller ung flicka på de första stegen i umgängsvärlden. *I någon i talande*, i skrift framställa någon så. *I på teatern*, i en teaterpjäs framställa en personage. *I i besittning*, i laga ordning sätta i besittning. *I i boet*, medbringa, medhafva (förmögenhet) i boet, då man gifter sig. — Älv. *Föra in* (för alla bem.).

INFÖRANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon eller något införes (i alla bem.).

INFÖRLIFVA, v. a. 1. (i. *einverleiben*) Föra något mindre med ett större, så att af begge blifva ett. *I ett hemman med ett gods, en provins med riket*. *I ett folk med ett annat*. — *Införlifvande*, n. 4.

INFÖRNING, f. 2. Se *Införande*.

INFÖRSEL, m. sing. 1) Införande af varor i ett land. *Värdet af in öfversätter utförsele*. *En vara tillåten till i*. — 2) *I kallas i lagspråket*, då en fordringsägare genom laga utslag erhåller sin fordran intagen såsom en del af gäldenärens egendomsvärde eller lön.

INFÖRSKAPPA, v. a. 1. Förskaffa in (i landet, staden, huset, o. s. v.). — Älv. *Förskaffa in*. — *Införskaffande*, n. 4. o. *Införskaffning*, f. 2.

INFÖRSKRIFNING, f. 2. 1) Skrifvande till utrikes ort, med begäran om öfversändning af en vara. — 2) Varor, som införskrifvas eller blifvit införskrifva. *En stor i*.

INFÖRSKRIFVA, v. a. 3. (böjes som *Skrifva*) Skrifva till person af utrikes ort med begäran om öfversändning af någon vara. *I hudur från Brasilien*. — Älv. *Förskrifva in*. — *Införskrifvande*, n. 4.

INGÅLEDES, adv. (af *Ingen* och *Led*, sätt) Se *Ingålund*. Brukas föga.

INGÅLUNDA, adv. (af *Ingen* och gamla ordet *Lund*, sätt) På intet sätt, för ingen del, alldeles icke.

INGE, inné, sammandraget af *Ingifva*.

INGEFÄRA, ingefära, f. sing. Allmänt bekant krydda, utgörande roten af en tropisk växt med samma namn. Zingiber officinale. — *Dansk I*, växten *Arum maculatum*, hvars rot innehåller en ganska skarp saft.

INGEFÄRSOCKER, n. sing. (kond.) Socker, kokt med ingefära.

INGEN, ing'n, m. o. f. **INTET**, intätt, n. pron. a. o. s. (i plur. *inga*) Icke någon. a) (adjektiv) *Ingen människa*. *Intet ord*. *Han är i*.

lörd, är icke lörd. *Intet under*, icke underligt. *Jag har ingen lust, ingen fruktan*. — b) (substantiv) *Ingen vet det bättre än han*. *Ingen räddar här*. *Det är ingen som vill*. *Ingen mer än han blef skräffad*. *Vi ingo alls intet*. *Af intet blir intet*. *Ha intet all lefva af*. *Ett intet*. *Allt eller intet*. *Erkänna sitt intet*. *För intet*, utan kostnad. *Intet för intet*, allting fordrar erkänsla, ersättning, godtgörelse, vederbörlig. *Han är ej arversterad för intet*, ej utan skäl. *Göra till intet*, om intet, se *Tillintetgöra*, *Ominletgöra*. *Blifva till intet*, förvandlas till intet, upphöra att vara; älv. ej lyckas, ej halva framgång. *Gå, blifva om intet*, misslyckas, blifva utan framgång.

Aum. *Ingen* hette i fornspråket *Eingin*, af *Eigi*, icke, och *Ein*, en.

INGENDERA, ing'ndera ell. ing'ndera, m. o. f. **INTEDERA**, intättdera ell. intättdera, n. pron. a. o. s. sing. Hvarken den ene eller den andre, det ena eller det andra. *På ingendera sidan*. *I-s rätt bör förnärmas*.

Aum. Ordet är sammansatt af *Ingen* och *Theira*, pron. genit. plur., således: ingen af dem.

INGENJÖR, innscheniör, m. 3. (fr. *Ingenieur*, af medeltidslat. *Ingenium*, krigsmaskin.) 1) Krigsbyggmästare. — 2) Fält- och landtmätare. — 3) Civil byggmästare.

INGENJÖRCORPS, innscheniör'rkör, m. 3. Särskilt corps vid en armé, bestående af personer, äro kunnige i krigsbyggnadskonsten med hvad dertill hörer.

INGENJÖS, innscheniös, a. 2. (fr. *Ingenieur* af lat. *Ingenium*) Sinnrik, fintlig.

INGENSTÄDES, ing'instäds, adv. (af *Ingen* och *Stad*, ställe) 1) På intet ställe. *Det finnes i i ifrån*, från intet ställe. — 2) Till intet ställe. *Jag ämnar mig i*.

INGENTING, ing'nting o. ing'nting, pron. s. o. a. n. sing. indef. Icke något. *I är bättre än ett godt samvete*. *I ledsamt*. *Dragu upp någon ifrån i*, förhjelpa någon till lycka, anseende, ifrån att vara en ringa person. *Han är i*, har ingen befattning, intet yrke. *Jag mins, då han var i*, en ringa person. *Det är i för honom*, det är för honom en lätt sak. *Blifva ond öfver i*, utan orsak. (Fam.) *Som i*, som om det vore ingenting, med mycken lätthet, t. ex.: *Det gör han som i*; *det går som i*.

INGIFVA, v. a. 3. (böjes som *Gifva*) 1) Låta någon intaga, förtära. Brukas för denna bem. endast om förgift och medikamenter. *I en förgift*. *I någon ett medikament*. Vantigare säges dock *Gifva in*. — 2) Inlemna till vederbörlig myndighet, embetsverk, o. s. v. *I en böneskrift till ministern*. — Älv. *Gifva in*. — 3) Föreställa, föresäga någon, hvad han bör tala; säga, råda någon, huru han bör förhålla sig. *Man ingaf honom, hvad han skulle svara*. *Hvem har i-vit honom att svara så sturskt?* *I någon mod*, genom uppmuntrande ord göra någon modig. — Älv. *Gifva in*. — 4) Omedelbarligen, genom öfverenslig inverkan, låta (tanke, beslut, idé o. s. v.) uppkomma, uppstå i ens själ. *Gud ingaf profeterna, hvad de skulle säga*. — 5) I och med födseln implanta. *Naturen har i-vit dem hat till all falskhed*.

INGIFVANDE, n. 4. Handlingen, då man ingifver (i bem. 1. o. 2. af verbet *Ingifva*). *I af förgift*. *Medikamenters i*. *En böneskrifts i*.

INGIFVELSE, f. 3. 1) Förestälvande, föresälvande, intalande, inrådan. *Göra något på ens*.

i. *Tala efter i af andra*. — 2) Omedelbar, öfversinlig inverkan på en människas själ, till följel hvaraf en tanke, en idé, ett beslut, o. s. v., der uppstår. *Gudomlig i*. *I af Gud*. *Den onda andans i*. *Hafva, få i-r*. (Teol.) *Den helige andes i*, dess särskilda inverkan på de heliga författarne i bibeln, hvarigenom han meddelade dem, hvad de skulle skriva. — 3) Hvad som ingifves eller blifvit en ingifvet. *En lycklig i*. *I fig*, mening säges älv.: *Snillets i-r*, o. s. v.

INGJUTA, v. a. 3. (böjes som *Gjuta*) 1) Gjuta ett smält ämne in uti något. *I smält bly i en form*. — 2) (fig.) Ingifva, implanta, låta uppkomma (i själen, sinnet). *I någon mod*. *I visket i själen*. — *Ingjutande*, n. 4. *Ingjutelse*, f. 3. o. *Ingjutning*, f. 2.

INGNIDA, v. a. 3. (böjes som *Gnida*) Genom guidning göra, att ett ämne intränger i en kropp. — Älv. *Gnida in*. — *Ingndande*, n. 4. o. *Ingndning*, f. 2.

INGREDIENS, ingredians, m. 3. (af lat. *Ingredi*, ingå) Beståndsdel i en tillblandning.

INGREDIERA, v. n. 1. Ingå såsom beståndsdel.

INGRESS, ingr'äss, m. 3. Inledning, början.

INGREPP, ingr'ëpp, n. 3. Handlingen, då man utan rättighet brukar eller besattar sig med hvad som är en annan tillbörlig. *Göra i i ens rättigheter, ens embele*. — Syn. Inträng.

INGRIPA, v. n. 3. (böjes som *Gripa*) 1) Gripa, fatta, taga in uti, emellan. *Ett hjul, som i-per i ett annat*. — Vantigare *Gripa in*. — 2) (fig., mindre brukl.) *I i ens rättigheter*, förnärma, kränka dem. — *Ingripande*, n. 4. o. *Ingripning*, f. 2.

INGRODD, a. 2. (egentl. part. pret. af obrukt. verbet *ingro*) Som trängt djupt in och sitter väl fast. *I smuts*. — Syn. Inbiten, Inrotad.

INGRÄFVA, v. a. 2. (föräldr.) Gravera in. *I ett namn i marmor*. — *I sig*, v. r. Genom gräfning intränga. *I sig i en ättehög*. — Vantigare *Gräfvä in sig*. — *Ingräfvande*, n. 4. o. *Ingräfvning*, f. 2.

INGRÖPNING, f. 2. Se *Urhållning*.

INGRÖPT, a. 1. Se *Urhållad*.

INGÅ, v. n. 2. (böjes som *Gå*) 1) Gå, föras, drifvas, komma till det inre af ett rum, ett ställe. *I i ett rum*. *I på en gård genom porten*. *Fartyget har i-it i hamnen, i sundet*. — 2) Intränga. *Udden ingick i vägen*. — 3) Ankomma, anlända. *Underrättelse har ingått, att . . .* — 4) (om penningmedel) Inflyta. *Den summan bör i i statskassan*. — 5) Börja, begynna. *När året 1860 ingått*. — 6) *I i*: a) Inträda i tjänst, blifva medlem, deltagare af. *I i rikets tjänst, i prestatändet, vid en teatertrupp*. *I i en orden, en förening, ett sällskap*. — b) Börja. *Han har i-it i fjerdre året*. — c) Udgöra del af en blandning. *Opium i-r i detta medel*. — d) Hafva samband med. *Den frågan i-r i mitt ämne*. *Det i-r alldeles icke i hans plan, att . . .* — 7) *I på*, samtycka till. *I på de föreslagna villkoren*. — 8) *I till en myndighet med*, dit ingifva, t. ex.: *Han har i-it till regeringen med ansökan om . . .* För bem. 1, 2, 3, 6, a, d, 7 o. 8 brukas äfven och i allmänhet offtare *Gå in*. — V. a. Åsluta, träffa. *I förlikning, förbund med någon*. — *Ingående*, part. pres. Brukas nästan adjektivt i följande uttryck: *I tull*, för inkommande varor. *I winkel*, som går inåt. *Det*.

i. året, det som snart inträder. *I balans, behållning*, som ingår i början af en räkenskap.
INGÅENDE, m. 3. Handlingen, då man ingår; händelsen, att något ingår (för alla bem.). *Vid i-t i rummet. Ett fartyg i i hamnen.*
INGÅNG, m. 2. 1) Se *ingående* (för bem. 1 o. 3 af verbet *ingå*). *Vid hans i i rummet. Vid årets i.* — 2) Rättighet att ingå. *Lenma fri i.* — 3) Ställe, der man går in. *I-en till ett hus, en kyrka, en hamn.* — 4) Början. *Vid årets i. I-en af ett tal, en predikan, inledningen.*
INGÅNGSSPRÅK, n. 3. Bibelspråk, som en prest tager till ämne för sin predikan och hvar med den börjar.
INGÅNGSSALM, *ingångssållm*, m. 3. Psalm, som afsjungs i början af gudstjensten.
INGÄLD, m. 3. Se *Inkomst*.
INGÄRD, v. a. 1. Omgifva med gård, gård, risgård, o. s. v. — *Ingärdande*, n. 4 o. *Ingärdning*, f. 2.
INGÖTE, *innjöte*, n. 4. (gjut.) 1) Hål, hvar igenom den smälta metallen ingjutes i en form. *Kallas äfv. Gjuthål.* — 2) Metall, som fyllt tillloppsranan emellan guthålet och formen. *Kallas äfv. Gjuthufvud.* — 3) Form, som begagnas, då guld eller silver gjutes till stänger eller skifvor.
INHACKA, v. a. 1. Genom hackning göra något slags fördjupning i en sak. *I rämnor i en sten.* — Äfv. *Hacka i-n* — *Inhackande*, n. 4 o. *Inhackning*, f. 2.
INHALARE, m. 3. (sjöl.) Tåg, hvarmed något inhalas.
INHAMRA, v. a. 1. Genom hamring indriva. — Äfv. *Hamra i-n*. — *Inhamrande*, n. 4 o. *Inhamring*, f. 2.
INHEMSK, a. 2. (af *Hem*) Som finnes, växer, tillverkas, sker i ett land. *I-a djur, växter. En i sjukdom. I-a varor, tillverkningsår. I-krig, se Inbördes.*
INHEMTA, se *Inhämta*.
INHIBERA, v. a. 1. Inställa, förbjuda. — *Inhiberande*, n. 4 o. *Inhibering*, f. 2.
INHIBITION, *inhibitichon*, f. 3. Inställande; förbud att fortfara med något.
INHUGGA, v. a. 3. (höjes som *Hugga*) 1) Genom huggning göra något slags fördjupning i en sak. — 2) Se *Infalsa*. — Äfv. *Hugga i-n*. — 3) (jäg.) Af vanlig skogsmark genom huggning tillreda jaktplats till den beskaftenhet, den bör äga. — *Inhuggande*, n. 4 o. *Inhuggning*, f. 2.
INHYRA, v. a. 2. Mot hyras erläggande låta någon bo hos sig. *I någon i sitt hus.* — Äfv. *Hyra i-n*. — *Inhyrande*, n. 4 o. *Inhyrning*, f. 2.
INHYSA, v. a. 2. (af *Hus*) Låta bo hos sig, i sitt hus. — Äfv. *Hysa i-n*. — *Inhysande*, n. 4 o. *Inhysning*, f. 2.
INHYSER, *inhyss*, a. oböjl. 1) Som bor kostnadsfritt i en annans hus. *En i person.* — 2) (fam.) a) Som sitter mycket inne, lefver för sig själf. — b) Insvept i kläder, så att ansigtet knappt synes. — Ädv. *Bo i-n*, kostnadsfritt i annans hus. *Sitta i-n*, äfv. (fam.) sitta mycket inne, ej gå ut, lefva för sig själf.
INHYSESHJON, n. 3. Person, som bor inhyses.
INHÄLLA, v. a. 3. (höjes som *Hålla*) Hålla tillbaka. *I en häst. Vanligare Hålla i-n*. — *Inhållande*, n. 4 o. *Inhållning*, f. 2.
INHÄFTA, v. a. 2. Genom häftning insätta

i papper i en bok. — Äfv. *Häfta i-n*. — *Inhäftande*, n. 4 o. *Inhäftning*, f. 2.
INHÄGNA, v. a. 1. Omgifva med hägnad. — *Inhägnande*, n. 4.
INHÄGNAD, m. 3. Inhägnad plats, rymd.
INHÄMTA, v. a. 1. 1) Inbringa, införa. *Låta i vatten, ved.* — Äfv. *Hämta i-n*. — 2) (fig.) Förspörja, erfara, finna, lära. *I kunskap, underrättelse om något. I kunskaper, förvärva sig k. I en upplysning af någon, förfråga sig och erhålla sec.* I samma mening säges äfv.: *I ens råd, ens tanka, yttrande. Jag i-r af ditt brev, att . . . Jag kunde intet mer i af hans tal. Deras i-s, all . . .* — *Inhämtande*, n. 4.
INHÄNDIGA, v. a. 1. Få, bekomma i handen, emottaga. *Jag har i-t ert brev.* — *Inhändigande*, n. 4.
INHÄNGA, v. a. 2. Föra in och hänga upp. *I torkkläder på vinden.* — Äfv. *Hänga i-n*. — *Inhängande*, n. 4 o. *Inhängning*, f. 2.
INHÖLJA, v. a. 2. Hölja rundt omkring på alla sidor. — Äfv. *Hölja i-n*. — *Inhöljande*, n. 4 o. *Inhöljning*, f. 2.
INHÖSTA, v. a. 1. Se *Inberga*.
INI, *inni*, se *Inuti*.
INIFRÅN, *innifrån*, prep. o. adv. Från det inre af rum, ort, ställe. *Man ropar mig i huset. I skogen, landet. Ett rop hördes i.*
INITIALBOKSTAF, *initiativbokstav*, m. 3. pl. — *Bokstafver. Begynnelsebokstav.*
INITIATIV, *initiativ*, m. o. n. 3. o. 3. 1) Första framställning af förslag i ett ämne. *Taga i-n*, göra första förslaget; äfv. (fig.) taga första steget. — 2) (i statsrätten) Rättigheten att föreslå lagar. *Konungen har ensam i-n.*
INITIERA, *initiera*, v. a. 1. 1) Invida i religionshemligheter. — 2) Intaga i orden, sällskap, o. s. v. — 3) (fig.) a) Undervisa (i vetenskap, konst, yrke). *I någon i filosofien.* — b) Bibringa kännedom om en sak. *I någon i en sak.* — *Initierande*, n. 4 o. *Initiering*, f. 2.
INJAGA, v. a. 1. 1) Jaga, fösa, driva till det inre af ett rum, ett ställe, en ort. — Äfv. *Jaga i-n*. — 2) I frukten, göra rädd, förskräckt. — *Injagande*, n. 4.
INJURIE, *injurie*, f. 3. (lat. *Injuria*) 1) Oförrätt. — 2) Förolämpning, skymf. — 3) Åreröricht tillmål.
INJURIE-PROCESS, *innjuri-prosess*, m. 3. Rättegång, anställd för en åreröricht beskylldning.
INK, *inck*, m. 2. Påsestulst på hästars ben.
INKALLA, v. a. 1. 1) Kalla att komma in. *I någon ifrån gatan.* — Äfv. *Kalla i-n*. — 2) Kalla till inställelse. *I för rätten.* — *Inkallande*, n. 4 o. *Inkallelse*, f. 3.
INKAPABEL, *inkapabel*, a. 2. Oförmögen, ur stånd.
INKAPACITET, ----ét, f. 3. Oförmåga, oduglighet.
INKARNATION, ----ischon, f. 3. (af lat. *in*, till, och *Caro*, kött) Christi mandoms anamelse.
INKASSERA, *inkassera*, v. a. 1. (ital. *Incassare*) Indriva (i kassan) penningar, uppbära. — Äfv. *Kassera i-n*. — *Inkasserande*, n. 4.
INKASSERING, f. 2. 1) Penningars indrivande, uppbärande. — 2) Penningssumma, som indrivits eller uppbäres.
INKAST, *inkäst*, n. 3. Invändning emot, framställt tvifvel om riktigheten af en yttrad sats,

mening, ett påstående, o. s. v. *Göra flera i, emot ett påstående.*
INKASTA, v. a. 1. 1) Kasta till det inre af ett rum, ett ställe. *I stenar i ett hus, på grannens gård.* — Äfv. *Kasta i-n*. — 2) (fig.) Yttra, uttala, låta framkomma. *I sitt tal i-de han några yttranden, som upptogs ganska illa.* — *Inkastande*, n. 4 o. *Inkastning*, f. 2.
INKILÄ, v. a. 2. Indriva och befästa med kilar. — *Inkilande*, n. 4 o. *Inkilning*, f. 2.
INKLINATION, ----tschön, f. 3. 1) Lutning. (Fys.) *Magnetnålsens i-n*, dess stuppning, allt större och större, ju närmare man kommer en magnetpol, der den står alldeles på ända. — 2) (astr.) Den vinkel, som planet- och kometbanorna göra mot jordbanan (ekliptikan). — 3) (fig.) a) Böjelse, tycke, kärlek. — b) Föremål för ens kärlek, kärsta.
INKLISTRA, v. a. 1. Med klistor infästa, insätta. — Äfv. *Klistra i-n*. — *Inklistrande*, n. 4 o. *Inklistring*, f. 2.
INKLÄMMA, v. a. 2. Genom klämning indriva, intvinga. — Äfv. *Klämma i-n*. — *Inklämmande*, n. 4 o. *Inklämning*, f. 2.
INKNACKA, v. a. 1. 1) Genom sekta bultning indriva, inslä. — 2) Genom knackning på fönsterrutan inkalla. — Äfv. *Knacka i-n*. — *Inknackande*, n. 4 o. *Inknackning*, f. 2.
INKNUFFA, v. a. 1. Med en knuff eller knuffar insätta. — Äfv. *Knuffa i-n*. — *Inknuffande*, n. 4 o. *Inknuffning*, f. 2.
INKNYTA, v. a. 3. (höjes som *Knyta*) Genom omknytning innesluta. *I penningar i ett nåsdukshörn.* — Äfv. *Knyta i-n*. — *Inknyttande*, n. 4 o. *Inknyttning*, f. 2.
INKNÄDA, v. a. 1. Genom knådning inblanda. *I russin i degen.* — Äfv. *Knåda i-n*. — *Inknådande*, n. 4 o. *Inknådning*, f. 2.
INKOGNITO, *innkognit*, adv. (ital.) Utan att vara känd; under främmande namn. *Resa i-n*. — S. m. o. n. släg. Förhemligande af namn eller stånd. *Iakttaga den strängaste i-n. Jag begagnade mig af min i-n, för att . . .*
INKOK, n. 3. Se *Inkokning*.
INKOKA, v. a. 1. o. 2. Låta ett flytande ämne minskas genom kokning. *I till hälften.* — Äfv. *Koka i-n*. — Y. n. Genom kokning minskas. — För denna bem. säges vanligen *Koka i-n*. — *Inkokande*, n. 4. (för v. a.)
INKOKNING, f. 2. 1) (aktivt) Handlingen, förfarandet, då något inkokas. — 2) neutralt) Förhållandet, att en flytande vätska kokar in.
INKOMMA, v. n. 3. (höjes som *Komma*) 1) Komma till det inre af ett rum, ett ställe, en ort. *Han inkom i rummet, på gården. Judar så i i riket. Ett fartyg har i-mmit i hamnen.* — 2) Införes. *Denna vara får ej i i landet.* — 3) (om penningar) Se *Inflyta*. — 4) I med, till vederbörande myndighet ingifva, t. ex.: *I med en skrift, med en ansökan, med klagomål; i till Kongl. Maj:t med en nådansöknings; i till rätten med sin förklaring.* — 5) I på ett ämne, i tal eller skrift öfvergå till ett ämne. — Äfv. *Komma i-n*. — *Inkommande*, n. 4.
INKOMMENSURABEL, *innkåmmensurabel*, a. 2. Som ej kan mätas med ett gemensamt mått. *I-bla storheter.*
INKOMMOD, *innkåmmod*, a. (utan neutrum i sing.) Obegämlig, besvärlig, oläglig.
INKOMMODERA, v. a. 1. Besvära, vara till

besvär, hinder; falla oläglig. — *I sig. v. r. Göra sig besvär, omak, möda.* — *Inkommoderande*, n. 4.
INKOMMODITET, ----ét, f. 3. Obegämlighet, besvärlighet, olägenhet.
INKOMPETENS, *innkåmpeitens*, f. 3. Obefogenhet, obeförighet.
INKOMPETENT, ----tånt, a. 1. Obefogad, obeförig.
INKOMST, m. 3. Hvad man ärligen har i afkastning af fast egendom, åtnjuter i löneförmåner, sportler, pension o. s. v., förtjenar, vinner genom utöfvande af yrke, konst, handverk, o. s. v. *Huru stor i har han af sin rörelse? Hafva stora, goda, små i-er. Sitta med små i-er. Utgifterna öfverstiga i-erna.* — *Syn. Ingäld, Afkomst, Afkastning.*
INKONSEQUENS, *innkånssekvens*, f. 3. Stridighet emellan grundsatser eller yttranden och handlingar. Följdstridighet.
INKONSEQUENT, a. 1. 1) (om person) Som motsäger sig själf, antingen i tal, skrift eller handling. — 2) (om sak) Som inneligger en inkonsequens. *Ett i handlingssätt.* — *Syn. Följdvidrig, Följdstridig.*
INKONSTITUTIONEL, *innkånstitutichonärl*, a. 2. Grundlagsvidrig.
INKORPORERA, *innkårrporera*, v. a. 1. Införliva. — *Inkorporerande*, n. 4 o. *Inkorporering*, f. 2.
INKORREKT, *innkårräkt*, a. 1. Oriktig, felaktig.
INKORRIGIBEL, ----sch'bl, a. 2. Oförbätterlig, oförriktlig.
INKORRUPTIBEL, ----ruppt'bl, a. 2. Obesticklig, omuttlig.
INKROM, *innkråm*, n. 3. (af t. *Krum*, malle i bröd) 1) Det inre och mjukare af vissa födoämnen, såsom malle i bröd, fyllningen i pastajer, det köttiga i frukt. — 2) Innäte i fågel och fisk.
INKRUPEN, part. pret. af v. *Inkrupa*. Som inkrupt. *Sitta i.*
INKRUSTERA, v. a. 1. (lat. *incrustare*, öfverdraga med skorpa) 1) Belagga ytan af en sak med skifvor af mer eller mindre dyrbara ämnen. — 2) Omgifva med ett öfverdrag af gips eller sten (tuff). — *Inkrusterande*, n. 4 o. *Inkrusterering*, f. 2.
INKRÄNGLA, v. a. 1. (fam.) Göra kränglig och invecklad. — Äfv. *Krängla i-n*. — *Inkränglande*, n. 4 o. *Inkrängling*, f. 2.
INKRÄFVA, v. a. 2. Se *Infördras*. — Äfv. *Kräfva i-n*. — *Inkräfvande*, n. 4.
INKRÄKTA, v. a. 1. (af *Kraft*, makt, våld; belg. *Kracht*) Med våld och orätt bemäktiga sig. *I ett land. I ens rättigheter.* (Absolut) *I på grannens ägor.* — *Syn. Eröfra, Underlägga sig, Usurpera.*
INKRÄKTANDE, n. 2. Bemäktigande med våld och orätt.
INKRÄKTARE, m. 3. En, som inkräktar (land, ägor, rättigheter). — *Syn. Eröfrare, Usurpator.*
INKRÄKTNING, f. 2. 1) Se *Inkräktande*. *Göra i-n på sin grannes ägor.* — 2) Hvad som blifvit inkräktadt. *Napoleons i-ar ginga snart åter förlovrade för Frankrike.* — *Syn. Eröfring.* — *Ss. I-begär, -slustnad.*
INKRÖKA, v. a. 2. Kröka inåt. — Äfv. *Kröka i-n*. — *Inkrökande*, n. 4 o. *Inkrökning*, f. 2.